

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2011 оной
мартын
31
Четверг

№ 12 (21809)

Хабарай дунда
сагаагшан
туулай харын
27
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

ЗАМБУУЛИН РУУ СУГ НИИДЭ ҺЭЭР 30 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Мартын 22-то хүршэ гүрэнэмнай Россин-Монголой экипажай суг хамта замбуулин ниидһээр 30 жэлэй ойн баяр үргэнөөр тэмдэглээ. Тиин мэдээжэ космонавтнууд - Советскэ Союзай гурба дахин Герой, Монголой болон Вьетнамай Герой Виктор Горбатко, мүн Монголой болон Советскэ Союзай Герой Жугдэрдемидийн Гуррагча гэгшэд Улаан-Үдэ хото ерээ юм.

Генерал Ж.Гуррагча гүрэнэйгөө космическа программын хүтэлбэрлэгшэдэй нэгэн, оборонын министр, Агууехэ Гүрэнэй Хуралай депутат байһан. Мүнөө Монголой түрүүшын болон ори ганса космонавт Хани Барисаанай монгол бүлгэмүүдэй холбоо хүтэлбэрлэнэ. Тус бүлгэмэй урилгаар Виктор Горбатко түрүүтэй Россин космонавтууд ойн баярта хабаадаа. Эдэ хэд бэ гэбэл, Советскэ Союзай хоёр дахин Герой, Монголой Герой генерал-майор Владимир Джанибеков, Афганистанай Герой полковник Владимир Ляхов, Монголой болон ГДР-эй Герой генерал-полковник Владимир Коваленок, Монголой болон Болгарин Герой, техническэ эрдэмэй доктор, РАН-ай гэшүүн-корреспондент Виктор Савинных болоно. Улаан-Баатар, Эрдэнэт болон Дархан хотонуудта тус үйлэ хэрэгтэ зорюулагданан Россин уран бэлигэй түлөөлэгшэдэй фестиваль эмхидхэгдээ, айлшадта Монголой Президент Дайшалхы Улаан Тугай орденууды зүүлгээ.

- 1981 оной мартын 22-то түрэн болон Гуррагча гэжэ нэрэтэй хүнүүдые жэл бүхэндэ суглуулдагбди. Мүнөө тэдэмнай 30 наһатайнууд, - гэжэ монгол космонавт хэлэнэ.

Зүгөөр мэдээжэ айлшадай Улаан-Үдэ хото ерэлгэ хадаа Буряадта Монголой нүхэдэй бүлгэмэй нээлгэтэй холбоотой юм. Үшөө 1958 ондо байгуулагданан совет-монгол хани барисаанай бүлгэмые суута маршал Семен Буденный хүтэлбэрлэдэг байгаа. 1973 онһоо эхилжэ, тус эмхиэ тэрэнэй орлогшо Виктор Горбатко даажэ абаа юм. Совет гүрэнэй халахада, харилсаа холбоонуудаа хуладуулангүй, Монголой нүхэдэй бүлгэм гэжэ нэрэтэйгээр эмхиэ хэргэжэ шаддаа. Хүршэ хоёр гүрэнэй холодоодшые байхада, урданай харилсаа холбоонуудай захарха саг ерэхэл байха гэжэ найдадаг хэн. Үнэхөөрөөшье, Владимир Путин болон Дмитрий Медведевше Монгол ошоһон байна. 2011 ондо Монголой эрхэ сүлөө олоһоор 100 жэлэй болон Росситай дипломатическа холбоо тогтооһоор 90 жэлэй ойн баярнууд тэмдэглэгдэхэ юм.

Буряадта Монголой нүхэдэй бүлгэмэй президентээр Баир Бальжиров, РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, хунгагдаа. Тэрэнэй орлогшоор Спортын болон физическэ культурын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрлэгшэ Вячеслав Бумбошкин, харюусалгата секретаряар Монгол гүрэндэ Буряадай түлөөлэгэтэ эмхи зургаанай хүтэлбэрлэгшын орлогшо Бимба Лхасаранов хунгагдаа.

Людмила ОЧИРОВА.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

ХАРГЫДА ТОГТОХОЁО БОЛИХО ГҮБДИ?

Улаан-Үдэ хотодо харгын хүдэлөөе гуримшуулхаар болонхой. Зарим үйлснүүдэй бэлшэр дээрэ жолоошодой нэлгэлдэн гарахань ехэ ороо байдалтай.

Үмсэдөө хүнүүдехэнхи хүнгэн автомобильтай болоо. Ябагаар ябаха саг хойшоо гаража байна гэшэб ааб даа. Тиимэһээ үни хада зохёогдожо баригданан хотын гудамжануудта түмэр хүлэгүүд нэлгэсэлдэжэ гараха аргагүй болотороо сугларжа, бэе бэынгээ харгы хаадаг болонхой.

Улаан-Үдэ хотодо табан газарта нимэ байдал тохёолдоно. Илангаяа Лениной - Ербановай, Ербановай - Борсоевой, Борсоевой - Иволгинская үйлснүүдэй бэлшэр дээрэ автомашинууд тогтодог, урагшаа ябажа ядадаг, газараа удаан хороодог. Тиихэдэ Комсомольско талмай, Сэлэнгын хүүргэ шадар баһал нимэ бэрхэтэй байдал ушардаг.

Нийслэл хотодо харгын хүдэлөөе наадгүйгөөр эмхид-хэхэ асуудал республикын Президентын хүтэлбэри доро хэлсэгдэнэ. Хотын захиргаан энэ асуудал шийдхэхэ тусхай проект зохёонхарааланхай. Энэнь мүнөө үедэ засагай дээдын зургаануудта зүбшэн хэлсэгдэжэ, хэрэг дээрэ туршагдажа байна.

Баруунай оронуудта харгын бэлшэр газарые тойроод гаража, хэрэгтэй шэглэлээр дардам сэхэ харгыда гараха арга хэрэглэгдэг дээрэһэнь, манай эндэхидэл адли аян замда горохо үйлэ ушар үзэгдэдэггүй. Тэрэ жэшээгээр

республикын Президент В.Наговицын харгын хүдэлөөе нийслэл хотодо эмхидхэхэ тухай ээлжээтэ зүблөөндэ дурадханан байна.

Жэшээлхэдэ, мүнөө уень туршалга хэгдэжэ, Улаан-Үдын түбтэ гэхэ гү, али Ербановай - Коммунистическэ үйлсн бэлшэрые автомашинууд тойроод ябажа эхилхээр, тэндэ обооржо зогсоһоод байдаг түмэр хүлэгүүдэй хүдэлөөн эмхитэй, гуримтайшые болоо гэжэ ажаглагдана.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай проектээр харгын хүдэлөөнэй наададаг газарта светофор табижа, гуримшуулхаар хараалагданхай. Тиихэдэ аргатай газартан харгынгууд үргэдхэгдэхэ ёһотой хаш. Энэндэ 63 миллион түхэриг хэрэглэгдэхэ гэжэ нэрлэгдэгшэ захиргаанда тоолоно. Тиигээд республикын нан жасаһаа

мүнгөөр хамжан туһалхыень хотын захиргаанайхид Президентдэ ханданан байна.

- Хэрбээ харгын бэлшэр тойрон ябаха арга ашагтай гэжэ байдал харуулбал, энэниень шэлэхэ хэрэгтэй, мүнгээ өришые ехэ хэрэглэгдэхэгүй, энээгээр болоогүй наань, нийслэл хотын захиргаанай светофорнуудые табижа проект шэлэхэ гүбди, - гэжэ ээлжээтэ зүблөөндэ Президент В.В.Наговицын хэлэнэ байна.

Светофор дээрэ гү, али харгын бэлшэр тойруулан эмхидхэгдэн харгын хүдэлөөн дээрэ гү, саг харуулна бээ.

Эльвира ДАМБАЕВА,
манай корп.

Цырегма
ДОНДОКОВАГАЙ
фото-зураг.

ҺҮҮЛЭЙ ҺОНИН

Правительствын заншалта брифинг дээрэ хүүдөө ажахын министр Александр Манзанов үнгэрэн жэлэй дүнгүүдые журналистнуудта хөөржэ үгэбэ.

Зарим аймагуудта сагай уларил зохид байгаагүй, тиимэһээ урдахи жэлэйхидэ орходоо 8,9 процентээр орооһо тарьяан багаар хуряагданан байна. Гахайн тоо толгой үсөөрөө, гэбэшье эбэртэ бодо мал, хонидой тоо хороогдоогүй. Мяхан 2009 онойхиһоо ехэшгэ үүсэлэгдэнэ байна. Мүнөө жэл сүүдхэ бүри 500 грамм нэмэритэйгээр эбэртэ бодо мал үсхэбэрлэхэ, үнээн бүриһөө 3000 килограммнаа бага бэшэ һу хааха гэхэн зорилго табигданхай. Хабарай тарилгада бэлдхэл түлэг дундаа. Техникэ заһабарилагдана, орооһоной элитнэ үрэнэн нөөсэлэгдөө, үтэгжүүлгын минеральна бодос худалдагдажа абтаа.

Ой модоной республиканска агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшо Николай Кривошеев ногоон баялыгы гал түймэрһөө аршалха хэргылэмжын ажал аяулга тушаа тодорхойгоор хөөрөбэ.

Авиациин аргаар ажаглажа, түймэр гараһан газарта десант эльгээжэ, гал унтаргааха хэмжээнүүд хараалагдана. Районуудта түймэр сараха тусхай албанууд эмхидхэгдэнхэй, тэрэ албануудые хүтэлбэрлэхэ хүнүүдые лесопромышленна колледж хургана.

Манай республикын залуу барилдаашан Александр Богомоев Бүхэдэлхэйн кубок абажа шадда. Мүрысөөндэ хабаадаһан тухайгаа, Россин суглуулагдамал командада абтаһан тухайгаа Александр журналистнуудта хөөржэ үгэбэ.

Апрелин эхиндэ Кабанскы районной Сухая хуурин шадар Байгалай мультһэн дээрэ загаһададай мүрысөөн болохонь. Мультһэ сөөрэмдэжэ, хахуулар эгээн олон загаһа бариһан команда УАЗ автомашина бэлэг абаха, хоёрдохи хуури эзлэнэ команда катер бэлэгтэ хүртэхэ юм гэжэ мүрысөөнэй судьягай орлогшо Баир Дашибальжиров мэдүүлбэ.

Николай НАМСАРАЕВ,
манай корп.

ВНИМАНИЕ, ОБЪЯВЛЕН КОНКУРС ДЕТСКОГО РИСУНКА!

Государственной инспекцией труда в Республике Бурятия объявлен конкурс детского рисунка на тему: «Охрана труда глазами детей». Итоги подведут к 28 апреля - Всемирному Дню охраны труда. Победителей отметят дипломами и памятными призами, работы будут опубликованы в СМИ.

На конкурс принимаются рисунки, изображающие труд людей различных профессий с применением спецодежды и других средств защиты, призывы работать безопасно, без угрозы жизни и здоровью работников из-за несоблюдения требований охраны труда.

Среди критериев - позитивная настроенность. Возраст участников - от 10 до 16 лет

Рисунок должен быть формата А4 (210x297 мм), нарисован красками, карандашами или фломастерами. На оборотной стороне необходимо сообщить имя, фамилию, возраст, учебное заведение, адрес, контактный телефон, организацию, от которой прислана работа. Не принимается рисунок в электронном виде.

Рисунки необходимо представить в Государственную инспекцию труда в Республике Бурятия до 20 апреля по адресу: г. Улан-Удэ, пр. 50 лет Октября, д.28а, 6 этаж, приёмная, тел. 446865, 449708.

Л.ОЧИРОВА.

Буряад Республикын Президент- Правительствын Түрүүлэгшэ ВЯЧЕСЛАВ НАГОВИЦЫНАЙ түсэблэлгын зүблөөнэй дүнгүүдээр

Түсэблэлгын зүблөөн дээрэ Вячеслав Наговицын экономика хөгжэлтын талаар РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын Эдын аймагтахи сэрэгшэдэй городок тушаа абтанан шиидхэбэринүүд тухай мэдээсэл шагнаа.

Социальна хөгжэлтын талаар РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Москва хото ошоожо, бага хуурин газарнуудые хүгжөөлгын программаар бээлүүлэн ажал тухайгаа элидхээ. РБ-гэй хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр республика дотор малай тоо толгой хамгаалха хэрэгтэ үгтээн федеральна мүнгэн зөөриис болон орооно хубаалгада республикын хабаадалга тухай мэдээсээ. РБ-гэй экономикын министр хари гүрэнүүдхээ нютагаархидаа зөөлгүүлгын асуудалаар Москва ошоожо ерэнэн тухайгаа элидхээ.

Тиин Вячеслав Владимирович РБ-гэй Ажагуугшадай социальна хамгаалгын министрствэдэ, Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэдэ олон хүүгэдтэй эхэнүүдтэй уулзаһанайнгаа дүнгүүдээр РФ-гэй Президентын даалгабаринуудай тоолбори хаража үзэхэ, гадна эрэмдэг бээтэй хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые эхинһэнь хойшо социальна хүдэлмэрилэгшэдэй дэмжэлгын асуудал дээрэ хүдэлмэрилхэ даалгабары үгөө. Физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентство Россин Спортын болон аяншалгын министрствын, мүн Бүхэдэлхэйн банкын суг хамтын проект шэнжэлхэ юм.

Экономическа хөгжэлтын талаар РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, РБ-гэй хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр ороононой нөөсын болон хилээмэнэй дэлгүүртэй байдал хайжаруулгын асуудалнууд дээрэ хүдэлмэрилхэ. РБ-гэй Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрэ Буряадай Президент хүдөө ажахын үйлдбэрилэгшэдтэ хүнгэлэлтэтэйгөөр мал үгэхэ талаар «Велес» гэхэн мал ажал хүгжөөлгын Самарын түб» ГУП-ай дүй дүршэл республикада нэбтэрүүлхээр дуралдалнуудые оруулха даалгабары үгөө.

РБ-гэй экономикын министр спортдо хабаатай түлбэритэ агнууриис аяншалгын түхэл шэнгээр хүгжөөхэ талаар Новосибирскэ областин түсэб шэнжэлхэ. РБ-гэй байгаалин нөөснүүдэй министрэ Вячеслав Владимирович Прибайкалин болон Кабанскын аймагуудай толгойлогшортой суг хамта Байгалай эрьсые сээрлэхэ болон ариг сээрэнь сахижа байха эмхиис конкурсын ёһоор шэлэжэ абахыс даалгаа.

**РБ-ГЭЙ ПРЕЗИДЕНТЫН БОЛОН
ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХЭБЛЭЛЭЙ АЛБАН.**

ШҮЛЭГҮҮДЫЕ ЭРХИМЭЭР УНШАА

Наяхана 24-дэхи библиотекэ – филиал Улаан-Удын Октябрьска захиргаантай болон «Буряад үнэн» гэхэн Хэблэлэй байшанай «Бурятия» сониной туһаламжаар «Байгалай жэмхэд» гэхэн уншагшадай конкурс эмхидхэгдэбэ.

Буряад Республикын уран зохиолшодой болон пээдүүдэй хизаар ороноо шэнжэлэлгын эрхим уран зохиолнуудые үргэдхэхэ гэхэн гол зорилготой конкурс болобо.

49 уншагшад конкурсдо хабаадалсаба. Д. Улзытуевай, Н. Дамдиновай, Д. Жалсараевай, Н. Нимбуевай, Л. Тапхаевай ба бусад олон пээдүүдэй зохиолнуудые Улаан-Удын хургуулин шабинар, «Дружба» гэхэн клубай болон «Олимп» гэхэн түбэй 12-16 наһанай хүбүүд, басагад уншадаг юм.

Тус конкурсдо уран гоеор хүүгэд ородооршье, буряадааршье шүлэгүүдэ уншаха шадабария харуулаа.

Тэрэнэй дүнгүүдээр, «Подлесок» гэхэн зохиол сооһоо хэһэг уншаһан 49-дэхи хургуулин 7-дохи классай Меркулова Елена, «Под вечным светом лампы» гэжэ М. Чойбоновой шүлэг уншаһан 5-дахи классай Арьяев Саша, «Ушканы острова» гэхэн Н. Дамдиновай шүлэг 47-дохи хургуулин 3-дахи классай Усольцева Елена, 1-дэхи классай Миронова Эльвира гэгшэд ород хэлэн дээрэ шүлэгүүдые уншаад, эрхимлээ.

Буряадаар уншагшад сооһоо 4 хурагшад илажа гараа. 17-дохи хургуулин 5-дахи классай Гомбоев Арслан Ц. Цыритороной «Сэргэ» гэхэн шүлэг уншаба. 47-дохи хургуулин 5-дахи классай Мочарова Влада ба Мункуева Ангелина хоёр Д. Жалсараевай «Песнь Ангары» гэхэн шүлэг эрхимээр уншажа үгөө. Мүн үшөө нэгэ 49-дэхи хургуулин 3-дахи классай Гыргенова Настя конкурсын илагша болоо. Абидуева Наталья Д. Жалсараевай бээшэн Буряад Республикын магтаал дуу буряадаар уншаад, харагшадай шан абаа.

Мүн 3-дахи «Буряад онтохоной болон аман зохиолой зүжэг болгоһон зохиол» гэхэн номинацида 47-дохи хургуулин шабинар, «Олимп» гэхэн түбэй хүүгэд болон «Дружба» гэхэн клубай хүбүүд, басагад гоехон буряад хубсаһануудые үмдөөд, уран бэлигтэйгээр наадаһан юм. «Олимп» түбэй хабаадагшад «70 языков» гэхэн буряад онтохонуудай ушар шалтагаанаар хүүхэлдэйн театр харуулжа үгөө. 47-дохи хургуулин хүүгэд И. Калашниковай «Жестокый век» гэхэн роман сооһоо хэһэг абажа харуулхадаа, Чингис-хаанай дүрсэ бэрхээр харуулаа. «Дружба» гэхэн клубай хүбүүд, басагад «Хорото шара ба хараасгай» гэхэн онтохоние зүжэглэн наадаһадан, хүн зон ехэ хонирхоо.

Тус конкурс ород, буряад литературада ба уран шүлэгтэ хүүгэдэй хонирхол болон дурьен батална бшуу. Иимэрхүү конкурс бүхэнэй үнгэргэгдэхэдэ, уран зохиолдо дуратайшуул олон боложо байһай даа.

Дарья СИБИРЯКОВА.

50-летие первого полета человека в космос

«Я ВЕРЮ В СУДЬБУ»

Мир готовится широко отметить 50-летие первого полета человека в космос. Делегации советских и российских космонавтов – а их 108 – после 12 апреля разведутся в 48 государств. Дважды Герой Советского Союза, Герой Монголии и Вьетнама генерал-майор Виктор Горбатко из того знаменитого первого отряда космонавтов. Из 20 человек в космосе побывали только 12. Из них остались четыре человека и сегодня, в канун полувекового юбилея события, перевернувшего мир, они нарасхват, все хотят встретиться с ними.

- 7 апреля приглашен в город Гагарин, там будет Путин, представители Роскосмоса. В марте я

был здесь, когда отмечали день рождения Юрия Алексеевича. После 12 апреля поеду на Украину, в Армению, Приднестровье, Канары... - рассказывал мне 77-летний космонавт, когда позвонил телефон. После короткого разговора он с довольным лицом сказал: -Звонили из Северо-западного округа насчет встречи.

Людмила ОЧИРОВА.
Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

(Окончание на 7-й стр.)

БУРЯАДАЙМНАЙ СОЁЛ БУРЬЯЛМА БАЙДАЛТАЙ ГҮ?

зургаан хаагдажа, 1582 хүн ажалгүй болоһон байна.

Гаргашануудые зохисотой болгодоо республикын соёлой эмхи зургаануудай эмхидхэл шэнэлэгэ туһалаа. Жэшэнь, М.Н.Хангаловай нэрэмжэтэ Буряадай түүхын болон Ц.С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран хайханай музейнүүд нэгэдүүлэгдэжэ, Буряад Республикын Үндэһэтэнэй музей болгодоо, мүн

нүүд Байгал дээрэ» гэхэн үзэсхэлэн... Тиихэдэ республикыннай хүдөө нютагуудаар 16 жэшээтэ хайн номой сан ажалаа ябуулна. Үндэһэтэнэй номой сан соо Монголой мэдээсэлэй-соёлой түб нээгдэнхэй, Б.Н.Ельцинэй нэрэмжэтэ Президентскэ номой сангай региональна түб хүдэлмэрилнэ. Гэхэтэй хамта уншагшадай тоо жэлһээ жэлдэ үсөөрнэ. Энэнь харамтай.

Мартын 23-дэ Үндэһэтэнэй номой сан соо соёл болон искусствын хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдые согсоһоо, хайханай хизаа түсэбүүд болон шинжлэгдээгүй асуудалнуудые зүблөөн гээсээ. Республикын соёлой министр Т.ШЫНЬИРОВ «Буряадай соёл: 2010 оной дүнгүүд болон хөгжэлтын замнууд» гэхэн дүжатай дэлгэрэнгүй элидхэл хээ.

Тэрэнэй ёһоор, үнгэрэгшэ жэлдэ тус халбарин хамтадхамал бюджет 1миллиард 743 миллион түхэригтэ хүрөө, тэрэ тоодо республикаһаа үгтээн 1 миллиард 16 миллион оролсоно. Тиин 607 миллионийн капитална барилгын объектүүдтэ шэглүүлэгдээ. Түлбэритэ хангалганууд 2009 онойхидо орходоо 14 процентээр дээшэлээ. Соёлой объектүүдэй барилгада үнгэрэн хоёр жэлэй туршада дүн хамта 2092,4 миллион түхэриг үгтээн наа, байгша ондо тэрэнэй хэмжээн 1577,7 миллиондо хүрэхөөр хараалагданхай юм. Гадна салин түлбэри хараад үзэхэдэ, 2010 ондо тэрэнэй харын дунда зэргын хэмжээн 13 процентээр нэмэжэ, 8650 түхэриг бүридхөө.

Мүнөөжэлионийн 1-һээгүрэнэй болон муниципальна соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин 6,5 процентээр дээшэлхэ ёһотой. Пүүлэй гурбан жэлэй туршада дунда зэргын хэмжээнэй салин түлбэрин 62 процентээр ургаашы наань, соёлой 62 эмхи

соёл болон искусствын республиканска колледж хүгжэмэй колледжтой нэгдэжэ, П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ искусствын колледж байгуулаа гэшэ.

РБ-гэй Соёлой министерство гүрэнэй болон муниципальна эмхи зургаануудые бээ даанги түхэлдэ оруулха талаар ажалаа үргэлжэлүүлээ. Тиигэжэ байгша оной январин 1-эй байдлаар республикадамай бээ даанги 71 эмхи зургаан байгуулагданхай. Тэдэ ажал ябуулгынгаа ашаг үрэтэй байһыс бодото дээрээ харуулжа шадаа: бюджетнэ эмхи зургаануудай түлбэритэ хангалгануудай хэмжээнэй 113 процентээр ургаа наань, бээ дааһан эмхи зургаанууд тус харуулалтыс аяр 266 процентээр дээшэлүүлээ.

2010 ондо үнгэргэгдэн шу-хала хэмжээ ябуулгануудые тоолобол, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалтын 65 жэлэй ойн баяр, Дэлхэйн монголшуудай хуралдаанай IV генеральна сесси, Улаан-Баатарта үнгэрэн «Алтаргана», «МИР-

2010 ондо мэргэжэлтэ искусство хүгжөөхэ талаар хэдэн хэмжээ ябуулганууд бээлүүлэгдэн байна. Жэшэнь, «Сибирин миисгэй», «Евразин аялга хүгжэм», «Жэлэй хаһанууд» гэхэн фестивальнууд нилээд олон айлшадые суглуулаа. Буряадай гүрэнэй хүүхэлдэйн «Үльгэр» болон Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрнууд «Алтан баг» гэхэн Бүхэроссийн XVI фестиваль-конкурсдо амжалтатай хабаадаа. Зүгөөр эндэшье бэрхшээлүүд бии. Театруудаймай байшангуудай хаһабарилгада ороһон ушарһаа харагшадаа угтан абаха талмайнууд дуталдана. Бүхыдөө соёлой министрствын нёдондо бээлүүлэн хүдэлмэридэ бараг сэгнэлтэ үгтөө.

Саашадаа соёлоймай халбары урдаа табиһан зорилгонуудаа бээлүүлжэ, Буряад оромнай ерээдүйдэ дэлхэйдэ мэдээжэ болохо ёһотой.

Надежда ГОНЧИКОВА.

Д.МАРХАДАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

ГҮРЭНЭЙ ПЕНСИ ГОРИТОЙ ДЭЭШЭЛХЭ

Россиин Федерациин Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан мартын 25-да үнгэргэгдэбэ. Үнгэрхэн жэлэй хүдэлмэрин дүнгүүд заншалта ёһоороо согсологдоо, энэ жэлдэ бэлүүлэгдэх зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэ. Энэ суглаанда Россиин Федерациин Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагыг эрхилэгшэ Евгений Казакович Ханхалаев гол элидхэл хээ.

Нэрлэгдэгшэ таһагай территориальна албан зургаануудай мэргэжэлтэд 2010 ондо хараалагдаһан болзорто пенси болон бу-сад гүрэнэй тэдхэмжын мүнгэ түлэхэ уялгануудаа сүм дүүргэ. Энээнһээ гадна тус халбарин хүдэлмэриэ нарижуулха хэмжээнүүд бэлүүлэгдэһэн байна. Пенсионерүүдэй олзо оршо дээшлүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн шэнэ Федеральна хуулинууд ажабайдалда бэлүүлэгдэ.

Үнгэрхэн жэлдэ энэ таһагай олзо оршо 2009 онойхидо орходоо 45 процентээр дээшлээ гэжэ гү, али 9,4 миллиард түхэригтэ хүрөө. 2010 ондо бюджетэй гаргашанууд 24,2 миллиард түхэригтэ хүрөө, энэнь урзанданайхида орходоо 45,5 процентээр ехэ болоо.

Энэ халбарин мэргэжэлтэд олзо оршын талаар хараалагдаһан түсэбөө 80,7 процентээр дүүргэ.

Үнгэрхэн жэлдэ ажалай салин түлбэрин жасын ургалтын эршэ доошолһон байна. Экономическа халбарид ажал ябуулдаг предпритинуудай, эмхи зургаануудай 0,2 процент 2011 оной январин 1-нэй байдлаар салин түлэггөөр үри шэритэй гараһан байна. 2010 ондо урзанданайхида орходоо гарзатай предпритинуудай тоо 2,8 процентээр дээшлээ. Энэнь Пенсионно таһагай ажал хүдэлмэридэ нүлөөлнэ.

Нэрлэгдэгшэ таһагта тоосоото үедэ ажалай пенсиин страховой хубида 7 миллиард 636 миллион түхэриг оруулагдаа, харин ажалай пенсиэ суглуулалгада нэмжэ оруулха страховой түлбэринүүд 1 миллиард 593 миллион түхэригтэ хүрөө. Энэ таһагайхид страховой түлбэринүүдые оруулалгаар хараалагдаһан түсэбөө нэгэ бага дүүргэжэ шадаагүй. Энэнь ажалай салин түлэхэ зорилгонуудыг хүсэд дүүргэгүй байһанһаа болоо.

2010 ондо энэ таһагай хүдэлмэрилэгшэдэй урда шухала зорилго табигдаһан байна. Страховой түлбэринүүдые оруулалгын хойноһоо хинамжалдаг шэнэ үүргэтэй болоо. Үнгэрхэн жэлэй январин 1-нэй байдлаар манай республикада страховой түлбэринүүдээр тоосодог 57 мянган предприти болон эмхинүүд, хубин олзын хэрэг эрхилэгшэд тоологдоно. Тэрэ тоодо 25 мянган томо предпритинууд ороно.

2011 оной январин 17-ной байдлаар уялгата пенсионно страхованин түлбэринүүд 2010 оной дүнгөөр 99,1 процент хэмжээндэ түлэгдөө. Харин уялгата медицинн страхованин түлбэринүүд федеральна жасада 100 процент, территориальна жасада 101 процент хэмжээндэ оруулагдажа, энэ талаар түсэбэй зорилгонууд дүүргэгдэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Тиихэдэ 212-дохи Федеральна хуулин хүсэндөө ороһонһоо хойшо уялгата пенсионно бо-

лон медицинн страхованин түлбэринүүдые һомолхо гэшэ социальна ехэ удха шанартай гэжэ хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри энэ халбарин мэргэжэлтэд ябуулна. Энээнһээ гадна һомологдоһон болон түлэгдэһэн страховой түлбэринүүдээр тоосоонууд квартал бүхэндэ Пенсионно жасада тушаагдадаг болонхой. Гадна ажалшадтай стаж болон салин түлбэрин хэмжээн тухай мэдээнүүд жэлдэ хоёр дахин иишэ тушаагдана.

Дээрэ нэрлэгдэһэн 212-дохи Федеральна хуулиэ ашагтайгаар бэлүүлхын тула страховой түлбэринүүдые түлэгшэдые нотагуудаар ябажа, шалгалта үнгэргэхэ хүдэлмэридэ ехэ анхрал хандуулнабди гэжэ Е.К. Ханхалаев тэмдэглээ. 2010 оной туршад нүүдэл шалгалтанууд оло дахин эмхидхэгдэ гэбэ.

Страховой түлбэринүүдые саг соонь түлэлгыг хэдышыг хинамжалжа байгаа һаань, республика дотор абажа харахада, энэ хүдэлмэридэ үшөөл дутуу дунданууд ушарна гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ хотодо страховой түлбэринүүдые суглуулха гэшэ һанаһанда хүрэнгүй. Илангаяа гэр байрын коммунальна ажахын предпритинууд энэ талаар үри шэри ушаруулна.

Буряад Республикын территориальна албан зургаануудта үнгэрхэн жэлэй һүүлэй мэдээгээр 243 мянган пенсионерүүд бүридхэлдэ абтанхай байгаа. Энэнь 2009 онойхидо орходоо 4 мянгаар олон болоо.

Республикын бүхы ажаһуугшад дунда 25,2 процентнь наһанайнгаа амаралгада гараһан хүнүүд болоно. Тэрэ тоодо ажал хэжэ, наһаа хүсэжэ, пенсиидэ гараһан 16 мянга 781 хүн болоно. Үнгэрхэн жэлдэ эрхэтэдэй материална байдал һайжаруулха, пенсиэндэ нэмэлт хэжэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө. Энээнэй ашаар 2010 оной дүүрэтэр пенсиин дунда зэргын хэмжээн хадаа 7093 түхэригтэ хүрөө. Харин ажалаар олоһон пенсиин дунда зэргын хэмжээн 7365 мянган түхэригтэ хүрэн байна.

Энээнһээ гадна ветерануудта, инвалидуудта, радиацида дайрагдаһан эрхэтэдтэ һара бүхэндэ гүрэнһөө абадаг тэдхэмжын мүнгэндэнь нэмэлтэнүүд хэгдэнэ. 2010 оной январин 1-дэ гүрэнэй талаһаа социальна туһаламжа абагшадтай тоо 91 мянганда хүрөө. «Гүрэнэй социальна туһаламжа тухай» Федеральна хууляар республикада ажаһуудаг пенсионерэй ажаһуудалыг эгээл бага хэмжээндэ хүрэтэр федеральна бюджетһээ социальна тэдхэмжэ үзүүлэгдэ. 2011 оной январин 1-нэй байдлаар 36 мянга үлүүтэй хүнүүдтэ нимэ тэдхэмжэ үзүүлэгдэ.

«Хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдые гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» Федеральна Хуулиэ бэлүүлжэ эхилһэнһээ хойшо Россиин Пенсионно жасын Буряад Республикадахи территориальна зургаануудта 10 миллиард түхэригтэй гүрэнэй сертификатууд 29 мянган эхэ болоһон эхэнэрнүүдтэ үгтөө.

Буряад Республикын Правительстватай хамта 2010 ондо Пенсионно жасын Буряадтахи таһаг социальна программа бэлүүлээ. Энэ программын ёһоор Хурамхаанай, Бэшүүрэй, Загарайн, Зэдын аймагуудта оршодог наһажаал зоной, тиихэдэ инвалидуудай интернат-байшангуудай материально-техническэ үндэһэ һууриг бэхжүүлэгдэ. Тиихэдэ Наһажаал зоной, инвали-

дуудай үдэртэй дашарамдуулан, тэдэндэ социальна туһаламжа хаяглалмаг гуримаар үзүүлэгдэ Пенсионно жасаһаа 4,2 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй пенси дээшлүүлхэ, пенсионно халбарин саашадань шэнэһэн хубилгаха зорилгонууд шийдхэгдэ. Тэдэниэ ажабайдалда бэлүүлхын тула социальна удха шанартай 212-дохи болон 213-дахи федеральна хуулинууд баталан абтаа. Тэрэнэй ёһоор пенсинүүдтэ дүрбэ дахин нэмэлтэ хэгдэ. Тиигэжэ ажалаар олоһон пенсиин дунда зэргын хэмжээн пенсионерэй ажаһуудалыг эгээл бага хэмжээ 1,8 дахин ахина.

2011 ондо ажалай болон социальна пенсинүүд баһал нэмэгдэхэ. Энээнэй ашаар 2011 оной дүүрэтэр пенсиин дунда зэргын хэмжээн 7719 түхэригтэ хүрэхэ ёһотой. Тэрэ тоодо наһанайнгаа хүсэхэдэ, пенсидэ гарагшадтай гүрэнэй тэдхэмжэ 8582 түхэригтэ хүрэхэ байна.

Манай гүрэндэ 2010 ондо аха үеын зоной һуудал-байдал һайжаруулгада шэглүүлэгдэһэн шухала зорилгонууд бэлүүлэгдэ гэхэдэ, алдуу болохогүй гэжэ элидхэлшэ онсолоо. Валоризаци гэхэ гү, али пенсиин хэмжээ шэнээр, дээгүүр болгожо сэгнэхэ гүрэнэй тэдхэмжэ үзүүлэгдэ. Тиихэдэ социальна түлбэринүүдтэ, пенсидэ нэмэлтэнүүд ходо хэгдэнэ. Россиин Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагайхид страховани хэһэн хүнүүдтэй хүдэлхэ хүдэлмэри жиншэдгүй ябуулна. «Ажалай пенсиэ суглуулгада нэмжэ оруулха страховой түлбэринүүд болон нөөсэдэ суглуулха пенсиэ бүридүүлгыг гүрэнэй

талаһаа дэмжэхэ Федеральна хуули абтанхай. Страхованида хабаадагша страховой түлбэринүүдые хэды шэнэгээр нэмжэ оруулхаб гэжэ өөрөө мэдэхэ болоно. Харин гүрэн энээндэнь хамжажа мүнгэ һомолхо. Ехэ пенси абаха гэбэл, гүрэнэй страхованида һайн дураараа хабаадаха хэрэгтэй. 2010 оной декабриин 31-нэй байдлаар республикын ажаһуугшадтай 5 процентнь гүрэнэй страхованида хабаадана. Тэдэ булта хоёр жэлэй туршад 84 миллион түхэриг шахуу мүнгэ һомолоо. Энэнь ерээдүй пенсиэндэ нэмэлтэ түлбэри болоод үгэхэ ёһотой.

Тиихэдэ олзын хэрэг эрхилэгшэдтэй хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулха ёһотойбди гэжэ Е.К. Ханхалаев тоолоно. Эдэмнай ажабайдалаа өөһөдөө тэдхэжэ, мүнгэ оложо байдаг хүнүүд болоно. Страховой түлбэринүүдые түлэбшье, бага пенси абана. Эдэл зон гүрэнэй страхованин программада хабаадажа, ехэ пенси абаха гэжэ оролдохо ёһотой. Тэрэшлэн республикада хүнүүдые хүлһэлжэ хүдэлгэдэг 5,5 мянган олзын хэрэг эрхилэгшэд тоологдоно. 2011 ондо Буряад Республикадахи Пенсионно таһагайхид тэдэнтэй тул тутань хүдэлмэри ябуулха гэхэн зорилго табинхай.

Пенсионно жаса хадаа социальна эмхи зургаан болоно. Бидэ хадаа республикын ажаһуугшадые саг соонь болон шанартайгаар хангаха уялгатайбди гэжэ нэрлэгдэгшэ таһагыг эрхилэгшэ Е.К. Ханхалаев тэмдэглээ. Тиихын тула республика дотор тоологдожо байһан 22 аймагуудай управленинуудай болон таһагуудай 18-дань капитална аргаар заһабарилгын ехэ хүдэлмэри үнгэргэгдөө. Мүнөө үеь республикын бүхы аймагуудта клиентнүүдэй албан хүдэлнэ.

Республикын Пенсионно жасын таһагуудта тусхай мэргэжэлтэд олон хүдэлнэ. 2010 оной туршад 300 мянга үлүүтэй ажаһуугшад клиентнүүдэй албанда хандаһан байна.

Манай республикада мэдээслэй онол арганууд хүгжөөгдэнэ. Энээнһээ уламжалан, Пенсионно жасын таһагуудай клиентнүүдэй албанай хүдэлмэри оньһожоруулагдаһанхай. Улаан-Үдэ

хотодо мэдээслэй албан хүдэлжэ эхилэнхэй. Энэ албанда хонходожо, хүнүүд заабари зүбшэл абадаг байна. Энээнһээ гадна хүдөө нотагуудаар ябажа хүдэлхэ нүүдэл клиентнүүдэй албанай хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ зорилго табигдаһанхай. 2010 оной туршад нүүдэл албанай хүдэлмэри 816 дахин эмхидхэгдэ. Загарайн, Яруунын, Хяагтын аймагуудта болон Северобайкальск хотодо клиентнүүдэй албанай нүүдэл хүдэлмэри эмхидхэхэ тусхай оньһожоруулагдаһан автомобильнууд бии.

2011 ондо хүн зондо шэнэ түхэлэй хангалганууд үзүүлэгдэхээр хараалагдаһан. Электронно аргаар гүрэнэй хангалгануудые үзүүлэгдэ онсо анхрал хандуулагдаха юм. Эндэ гүрэнэй хангалгануудай данса (портал) болоод, оньһон электронно карта хэрэглэгдэжэ болохо.

2010 оной ноябриин 18-да манай республикада оньһон электронно карта нэбтэрүүлхэ албан хоорондын хүдэлмэрин бүлэг байгуулагдаа. «Гүрэнэй болон муниципальна хангалгануудые олголгыг эмхидхэхэ тухай» Федеральна хуулин ёһоор Росси гүрэндэ оньһон электронно карта байгуулагдаха болоно. Шэнэ зүйл нэбтэрүүлэгдэхэдэ, Гүрэнэй хангалгануудые абахын тула эрхэтэдэй бэлдэдэг документүүдэй тоо үсөөн болгогдохо юм. Тиигээдшье гүрэнэй албан зургаануудта хэрэгээр ерэгшэд ээлжээндэ удаан байхаа болохо юм.

Энэ албанай хүдэлмэрилэгшэд 2011 ондо пенси саг соонь томилогдо болон түлэгдэ ехэ анхрал хандуулха байна.

Буряад Республикадахи таһагта хамта дээрэ 892 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй 816-ниинь дээдэ эрдэмтэй. Тэрэ тоодо 585-ниинь энэ албанда хүдэлхэ мэргэжэл шудаланхай. 2010 ондо хүдэлмэрилэгшэдэй аттестаци үнгэргэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй дүнгөөр тус албанда шадари ехэтэй мэргэжэлтэд хүдэлнэ гэжэ элирүүлэгдэ. Мэргэжэлтэ бүхэн даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандана гэжэ элидхэл соо хэлэгдэ. Тэрэнэй ашаар энэ албанда хүдэлмэрин бараг дүнгүүд туйлагдана.

Эльвира ДАМБАЕВА, манай корр. Р-Н. БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2011 оной мартын 21 - 25

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын уялганууды дүүргэгш Александр Чепик үнгэрэгш долоон хоногто РБ-гэй Арадай Хуралда түсэблэлгын зүблөөндө, РБ-гэй Арадай Хуралай Зүблэлэй зүблөөндө хабаадаа; экономика бүлэглэлэй министерствэнүүд болон албан зургаануудай түсэблэлгын зүблөө, Буряад Республикын Правительствын зүблөөндө, Шэнэ зүйл нэбтэрүүлэн ашаглалгын ажал ябуулгын талаар РБ-гэй Президентын дэргэдэх соведэй, Малай тахалда эсэргүүсэлгын талаар РБ-гэй Правительствын дэргэдэх комиссин, Миграционно политикын талаар Правительствена комиссин зүблөөнүүды хүтэлбэрлөө; 2011 ондо Буряад Республикын Правительствын түсэб, ондоо зорилгонуудаар хэрэглэгдэж байһан хүүгэдэй эсэргүүсэлгын байшанууды сүлөөлэлгэ, Сибирийн федеральна тойрогто РБ-гэй Президентын бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгш В.А.Толоконскиин дэргэдэх Буряад Республикада болон Забайкалийн хизаарта инвестиционно проектүүды бэелүүлгын талаар зохиолуулгын соведэй шидхэбэринүүды бэелүүлгэ гэхэ мэтын асуудалнуудаар хэдэн зүблөө үнгэргөө; республикын министерствэнүүд болон албан зургаануудай, олзын хэрэг эрхилдэг эмхинүүдэй түлөөлэгшдэй уулзаа.

Социальна хүгжэлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров мартын 21-нээ 24 болотор Москвада РБ-гэй Региональна хүгжэлгын, Хүдөө ажахын министерствэнүүдтэ бага хуурын газарнууды хамгаалха тухай асуудалаар хүтэлбэрлөө. Тийхэдэ Баир Гвибалович РБ-гэй Ветерануудай зүблэлэй пленумэй зүблөөндө, «Хэжэнгын аймаг» муниципальна байгууламжын толгойлогшын тушаалдаа оролон ушараарнь баяр ёлололдо хабаадаа.

Б.Г.Бальжировай залан хүтэлбэрлэдэг министерствэнүүд болон албан зургаануудта дунда бүлгэмэй медицинскэ хүтэлбэрлэгшдэй ажалай дадал шадабари болон мэдээ элирүүлэлгын, тэдэндэ мэргэжлэй хэмжээний категориноуды олголгын талаар аттестационно комиссин, тийхэдэ «Хяагтын психоневрологическа интернат» гэхэн РБ-гэй социальна хангалгын бээ даанг эмхи зургаанай ажаглал харалгын соведэй зүблөөнүүд үнгэргэгдөө; «Найдал - 2011» гэхэн III уласхоорондын хүгжэмэй конкурс, соёлой хүтэлбэрлэгшдэй дүн гаргалгын республиканска зүблөө, «Сэдхэлэй зохёон байгуулагша» гэхэн РБ-гэй КДУ-гай мэргэжлэдэй бэлиг шадабери элирүүлэлгын IV республиканска конкурс, «Эрхим нурагша - 2011» гэхэн республиканска зургаадахи конкурс, эрэмдэг бээтэй хүүгэдэй дунда бага футболор мурьсөө, Ивалгын аймагай харгалзалгын зургаанай ажал ябуулгын шалгалта эмхидхээ.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын уялганууды дүүргэгш Владимир Рубан 2010-2011 онуудай дулаасуулгын хаһын ябасын, республикын котельнүүдтэ нүүрхнэй нөөсын хойноһоо хинаа; Онсо аюулта байдал нэргылэлгын болон хойшололгуудын усдалгын, түймэрэй аюулгүй хангалгын талаар правительствена комиссин, тийхэдэ зайн талаар хангалгын аюулгүй сахилгын талаар республиканска штабэй зүблөөнүүды, РБ-гэй Барилгын болон ЖКК найжаруулгын министерствын коллегин 2010 ондо бэелүүлгын хүтэлбэрлэгшын дүнгүүдтэ болон 2011 ондо хараалагдаһан зорилгонуудта зоруулагдаһан үргэдхэгдэмэл зүблөө үнгэргөө.

Тус бүлэглэлэй министерствэнүүд болон албан зургаануудта Прибайкалийн болон Кабанскын аймагуудта дулаасуулгын насосууды нэбтэрүүлгэ талаар туршалгын проект, 2011 ондо республикын аймагуудта зайн гал дамжуулга хэрэгсэлнүүды түлэблэн барилгада захил, РБ-дэ телевидениин болон радиогой цифровой байгуулга барилгын талаар хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөндэ

болдэлгын ажал ябуулаа; түмэр харгын гарасанууды нэблэн шэнэлэлгын талаар хэмжээнүүдэй түсэб, ЖКХ-гай өөрын гуримшуулгатай эмхиин тогтоолго, республикада аэропортнууды олошоруулан хүгжөөлгэ. Байгал дээрхи портнуудай тоо бүридхэлгын талаар албан хоорондын комисси эмхидхэлгэ болон бусад асуудалнууд дээрэ хүдэлмэрилөө.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиной толгойдог Россиин Федерациин Президентын дэргэдэх Бурин этигэмжэтэ түлөөлэгштэ эмхи зургаанда иимэ ажал ябуулагдаа: РБ-гэй экономикын министр Т.Г.Думноватай суг хамта «Аяншалга хүгжөөлгэ» гэхэн ФЦП-гээр хүдэлмэрийн уулзалганууды үнгэргэлгэ; РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г.Бальжировтай суг хамта РБ-гэй Региональна хүгжэлгын болон Хүдөө ажахын министерствэнүүдтэ «Бага хуурын газарнууды хамгаалга» гэхэн республиканска программын гол уха дэмжэлгын асуудалаар хүдэлмэрийн уулзалгануудта, «Социальна инвестициинүүд, технологиинүүд болон байгууланууд» гэхэн уласхоорондын олонийтын түрүүшын конгресстэ, «Залуушуудта шухала социальна проектүүды бюджеттэ гадуур номолголгын арганууд» гэхэн фестивалда, РБ-гэй Байгалиин нөөсөнүүдэй министерствын коллегин зүблөөндө, РБ-гэй Хүдөө ажахын министерствын коллегин үргэдхэгдэмэл зүблөөндө, РБ-гэй Региональна хүгжэлгын министерствэдэ аяншалгын талаар харилсаа холбоонууды хүгжөөлгэдэ зоруулагдаһан Россиин-Хитадай форумдо болдэлгын асуудалаар зүблөөндө, Улаан-Үдэ хотын 114-дехи микрорайондо барилга эрхилэлгэ сэгнэлгын талаар инвестиционно политикын талаар экспертнэ соведэй хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөндө хабаадалга.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо – Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Носков РБ-гэй Президентын, мүн РБ-гэй Правительствын түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ хабаадаа; РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай байгуулгын халбаринуудай хүтэлбэрлэгшдэй хүдэлмэрийн зүблөө болон РБ-гэй Президентын дэргэдэх Кадрова политикын талаар соведэй зүблөө эмхидхээ; эрхэтэдэй хубийн асуудалнуудаар уулзаа.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта мартын 21-дэ РБ-гэй транспорт, энергетикэ болон харгын ажахы хүгжөөлгын талаар министр С.Ю.Козловой хабаадалгатай брифинг, РБ-гэй экономикын министрэй орлогшо Е.Г.Тыжиновагай, мэдээсэлгын политикын болон олонийтэй холбоонуудай талаар РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшын орлогшо И.В.Смолягай, РБ-гэй соёлой министр Т.Г.Цыбиковэй хабаадалгатай пресс-конференциинүүды эмхидхээ; гэр байрануудта элш хүсэнуудэй хэрэглэмжэ тоололгын приборнууды тодохо асуудалаар Улаан-Үдэ, Гусиноозерск, Закаменск, Хяагта, Северобайкальск, Бабушкин хотонуудай ажаһуугшадтай «сэхэ утаһа» үнгэргээ хэрэгтэ бэлдхэлэй ажал ябуулаа; Буряад хэлэ хүгжөөлгын талаар РБ-гэй Правительствын дэргэдэх комиссин, РБ-гэй Президентын дэргэдэх Аха захатанай соведэй болон Эхэнэрнүүдэй зүблэлгын соведэй зүблөөнүүдтэ бэлдээ; РБ-гэй Президентын болон РБ-гэй Правительствын хуулинууды болон хуули ёһоной актууды шалгаа; Тюмень хотодо үнгэргэгдэхэн Хүүгэдэй эрхэнүүдэй талаар бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшдэй Бүхэроссиин съездтэ хабаадаа; РБ-дэ Политическэ хамалган хашалганда нэрбэгдэхэн хүнүүдэй дурасхаалай ном хэблэхэ хэрэгтэ бэлдхэлэй ажал ябуулаа; «ВАРК: 1991-2011» гэхэн номой хэблэлдэ туһалаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай
түсэблэлгын хэмжээ ябуулганууд

2011 оной мартын 28 - апрелиин 1

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ХҮТЭЛБЭРИ ДОРО ҮНГЭРГЭГДЭХ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН
28.03.11.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай
30.03.14.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Буряад Республикада ажаһуугшадые социальна талаар хамгаалха тухай» Буряад Республикын Хуули бэелүүлгын ябаса тухай (үхибүү үргэжэ абһан бүлгэнүүдэй гэртэнэ ошожо, хангалганууды үзүүлхэ асуудалаар)

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин нэгдэхэ сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд
29.03.10.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРГҮҮДЫ ЭРХИЛЭГШЭ – АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.В.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД
28.03.13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

1. «Буряад Республикын Тоололгын палата тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб бэлдэлгэ тухай

2. «Буряад Республикада бюджетнэ ябаса тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

3. «Россиин Федерациин налогууд болон татабари суглуулбаринууд тухай хууляар Россиин Федерациин субъектнүүдэй бүрин этигэмжэдэ дамжуулагдаһан Буряад Республикада налогово гуримшуулгын зарим асуудалнууд тухай» Буряад Республикын Хуулин 8-дахи статьяда хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
28.03.14.30 каб.235

«Россиин Федерациин налогууд болон татабари суглуулбаринууд тухай хууляар Россиин Федерациин субъектнүүдэй бүрин этигэмжэдэ дамжуулагдаһан Буряад Республикада налогово гуримшуулгын зарим асуудалнууд тухай» Буряад Республикын Хуулин 8-дахи статьяда хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.14.30 каб.235

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

«Россиин Федерацида муниципальна албан тухай» федеральна хуулин 13-дахи статьяда хубилалта оруулха тухай» 441912-5 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай
29.03.11.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Буряад Республикын заһанай ажахыда байдал тухай» Буряад Республикын Правительствын мэдээсэл тухай» асуудалаар Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай
29.03.10.00 каб.119

«Газар тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.10.00 каб.119

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ яармагуудай ажал ябуулга эмхидхэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
31.03.10.00 каб.119

«Буряад Республикада малай тахалай болон халдабарита үбшэнүүдэй талаар хайн байдал хангаха тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай
01.04.10.00 каб.119

«Россиин Федерациин Газарай кодекссын зарим статьянуудта хубилалтанууды оруулха тухай» 493194-5 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай (Россиин Федерациин Газарай кодекссын зарим дүримүүды тодохо талаар) – Пермскэ хизаарай Хуули гаргалгын Суглаан оруулна
01.04.14.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

«Физическэ культура болон спорт тухай» асуудалы Буряад Республикын хуули бэелүүлгын ябаса тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй хэлсэгдэ бэлдэлгэ тухай
29.03.10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, яһатануудай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, нийтын болон шажан мүргэлэй нэгдэлнүүдэй талаар хороон, мүн Ажалай болон социальна харилсаануудай академиин Буряадай филиалай хоорондо суг хамтын эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри тухай хэлсээ бэелүүлгэ тухай
31.03.14.00 каб.212

«Буряад Республикада спортын федераци хүгжөөхэ тухай» асуудалаар «дүхэриг шэрээ» үнгэргэхэ тухай
01.04.15.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Буряад Республикада ажаһуугшад бэе шангалалгын тарилга тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

2. «Уялгата медицинскэ страхованиин Буряадай территорияльна жаса тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной июнин 20-ой 326-1 дугаарай тогтоолдо хубилалта оруулха тухай

3. «Россиин Федерациин Ажалай кодекссын 72-дохи статьяда хубилалтанууды оруулха тухай» 489515-5 дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай

4. «Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй ництын хүмүүжүүлэгшэд тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
28.03.14.30, 15.00, 15.30, 16.00 каб.218

«Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй ництын хүмүүжүүлэгшэд тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.10.00 каб.218

«Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй ництын хүмүүжүүлэгшэд тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгалиин нөөсөнүүды ашаглалгын болон оршон тойронхине хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

«Агаар хамгаалха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
29.31.03.14.00 каб.203

«Буряад Республикада хуули эбдэлгэнүүдхэ нэргылэлгын байгуулга тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.10.00 каб.203

1. «Буряад Республикада бага болон дунда хэмжээний олзын хэрэг эрхилэлгэ хүгжөөхэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай

2. «Буряад Республикын гүрэнэй зөөриин зонхилолгын юрэнхы дүримүүд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
30.03.14.00, 15.00 каб.203

«Ой модо худалдан абалгын хэлсээнүүдэй үндэһөөр шэлбэтэ модо бэлдэлгын онсо ушарнууд тухай» Буряад Республикын Хуулин 2-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
01.04.14.00 каб.203

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭДИЛГЭ АБАЛГА ЭСЭРГҮҮСЭЛГЫН ТАЛААР КОМИССИН ЗҮБЛӨӨН (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

1. Буряад Республикын хуулинууды эдилгэ абалгада эсэргүүсэхэ талаар шалгалтын дүнгүүды баталалга

2. «Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатай зэргэ тухай» Буряад Республикын Хуулине 2011 ондо шалгалгдаху хуулинуудай тоодо оруулха тухай

3. «Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ модо тушаан абалгын болон ашан эльгээлгын пунктнуудай ажал ябуулга эмхидхэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай
28.03.9.00 Бага танхим

V. «ДҮХЭРИГ ШЭРЭЭ»

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоцырская)

Буряад Республикада харгын аюулгүй хангалгын шидхэгдээгүй асуудалнууд тухай
31.03.14.00 Ехэ танхим

БАГА НУРГУУЛИНУУДАЙ АСУУДАЛНУУДААР

Буряадай гүрэнэй багшанарай колледжо (БРПК) бага комплектноэ нургуулинуудай багшанарай хабаадалгатайгаар республиканска педсовет үнгэрөө.

Хэмжээ ябуулгы БРПК Ивалгын аймагай хуралсалай управлентэй суг хамта, Эрдэм хуралсалай болон наукин талаар министртын тэдхэмжэтэйгээр үнгэргөө.

Энэ уулзалгада республика доторхи бага комплектноэ нургуулинуудай багшанарай шийдхэгдээгүй асуудалнууд хараалагдахан байна.

Педсоветэй хүдэлмэридэ Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо Цыденжап Батуев, аймагуудай хуралсалай управлениүүдэй

түлөөлэгшэд, эхин шатын, дунда, нэмэлтэ хуралсалай эмхинүүдэй хүтэлбэрлэгшэд, республика доторхи 22 аймагуудай бага комплектноэ нургуулинуудай багшанар, республиканска багшанарай колледжын багшанар болон оюутад хабаадалсаа.

Эрдэм хуралсалай болон наукин министр Алдар Дамдинов сугларагшадые амаршалгын дулаан үгэнүүдээр угтаба. Арадай Хуралай вице-спикер Цыденжап Батуев үгэ хэлэхэдээ, «Манай шэнэ нургуули» гэжэ үндэһэтэнэй түлбэй бэлүүлгын асуудалнуудые дайраад абаа.

Эрдэм хуралсалай болон наукин министрэй орлогшо А.И.Бочеев, Ивалгын аймагай

гулваа А.Б. Цыденов, Зүүн Сибирийн гүрэнэй технологическа университетэй информатикын талаар кафедрин доцент С.В.Дамбаева, Хорин аймагай Амгалантын дунда нургуулийн директор В.Б.Цыдыпова гэгшэд элидхэлнүүдые хээ.

Педсоветэй үедэ нээмэл хэсээнүүд ябуулагдана байна. Хабаадагшадые квиллинг гэжэ техникээр арт-студитай болон шэмээшг арадай хэргэсэлнүүдтэй танилсуулаа. Тиин интерактивна самбарай шанар шэнжэ тухай зүбшэл үгтээн, бүхэ барилдаанай хэсээл харуулагдана байна.

Янжма ЖАПОВА.

Авторай фото-зураг.

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЭ - ДЭМЖЭЛГЭТЭЙ

Гүрэн засагай федеральна болон субъектүүдэй хэмжээн дээрэ үндэһэтэнэй түлбүүдые бэлүүлгын талаар нормативно-хуулийн болон эмхидхэлэй талаар үйлэ хэргүүд хэгдэжэл байһаар. Элүүржэлгэдэ ехэ анхарал үгтэнэ.

Россиин Федераци соо 24 перинатальна түб баригдахаар түсэблэгдэнхэй гээд Гүрэнэй Дүүмын депутат Василий Кузнецов хэлээ. Эдэ эмшэлэлгын эмхинүүдэй дунда 2 федеральна болон 22 регион хоорондын түб байха. 2008-2010 онуудта тэдэнэй барилгада 19,8 миллиард түхэриг гүрэнэй бюджетдээ һомологдоһон байна.

Мүнөөдэр 11 перинатальна түб баригдаа. Хүршэ можодохи Эрхүү хотодо иимэ түб бии болонхой.

Россиин Элүүрые хамгаалгын болон социальна хүгжэлтын министртын мэдээсэлээр, гүрэн дотор 141,9 миллион зон ажаһууна. Тэдэнэрэй 38,2 миллион зонийн хүдөө нютагта байдаг. 2010 ондо зон ехэнхидээ зүрхэнэй үбшөөр үбшлөө, архи ехээр уугаа, харгын-транспортна үйлэ хэргүүдтэ дайралдаа.

2008-2010 онуудта Росси дотор 5 миллион 265 мянган хүүгэд түрөө. Хойто-Кавказай, Сибирийн, Алас Дурна тойрогуудта гэр бүлэнэр олон хүүгэдтэй болоо.

Янжма ЖАПОВА.

350 найн хэрэг

«СЭНХИР НАРЬДАГАЙ» СЭНТЭЙ БЭЛЭГ

Буряад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ найн дураараа ороһоор 350 жэлэй ойдо зорюулагдана аймагай фольклорно ансамблнуудай фестиваль Захаамнай аймагта үнгэргэгдэжэ эхилээ.

Далахай нютагай соёлой байшангай дэргэдэ оршодог «Сэнхир харьдаг» гэнэн фольклорно бүлэг үнгэрһэн амаралтын үдэр Закаменск хотын соёлой байшангай тайзан дээрэ концертнаадаа харуулба. Өһо заншалаа сахин харуулан «Түүдэгэй наадан» гэнэн наадаар концертын түрүүшын нуби эхилээ. Эндэ «Бэһэлиг нюулга», «Малгай нюулга», «Эрын гурбан наадан», хээр шаалга болон ёхор наадан мүн хоёр бүлэг боложо, дуу буялдалга оруулагдаа. «Сэнхир харьдаг» бүлгэмэйхидэй наадан, урданай дуунууд, онһон хошоо үгэнүүд, таабаринууд уран гоё, удха түгэлдэр байһаараа харагшадай анхарал буялан, халуун альга ташалгаар угтагдаа. Хорёод хүнүүдхээ бүридэһэн энэ ансамблин соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэ Сэсэгма Цырен-Доржиевна Доржиева арбаад гаран жэлэй туршад хүтэлбэрлэжэ ябана. 2007 оной хабар «Сэнхир харьдаг» ансамблинхид Улаан-Үдэ хото ошожо, Буряад драмын театрай тайзан дээрэ концерт наа-

даяа харуулха золдо хүртэһэндөө омогорхон байдаг.

Закаменск хотодо ажаһуудаг Далахай нютагайхид «Сэнхир харьдага» хани халуунаар угтан абаа. О.С.Гонжитова, С.В.Гонжитов, Ю.В.Жигжитова, Л.Б.Ц.Будаева, Ц.Д.Б.Доржиева, С.Б.Ешеева, Б.Р.Базаровтан болон бусад зуугаад модо гаталжа ерэһэн нютагархинаа халуун эдэе хоолоор, хангаа найхан үгэнүүдээрээ баяр баясхалангаа мэдүүлһэн халуун альга ташалгаар дэмжээ.

Далахай нютагайхидше эдэбхи үүсхэлтэйгөөр «артистнараа» үдэшөө. Булад, Баярма Дашпиловтан тоһо түлишэдэнь нэмэлтэ болгон мүнгэ үгэжэ, ансамблин гэшүүдые, хүтэлбэрлэгшэдэнь урмашуулаа.

Сагай хүндэ хүшэртэ дайрагдангүй, урагшаал дабшан ябана соёлойнгоо хүдэлмэрилэгшэдтэ – Н.Л.Дариева, М.Р. Дашпилова, С.Ц.Д.Доржиева, энэ концертын шэмэг болоһон нютагайгаа залуушуудта – бултандан үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргөөд, холодоо урагшаа ханаатай, эрмэлзэл эхэтэй ябахыень хүсээ!

Х. ДАМПИЛОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Сэнхир харьдаг» ансамблинхид.

НЭГЭЛ АЖАЛДАА ҮНЭН СЭХЭ

Хүн бүхэн бага наһанһа ямар мэргэжэл шэлэхэ тухай бододог юм. Багшанар, эмшэд, милиционерүүд, банкирнууд ба бусад зарим мэргэжэлүүд эгээл дэлгэрэнги гэжэ хэлээдэг. Багынгаа хүсэлье даган, Нэлли Георгиевна Плотникова эрхим багша болоо һэн. Үшөө 1961 ондо Нэлли Георгиевна Улаан-Үдын 12-дохи нургуулида ород хэлэ ба литературын багшаар ороо. Найн зантай мэргэжэлтэн Нэлли Георгиевна хүүгэдэ бэрхээр нургажа гаргаа. Тэдэн мүнөө элдэбын мэргэжэлтэд боло-

жо, ехэ үндэртэ хүрөө. Нюдэндөө ульһатай, эрхим багшань шабинарайнгаа амжалтада холодоо баярладаг. Мүн тэдэн багша тухайгаа холодоо һонирхожо, ямаршые ажал хэрэг гараа хаань, туһалдаг юм.

- Пурагшадни намайгаа холодоо анхаралтайгаар шагнадаг һэн. Ехэнхидээ хүбүүдтэ дуратай байгша һэмби. Бэе бээе ойлгодог нэгэ хэлэн дээрэ хөөрэлдэдэг байгаабди гэжэ ханадагби, - гэжэ хөөрэнэ.

Аяар жаран жэл соо Нэлли Георгиевна тус нургуулидаа хүдэлжэ ябана бшуу. Эдэ жэлүүдтэ олон дарга болон багшанар нэлгэгдээ. Харин манай герой мүнөө болотор ажаллаһаар. Мүнөөдэр Нэлли Георгиевна нургуулингаа музейе даагшаар болон продленно группа соо хүдэлжэ, олон сооһоо эгээл наһатайнь болоно ха.

- Нэлли Георгиевна үшөө хэдэн жэл соо ажаллажа ябаха гэжэ хананаб. Юундэб гэхэдэ, сагаан сэбэр ханаатай, ажалша бэрхэ болон урагшатай хүн гэшэ, - гэжэ 12-дохи нургуулийн хүтэлбэрлэгшэ Людмила Чимитова хэлэнэ.

Нэлли Георгиевнагай ойн баяр нургуулийн 90 жэлэй ойн баяртай зохилдон тааралдаба. Энэ найндэртэ багшанар барандаа эдэбхитэйгээр бэлдэбэ. Тиин энэ бэлдэлгэдэ үнинэй багшын нурагшадын мүнгөөр гү, али элдэб аргаар туһалба.

Олон жэлэй стажтай, хүн зондо хүндэтэй Нэлли Георгиевна олон габыята шагналнуудтай болоо. Тэдэнэй тоодо «Шэн габыята ажалай түлөө» гэнэн ойн баярай медаль, «Ажалай ветеран» гэнэн медаль, «СССР-эй арадай хуралсалай болон профтехобразованин эрхимлэгшэ» гэнэн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн юм.

Хэды үндэр наһатайшые хаа, Нэлли Георгиевна хаа хаанагүй ябажа, мүнөөшые болотор нургуулингаа элдэбын хэмжээ ябуулгануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадаг.

Иигээд лэ Нэлли Георгиевна гансахан дуратай ажалдаа аяар жаран жэл соо этигэлтэй үлөө.

Дарья СИБИРЯКОВА.

Авторай фото-зурагууд.

ИРИНА ЯКОВЛЕВА:

«ОТ СВОЕВРЕМЕННОЙ УПЛАТЫ НАЛОГА ЗАВИСИТ И СОСТОЯНИЕ ЭКОНОМИКИ БУРЯТИИ»

В Издательском доме «Буряад үнэн» 22 марта прошла «прямая линия» с заместителем начальника отдела налогообложения физических лиц Управления Федеральной налоговой службы по РБ И.М.Яковлевой. Наши читатели смогли задать вопросы по декларационной кампании-2010.

- Добрый день! Меня зовут Бадма Цыренович, я пенсионер, у меня были большие расходы на лечение. Могу ли я получить социальный вычет по НДФЛ в связи с расходами на мое лечение.

- Вы работающий пенсионер?

- Нет, я работаю.

- Бадма Цыренович, Налоговым кодексом установлено, что доход неработающего пенсионера – это пенсия, которая на основании пункта 2 статьи 217 НК РФ не подлежит налогообложению НДФЛ. Таким образом, вы не сможете воспользоваться социальным налоговым вычетом, поскольку в налоговом периоде у вас отсутствовали доходы, облагаемые по ставке 13 процентов. Социальный налоговый вычет предоставляется налогоплательщику по доходам, подлежащим обложению НДФЛ по ставке 13 процентов.

- Тогда другой вопрос. Я сдал квартиру с января прошлого года за восемь тысяч рублей. Имею ли я право на получение стандартных налоговых вычетов и если имею, то в каком размере и как их получить?

- В этом случае у вас есть право на получение стандартных налоговых вычетов, поскольку вы имеете доход от сдачи в аренду квартиры, облагаемой по ставке 13 процентов, их необходимо указать в налоговой декларации. Вы сдаете по 8 тысяч рублей, ваш доход превысил 40 тысяч рублей, начиная с июня 2010 года. Следовательно, налоговые вычеты вам будут предоставлены за пять месяцев, это с января по май включительно, в общей сумме 2 тысячи рублей (400 рублей/мес.*5 мес.)

Кроме этого, Бадма Цыренович, вы обязаны представить налоговую декларацию по форме 3-НДФЛ не позднее 3 мая этого года. Также уплатить налог следует не позднее 15 июля этого года.

- Это «прямая линия»? Какие санкции применяют налоговые органы в отношении недобросовестных налогоплательщиков?

- К налогоплательщикам, которые не декларируют доходы в установленный законодательством срок, применяется ответственность по статье 119 Кодекса. Налоговый орган взыскивает с такого налогоплательщика штраф в размере 5 процентов суммы налога, подлежащей уплате (доплате), за каждый полный или неполный месяц со дня, установленного для ее представления, но не более 30 процентов указанной суммы и не менее 1000 рублей, даже если это нулевая декларация.

- Меня зовут Иван Семенович Тимофеев, могу ли я воспользоваться имущественным налоговым вычетом по НДФЛ в связи с расходами на строительство проданного жилого дома? И что можно считать расходами?

- Да, можете воспользоваться. Налогоплательщик имеет право на получение имущественного налогового вычета в сумме фактически произведенных им расходов, в частности, на новое строительство либо приобретение на территории страны жилого дома, но не более 2 миллионов рублей. Для подтверждения права на имущественный налоговый вы-

чет при строительстве или приобретении жилого дома вы должны представить документы, подтверждающие право собственности на жилой дом.

В фактические расходы на новое строительство либо приобретение жилого дома могут включаться: расходы на разработку проектно-сметной документации, на приобретение строительных и отделочных материалов, на приобретение жилого дома, в том числе не оконченного строительством. Также расходы, связанные с работами или услугами по строительству (достройке дома, не оконченного строительством) и отделке; расходы на подключение к сетям электро-, водо-, газоснабжения и канализации или создание автономных источников электро-, водо-, газоснабжения и канализации. Расходы, произведенные после оформления в собственность жилого дома, не могут быть учтены при предоставлении имущественного налогового вычета, поскольку в свидетельстве о государственной регистрации права указан завершённый строительством объект (жилой дом).

- Добрый день! Скажите, пожалуйста, могу ли я получить социальный налоговый вычет на обучение моего брата, и в каком размере? Лидия.

- Да, можете. Право на получение социального налогового вычета распространяется также на налогоплательщика – брата (сестру) в размере фактически произведенных расходов на обучение, но не более 50 тысячи рублей. Но при этом ваш брат должен обучаться очно, и он не должен быть старше 24 лет.

- Здравствуйте! Я впервые буду заполнять декларацию. Как это сделать?

- Вас обязательно проконсультируют в той налоговой инспекции, к которой вы относитесь по месту жительства. Кроме этого, на сайте Управления www.r03.nalog.ru вы можете ознакомиться с формой налоговой декларации по налогу на доходы физических лиц (3-НДФЛ), порядком и примером ее заполнения, а также компьютерной программой, с помощью которой вы можете заполнить налоговую декларацию.

На сайте размещена информация о налоговом законодательстве, налогообложении физических лиц, памятки для налогоплательщиков, разъясняющие, как получить имущественный налоговый вычет на новое строительство либо приобретение на территории России жилого объекта. На нашем сайте можно узнать, как получить социальный налоговый вычет на образование, лечение и приобретение медикаментов. Также там есть номера телефонов «горячей линии» отдела налогообложения физических лиц управ-

ления и налоговых инспекций Улан-Удэ, адреса районных инспекций и время их работы, а также приема деклараций.

- Интересно, сколько человек воспользовалось налоговыми вычетами?

- Право на получение социальных и имущественных налоговых вычетов в 2010 году заявлено в 14768 декларациях на сумму 1774 миллиона рублей. В том числе по имущественным налоговым вычетам представлено 7483 декларации на 1584 миллиона рублей и по социальным налоговым вычетам поступило 7285 деклараций на 190 миллионов рублей. 1599 физическим лицам выдано уведомление на право получения имущественного налогового вычета.

- Меня зовут Ирина, мы с мужем решили приобрести квартиру. Собственность оформляем на мужа, жилье приобретаем впервые и раньше никакими налоговыми льготами не пользовались. Хотелось бы знать, на какие налоговые льготы мы можем рассчитывать?

- На имущественный налоговый вычет. Ирина, вы, наверное, знаете, что имущественный налоговый вычет предоставляется налогоплательщику при подаче налоговой декларации 3-НДФЛ в налоговый орган по месту жительства по окончании налогового периода (календарного года). Поскольку ваш муж работает, он может воспользоваться пунктом 3 статьи 220 Налогового кодекса. То есть имущественный налоговый вычет может быть предоставлен ему до окончания налогового периода его работодателем (налоговым агентом) на основании письменного заявления вашего мужа, как налогоплательщика, и уведомления налогового органа по месту его жительства, подтверждающего право вашего супруга на имущественный налоговый вычет.

- Я - индивидуальный предприниматель, отчитываюсь по упрощенной системе налогообложения. Имею ли я право на имущественный налоговый вычет за квартиру, которую приобрел в долях со своими несовершеннолетними детьми? Зовут меня Иннокентий.

- Иннокентий, вы не можете воспользоваться имущественным налоговым вычетом.

Уплата индивидуальными предпринимателями единого налога на вмененный доход в соответствии с пунктом 4 статьи 346.26 и применение упрощенной системы налогообложения согласно пункту 3 статьи 346.11 предусматривает их освобождение от обязанности по уплате налога на доходы физических лиц (в отношении доходов, полученных от предпринимательской деятельности, облагаемой единым налогом). В соответствии с пунктом 3 статьи 210 Налогового кодекса РФ имущественные налоговые вычеты предоставляются налогоплательщикам на доходы физических лиц (3-НДФЛ), порядком и примером ее заполнения, а также компьютерной программой, с помощью которой вы можете заполнить налоговую декларацию.

Следовательно, имущественные налоговые вычеты, установленные в статье 220 Налогового кодекса РФ, не предоставляются при определении налоговой базы по доходам, в отношении которых предусмотрены ставки, отличные от ставки 13 процентов, а также по доходам, которые освобождены от обложения налогом на доходы физических лиц.

На «прямой линии» дежурила Светлана НАМСАРАЕВА, наш корр. Фото Радна-Нимы БАЗАРОВА.

ЖЕНЩИНЫ МОНГОЛИИ В БУРЯТИИ

На прошлой неделе в Бурятии находилась делегация женщин Монголии во главе с председателем Комитета по социальной политике Великого государственного Хурала госпожой Д.Арвин.

Ж. Батуев, Д.Арвин, советник ВГХ Нацагдонгор, А.Скосырская

ЛИКИ КРАСОТЫ

Руководитель постоянного представительства Бурятии в Монголии Жаргал Батуев называет госпожу Арвин локомотивом дружбы между нашими народами. Ее отец, полковник монгольской армии, работал с советскими военными. Сама она – военная служащая. Арвин возглавляет монголо-бурятскую группу в парламенте. А приехала делегация в рамках соглашения о международном сотрудничестве, подписанного в прошлом году, по приглашению РОО «Женщины Бурятии», возглавляет которое председатель Комитета Народного Хурала по государственному устройству, местному самоуправлению Анна Скосырская.

Программа первого дня визита была насыщенной. Состоялась встреча в Народном Хурале Бурятии, а вечером в КСК ЗММК прошло super-fashion show «Лики красоты» - от компании «Монголкостюмс», входящей в ведущую тройку домов моды соседней страны. Шоу вызвало большой интерес, все билеты были распроданы.

Национальную церемонию бракосочетания показали работники Дворца бракосочетаний Улан-Батора. Схоже с бурятской церемонией, но есть обряды символического возжигания семейного очага невестой и подношения молока молодоженами богам и будущим детям и внукам, правнукам. После, отпив молоко, они преподносят родителям, которые благословляют их на долгую и счастливую совместную жизнь.

Работники Дворца еще не раз выходили на сцену. Поразил горловым пением, больше похожим на художественный свист, Батоюун. Тепло встречены исполнители на хурмине и ятаге, танцоры мистерии Цам.

Театрализованный показ моды начался с коллекции «Тонкий восток». Модели предстали в однотонных платьях из тонкого натурального войлока, богато вышитых впереди цветами или национальными узорами.

Одна из коллекций посвящена выдающемуся монгольскому ламе Занабазару – просветителю, художнику и скульптору, открывшему способ литья позолоченных бронзовых статуй буддийских божеств без единого сварочного шва. Как говорят, он воспеет гармонию ума и красоту пропорций тела в образах богинь, и одна из самых известных его работ – статуя Белой Тары. И театрализованный показ коллекции посвящен, насколько я понимаю, творческим мукам, поиску идеала женской красоты и вот девушка, найденный, наконец, эталон совершенной красоты, застывает навеки в образе богини. А, может быть,

это сама богиня сжалилась и пришла к мастеру.

Кстати, модели – одни из лучших в Улан-Баторе, номинантки, как представил их ведущий вечера Зоригто Тогочиев, различных конкурсов красоты.

Многим пришлось по душе «Восточная красота» - коллекция современной одежды, это качественный черный шелк, строгие линии, приталенный силуэт, элегантная отделка в серебряных тонах, под стать длинным сергам манекенщиц. Прекрасно смотрелись манекенщицы в изысканных пиджаках с национальными узорами.

«Имидж» воспринимался как попытка объединить испанские мотивы с монгольскими и запомнился обилием воланов.

Завершила показ великолепная коллекция одежды аристократов 13 века «Гордость империи», созданная к 800-летию великого монгольского государства и использованная при съемках фильмов «Чингисхан», «Сокровенное сказание монголов». Она воссоздалась на основе рисунков и рукописей тех времен, археологических находок.

Коллекция является украшением популярного у туристов музея национальной одежды, он, а также шейное ателье, выставочный зал, зал для показов, модельное агентство входят в состав компании «Монголкостюмс», образованной в 2005 году. Это единственный в стране подобного рода комплексный центр, призванный возродить, сохранить традиции монгольской национальной одежды, - говорит гендиректор Б.Сувда, с которой мы встретились в гостинице «Бурятия». Она - выпускница Киевского института легкой промышленности и защитила в альма-матер, которая теперь называется Украинской Академией промышленного дизайна, докторскую диссертацию по теме «Совершенствование конструирования современной одежды с национальными элементами».

- В музее собрана одежда 16 народов, проживающих в Монголии. В этой одежде можно фотографироваться. Интерес к национальной одежде очень большой у туристов, некоторые, особенно из Европы, приезжают специально с этой целью, - рассказывает Сувда. - Также есть коллекция кукол, наряженных в национальные костюмы тех стран, которые мы посетили.

Для пропаганды национальной одежды «Монголкостюмс» выпускает фотоальбомы, коллекции открыток, календари, проводит фотовыставки, фестивали монгольской одежды, ежегодно собирает этнографов на научно-исследовательскую конференцию. Издана книга для детей.

«Я ВЕРЮ В СУДЬБУ»

(Начало на стр.2).

А заехал космонавт к нам из Монголии, где отметили 30-летие полета монголо-советского экипажа.

Российских космонавтов принял президент Монголии Элбэгдорж, все они - Владимир Джанибеков, Владимир Ляхов, Владимир Коваленок, Виктор Савиных и Виктор Горбатко - награждены орденами Боевого Красного знамени. Виктор Горбатко многие годы возглавляет общество дружбы с этой страной и часто посещает, и любимый город, по его словам, Эрдэнэт.

- Я был здесь, когда он только начал строиться и стояли юрты. А сейчас это современный город с хорошей инфраструктурой, где созданы все условия для комфортной жизни.

Возглавляет Горбатко еще одну общественную организацию - с 2001 года он является бессменным президентом Союза филателистов России.

Виктор Горбатко совершил полеты в космос трижды - в 1969, 1977 и 1980. Он мог стать первым советским человеком, высадившимся на Луну. Но лунная программа была закрыта, хотя уже шли интенсивные тренировки.

- Самым трудным был второй полет. В 1977 году я полетел с Юрием Глазковым на станцию «Салют-5», как думали, «отравленную». Программа полета Бориса Волинова и Виталия Жолобова не была выполнена, они вдруг почувствовали себя плохо и их немедленно отозвали. Полетевшие после этого Вячеслав Зубов и Валерий Рождественский не смогли состыковаться со станцией. Нам это удалось с огромным напряжением - вышли из строя необходимые приборы и пришлось стыковаться под визуальным контролем. А впереди было еще одно задание - проверить воздух в станции.

У ребят тогда произошел психологический срыв. Сразу после закрытия дверей станции Жолобову стало лучше.

— А вам не было страшно?

— Я все время думал о том, как выполнить задание. Волновался, было напряжение, но страха не было. Всегда верил, что все закончится благополучно.

— А как вы относитесь к религии, вере в бога?

- Мама моя была верующим человеком, я крещен. Но я против навязывания веры в той или иной форме, которое сейчас наблюдается. Религия - дело тонкое, тут уж каждый решает сам. Сейчас в школах начали изучать «Основы православия», не совсем понятно, как к этому относиться. Все-таки, на мой взгляд, государство должно быть отделено от религии.

Наверное, я верю в судьбу. Она ведет человека по жизни.

- Скажите, а как влияют полеты на здоровье?

- Сказываются, конечно. Это и болезни, и последствия травм, ведь спускались все по-разному. Перегрузка во время старта для летчиков-истребителей, скажем так, привычная, а вот при спуске - огромная... Сейчас проводятся спецтренировки, появились специальные медикаменты. Раньше такого не было. Или неведомость, многие входили с большим трудом. Кровь приливает к голове, лица становятся пунцовыми, отекают так, что выглядят «квадратными». И чем дольше длится это состояние, тем хуже. После первого полета сам идти не мог. Такое ощущение, будто на плечах у тебя сидят два человека, а земля все время уходит из-под ног. После второго полета привыкнуть к земному притяжению было легче.

- Что бы вы хотели передать нашим читателям?

- Земля из космоса невероятно красивая. Хочется, чтобы люди поняли, что Земля наша - небольшая, это маленькая планета. Облететь на ракете можно всего за полтора часа, точнее, 89 минут. Давайте любить и жалеть Землю, стремиться сохранить ее красоту и чистоту, чтобы люди получали удовольствие от жизни на ней. Чтобы Россия становилась сильнее и богаче. Нужно стремиться лучше и интереснее жить.

Нужно, чтобы космос начал работать на Землю. Как красив и грандиозен космос, если находиться на орбите Земли на теневой стороне планеты...Бесконечное величественное звездное небо - дух захватывает!

Людмила ОЧИРОВА.

в следующих выборах в парламент.

Арвин пригласила делегацию женщин Бурятии на открытие туркомплекса «Юсэн», посвященного ханшам.

Большинство монгольских СМИ возглавляют выпускники советских вузов. Алтансэсэг окончила Иркутский госуниверситет и рада была встретиться в Улан-Удэ с однокурсниками и знакомыми. «У наших стран долгая история сотрудничества. Но время меняется, и работать надо на новом уровне. «MONTSAME» заинтересован в сотрудничестве с регионами. Журналисты - мост между странами» - подчеркнула она. Эта обаятельная и открытая женщина была собкором в России и США, работала в посольстве Монголии в США. Она - сестра премьер-министра С.Батболда.

Т.Тувшин пригласила 60 человек в июле на детский фестиваль монгольских народов. Она предлагает открыть совместный лагерь на Байкале.

Супруга Президента Бурятии **Нина Наговицына** напомнила о визите Президента Монголии **Элбэгдоржа** в Бурятию, его спуске в батискафе на дно Байкала. «Я видела и понимала волнение супруги Президента. У него крепкий тыл. Семья, как и наша, многодетная. Воспитывают четверых детей, адресно помогают детскому дому. Сложилась теплая личная отношения. Это был первый визит Президента в Россию и очень значимый.

С Монголией у Бурятии всегда были теплые отношения. Я еще не была в этой стране, а вот муж, дети, внуки тепло отзываются.»

Подвел итоги встречи единственный мужчина, присутствовавший на встрече, - руководитель Постоянного представительства Бурятии в Монголии **Жаргал Батуев**. Решено встречаться регулярно, обсуждать конкретные вопросы и принимать конкретные решения. На этом особый упор делала монгольская сторона.

...Программа встреч была очень насыщенной. В том числе члены делегации поздравили с юбилеем журналистку БГТРК **Баирму Раднаеву**, которую связывают с Монголией особые отношения. Она ведет популярный телемост между Бурятией и Монголией и хорошо известна в соседней стране. Поздравил ее и генконсул Монголии в Улан-Удэ.

Людмила ОЧИРОВА.
Фото Радна-Нимы БАЗАРОВА.

Элементы национальной одежды используются при создании современной одежды. Очень жаль, что из-за нехватки времени не были показаны на шоу две коллекции повседневной одежды.

В шоу участвовали и бурятские модельеры. «Четыре стихии» **Баирмы Митуповой** вызывают восхищение как фантазией автора, так и выразительностью, продуманностью движений юных манекенщиц. «Го» называется коллекция **Нонны Тогочиевой**.

ВСТРЕЧА ДЕЛОВЫХ ЖЕНЩИН

В конференц-зале Минсоцзащиты состоялась встреча деловых женщин Монголии и Бурятии на тему «Женщина как гарант социального благополучия общества». В ней от монгольской стороны участвовали председатель Комитета по социальной политике Великого Государственного Хурала **Д.Арвин**, директор Национального агентства новостей «MONTSAME» **Алтансэсэг**, гендиректор компании «Монгол костюмс» **Б.Сувд**, гендиректор международного детского лагеря «Найрамдал» **Т.Тувшин**, директор ЗАГС Улан-Батора **Оюунчимэг**, главный врач объединенной поликлиники Сухэ-Батор дистрикт **Чимгээ**. От хозяев - представительницы исполнительной власти, образования, науки, туризма и СМИ.

Сегодня у женщин появляется все больше возможностей для самореализации. Так, Россия занимает третье место в мире по росту численности женщин, занятых в бизнесе. Стремление женщин сделать мир более предсказуемым, стабильным, здоровый рационализм все более востребованы в мире. О грядущем наступлении своего рода матриархата, лидировании женщин по многим позициям говорила ректор ВСГАКИ **Раиса Пшеничникова**.

Представители Бурятии рассказали о перспективах сотрудничества, о новых мерах в стране и в республике по защите семьи и детства. Внедрение новых технологий в работе с семьей, находящейся в социально опасном положении, бесплатное выделение земельного участка и древесины нуждающимся в жилье вызвало особый интерес госпожи Арвин. Она отметила, что этот опыт надо изучать и внедрять у себя. Но среди 76 депутатов Великого Государственного Хурала Монголии всего три женщины и это, как она сказала, не дает лоббировать социально направленные законы. Женщины Монголии намерены активнее участвовать

ТҮҮХЫН ХУУДА БАНУУД

Ш.Б.Чимитдоржиев

Буряадай Эрдэмэй түбэй Монгол арадууд, Буддын шажан болон Түбэд ороние шэнжэлэлгын институтдай (ИМБТ) мэдээж эрдэмтэд – түүхын эрдэмэй докторнууд, профессорнууд Шириаб Бодиевич Чимитдоржиев Тарас Максимович Михайлов хоёрой эблүүлэн суглуулжа зохёон «Буряадай элитэ ехэ ажал ябуулагшад» гэжэ хоёр ботитой ниитын-политическэ ном XV дугаарай дугуйланда хабаадагшад анхарал татаһан, хонирхол үүсхэн байгаа.

Энэ номтой танилсалгы түүхын эрдэмэй доктор Владимир Батомункуевич Баржапов нэхэдээ, түүхын эрдэмэй докторнууд Шириаб Бодиевич Чимитдоржиев Тарас Максимович Михайлов хоёр буряад-монгол арадай дундаһаа онсо шалгаран гараһан, гаһар ехэ, эрхим зэргын, элитэ мэдээж гайхамшагта хүнүүды олоной дундаһаа тодорулжа, тэдэнэй намтарай хууданууды, ажабайдалы, ажал ябуулгы али бүхы талаһаан тобоймо хурсаар харуулхын тула ямар ехэ материал суглуулхынь, шэнжэлгэ хэһынь тодорхойло, сэгнэлтэ үгэхэ гэшэ эндэ сугларһан маанадай гол зорилго болоно гэжэ мэдүүлбэ. Буряад Республикын Президент болон Правительствын Захиргаанай Үндэһэ яһатанай харилсаанай хороной түрүүлгшэ, түүхын эрдэмэй кандидат М.А.Харитонов, республикын хуралсалай ба эрдэм ухаанай министр А.В.Дамдинов, ВАРКын президент, Арадай Хуралай хороной түрүүлгшэ В.Р.Булдаев, Хэжэнгэ нотагаархидай эблэлэй түрүүлгшэ Ц.Б.Базаров, Буряадай арадай уран зохёолшо, түүхын эрдэмэй доктор А.Л.Ангархаев, хизаар ороноо шэнжэлгшэ, философиин эрдэмэй кандидат Е.А.Голубев, философиин эрдэмэй доктор В.И.Антонов, Буряадай арадай поэт, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор Б.С.Дугаров, Буряадай номой хэблэлэй директор Б.Б.Бальжинимав, журналист Б.М.Ж.Жигжитов, түүхын эрдэмэй докторнууд Д.Д.Нимаев, В.А.Хамутаев болон бусад үгэ хэлэхэдээ, Буряад ороной, буряад-монгол арадай түүхэдэ мүнхэрһэн хүнүүд тухай онсо өөрсэ, гүн ехэ удхатай ном хэблэгдэжэ гараба гэжэ тэмдэглээ һэн.

Зонхилон захиралгын засагай жэлнүүдтэ хазагайруулагданан түүхын үнэн зүбье нэргээхэ гэшэ айхабтар шухала удхатай зорилго болоно гэжэ тоолон, эсэгэнэр болон үбгэ эсэгэнэрһингэ нангин шүтөөнүүдээр, үнгэрһэн үе сагай

НОМ – хүн түрэлтэнэй сэгнэшгүй, туйлай ехэ баялиг мүн. Нёдондо жэлэй хүүлшын үүри нарын эхндэ республикын Үндэһэтэнэй номой санда эмхидхэгдэн XV номой дугуйлан (салон) энэниие элрхэйлэн гэршлээ һэн. Уран зохёолшодой, хэблэлшэдэй, ниитын ажал ябуулагшад, сэтгүүлшэдэй, сурбалжалагшад, ном худар дэлгэрүүлэн тараагшад, номой сангууд болон хэблэлэй газарай хүдэлмэрилгшэдэй энэ хуралдаан олон түмэн уншагшадые хонирхуулжа, ёһотойл хайндэр болоһон юм. Уран хайханай, эрдэм ухаанай, хуралсалай, хүүгэдэй I мянга гаран номууд, брошюранууд, сэтгүүлнүүд, эссе болон бусад хэблэлнүүд XV номой дугуйланда табигданан байгаа. Буряад ороной Соёлой, хуралсалай ба эрдэм ухаанай

министерствэнүүд, Буряадай Президент болон Правительствын Захиргаанай Үндэһэ яһатанай хороон, республикын Үндэһэтэнэй номой сан энэ хэмжээ ябуулгы эмхидхэ һэн.

Буряадай Эрдэмэй түбэй Монгол арадууд, Буддын шажан болон Түбэд ороние шэнжэлэлгын институтдай (ИМБТ) мэдээж эрдэмтэд – түүхын эрдэмэй докторнууд, профессорнууд Шириаб Бодиевич Чимитдоржиев Тарас Максимович Михайлов хоёрой эблүүлэн суглуулжа зохёон «Буряадай элитэ ехэ ажал ябуулагшад» гэжэ хоёр ботитой ниитын-политическэ ном XV дугаарай дугуйланда хабаадагшад анхарал татаһан, хонирхол үүсхэн байгаа.

Т.М.Михайлов

БҮРЯАДАЙ ЭЛИТЭ ЕХЭ АЖАЛ ЯБУУЛАГШАД

элитэ ехэ, гайхамшагта ажал ябуулагшад хэрэгүүдээр арад түмэнэй угаа ехээр хонирхожо, тэдэниие хүндэлжэ байһы анхаралдаа абажа, түүхын эрдэмэй докторнууд Ш.Б.Чимитдоржиев, Т.М.Михайлов мартагдаһан, мартагдажа байһан элитэ ехэ ажал ябуулагшад нэрэнүүды нэргээжэ, арад зондо тэхэрюулэн бусааха талаар бэдэрэлгын ба шэнжэлгын хүдэлмэри 1994 ондо эхилһэн юм.

XVII зуун жэлһээ XX зуун жэлэй эхиндэ ажаһууһан гайхамшагта буряад ажал ябуулагшад тухай «Буряадай элитэ ехэ ажал ябуулагшад» гэжэ түрүүшын номдо хэб-лэгдэн гараһан. Тэрэгһэнһээ хойшо 1994-2008 онуудта нимэ нэрэтэй найман ном барлагдаһан байгаа. Гадна Хори буряадуудһаа угтай «Буряадай элитэ ехэ ажал ябуулагшад» гэнэн ном 2002 ондо 890 хэһэгээр хэблэгдэ бэлэй.

Эрдэмтэд, партийна, совет хүдэлмэрилгшэд, ниитын ажал ябуулагшад, уран зохёолшод, журналистнууд, багшанар, врачнууд болон бусад мэргэжэлтэд нимэ ехэ зохёол бүтээлэй материалнууды суглуулгада, бэлдэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаба.

Буряад Республикын Хуралсалай ба эрдэм ухаанай министерство, Буряадай Эрдэмэй түбэй Монгол арадууд, Буддын шажан болон Түбэд ороние шэнжэлэлгын институт, Буряадай гүрэнэй университет, республикын Правительствын дэргэдэхи Үндэһэ яһатан хоорондын харилсаанай хороон, Агын болон Усть-Ордын Буряадай тойрогуудай Захиргаанууд, Улаан-Үдэ хотын мэри, Арадай Хуралай депутатууд болон бусад албан зургаанууд эдэ номууды хэблэжэ гаргалгада мүнгэ зөөрээр тухалһан, дэмжэн байгаа.

Зүгөөр мүнөө эдэ хэблэлнүүд тон хомор болошоо. Тийхэдэнь тэдэниие хоёр ботёор дахинаа барлажа гаргаха гэнэн зорилго табигданан байха юм. Түрүүшын дүрбэн ном – нэгэдэхи, харин 5-8-дахы номууд хоёрдохы ботидо оруулагдаба.

Уншагшадта дуралдаһан номууд хадаа шэнэхэн хубилгалгын үе сагай үрэ дүн болоно. Арадай алдарта багшанар, эрдэмтэд, ниитын ажал ябуулагшад, мэдээжэ лама санаартад, инженернүүд, аралжаа наймаашад, эмшэлэгшэд энэ хэрэгтэ хубитаа ехээр оруулан байна. Үргэнөөр алдаршанан эрдэмтэдэй габыае

онсолон тэмдэглэлтэй. Тэрэ тоодо Доржи Банзаров, Галсан Гомбоев, Гомбожаб Цыбиков, Матвей Хангалов, Базар Барадин, Цыбен Жамцарано болон бусадые нэрлэжэ болоно. Эдэнэр Европын эрдэм хургуули дүүргэжэ, Россиян ехэ ехэ эрдэмтэдтэй харилсажа, шэнжэлгын ажал ябуулгын гайхамшагта амжалтанууды туйлаһан байгаа. Зүүн зүгэй гэхэ гү, али Буддын шажанай эрдэм хургуулигай бусад эрдэмтэд Ринчен Номтоев, Галсан-Жимба Тугулдуоров, Эрдэни-Хайбзан Галшиев, Галсан-Жимба Дылгыров, Доржи-Жигмид Данжинов, Агван Доржиев болон бусад зохёол бүтээлнүүдэ монгол ба түбэд хэлэнүүд дээрэ бэшэдэг байһан. Буддын шажанай оюун ухаанай, шажанай суртаалай, астрономийн, түбэд-монгол аргамы эмшэлэлгын, Зүүн зүгэй арадуудай түүхын асуудалнуудаар гүнзэгы ехэ зохёолнууды бэшэһэн, Түб Азийн уран зохёолшодой бүтээлнүүды оршуулдаг байһан алдартай.

Зонхилон захиралгын ба хүгжэлтын тогтошоһон үе сагта тэдэндэ мүлжэжшэд, хаанта засагай зарасанар, шажанай тала баригшад, буржуазна националистнууд, панмонголистнууд гэхэ мэтэ ярлаг зүүдэг байһан гэшэ.

Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, Буряад ороной, буряад арадай олон зуун жэлэй түүхэ хазагайруулан мартагдаһан байгаа бшуу. Теэд түүхээ мэдэхгүй арад гэшэ арад бэшэ ха юм даа. Үнгэрһэн үе сагаа мэдэхгүй арад ямар эрэдүйтэй байха даа. Хэлээ, соёлоо, ёһо зан-шалаа мэдэхгүй арад тухай юун гэжэ хэлэлтэй гэшэб?! Ушар иимэһээ ямаршы байгаа һаань, үнгэрһэн үе сагаа, урданайнгаа байдалһаа арсаха ёһогүйбди.

Очеркнуудай авторнууд архивай, гар бэшгэй, баримтата болон уран зохёолой материалнууды хэрэглэһэн, шэнжэлхы ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Гэхэтэй хамта, мэдээжэ ажал ябуулагшад тухай зураглалнууднай бултадаа гүйсэд дүүрэн, дэлгэрэнгы бэшэ гэжэ тэдэнэр хайн ойлгоно. Эдэ гайхамшагта хүнүүд тухай зарим очеркнүүды, зураглалнууды шэнэ баримта мэдээнүүдээр нэмээжэ, бүри гүйсэд дүүрэн, гүнзэгы удхатай болгохо гэшэ мүнөө үсын түүхэшэдэй гол зорилго болоно бшуу. Тиймэһээ олоһон материалнууд болон саарһа дансанууды Росси гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной ороһоор 350 жэлэй ойдо бэлдэхэлэй үедэ

али бүхы талаһаан гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ шухала.

Тарас Максимович Михайлов 2009 оной хабар наятай боложо ябатараа, наһа барахадань, Шириаб Бодиевич Чимитдоржиев «Буряадай элитэ ехэ ажал ябуулагшад» гэжэ хоёр ботитоо бүридүүлэгдэн шэнэ суглуулбарине хэблүүлэн гаргуулхадаа, нүхэрһингөө арюун хайхан зурасхаалы нангинаар сахижа, донай зүрхэ сэдхэлдэ мүнхэлбэ.

Мэдээжэ монголшо эрдэмтэн, Эрдэмэй ба искусствын Петровско академийн академик, түүхын эрдэмэй доктор, Монголой Эрдэмэй академийн Түүхын институтай хүндэтэ доктор, Монголшо эрдэмтэдэй уласхоорондын эблэлэй хүндэтэ гэшүүн, Буряад Республикын болон Россиян Федерацийн эрдэмэй габыаата ажал ябуулагша Шириаб Бодиевич Чимитдоржиев буряад-монгол арадай түүхын толотомо хурса, гайхамшагта ажал ябуулагшад бүхы бэлиг шадбаряа, оюун ухаан болдоо арад зондоо сүм зорюулхынь харуулхы оролдоһон байха юм. Буряад-монгол арадай ажабайдалда болоһон хубилалтануудай, үндэһэ яһатаниие нэргээн хүгжөөлгын хэрэгүүдтэ хүн бүхэн горитой хубитаа оруулан байна. Арадай алдарта багшанар, ниитын-политическэ, эрдэмэй, эмшэлэлгын, искусствын, сэрэгэй, шажан мүргэлэй ажал ябуулагшад, дайнай баатарнууд, лама санаартад, буряад арадай тайшаанар, угай түүхэ бэшгүүды зохёогшод, буряад үлгэршэд ба бөөнэр, уран зохёолшод, зураашад, сэрэгэй албатад, Буряадай хамба-ламанар, үйлдбэрийн бэрхэ хүтэлбэрилгшэд, элитэ ехэ спортсменүүд тухай бүлэгүүдээр 450 шахуу гайхамшагта, элитэ ехэ ажал ябуулагшадые тобоймо хурсаар харуулан очеркнүүдэй хоёр боти суглуулбарине барлажа гаргуулхын тула Ш.Б.Чимитдоржиев айхабтар ехэ ажал хээ.

Энэ номой хоёрдохы ботин эхиндэ алдар солото хүнүүдэй дүрэ зурагууд олоор үгтэбэ. Буряад-Монголой АССР-эй Правительствын Түрүүлгшэнэрэй нэрэнүүдээр суглуулбарин хоёрдохы боти нээгдэнэ. БМАССР-эй 1923 ондо байгуулагдахада, Михей Николаевич Ербанов республикын Правительствын Түрүүлгшэ болоо һэн. 1928 ондо зарлагданан партийна конференци тэрэниие партиин обкомой нэгэдэхи

секретаряар хунгаһан байгаа. Тийхэдэнь таряанажалай комиссараар хүдэлжэ байһан Дажуп Доржиевич Доржиев 1929-1937 онуудта Правительствын Түрүүлгшээр хүдэлбэ. Саашадаа Соломон Матвеевич Иванов (1937-1951), Доржи Цыремпилович Цыремпилов (1951-1954), Даниил Степанович Болсохоев (1954-1958), Андрей Урупхеевич Модогоев (1960-1962 онуудта Правительствын Түрүүлгшэ, 1962-1984 онуудта партиин Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь), Константин Лаврентьевич Барьядаев (1962-1967), Николай Буинович Пивоваров (1967-1977), Владимир Бизьяевич Саганов (1977-1987, 1990-1994) гэшэд Буряад Республикын Министрнүүдэй Сөвөдэй Түрүүлгшээр хүдэлһэн юм. Гомбо Цыбикович Белгаев 1937-1940 онуудта БМАССР-эй ЦИК-гэй Түрүүлгшээр, Верховно Сөвөдэй Президиумэй Түрүүлгшээр, Будажаб Лобсанович Лобсанов (1945-1951), Цырен Очирович Очиров (1954-1960), Даши-Нима Тыжебрович Раднаев (1963-1968) партиин обкомой секретарьнуудаар хүдэлһэн байгаа.

Буряад-монгол арадаа бүхы дэлхэй дээрэ суурхуулжа, эдэ номуудта оруулагданан алдарта хүбүүд, басагадйнгаа нэрэнүүдые бултэнь тооложо барыхын аргагүй ха юм даа. Ушар иимэһээ алдар солоор бадарһан Советскэ Союзай болон Социалист Ажалай Геройнуудай, мэдээжэ эрдэмтэдэй, артистнуудай, уран зохёолшодой, уран зураашад, искусствын ажал ябуулагшад, багшанарай, врачнуудай, ехэ номтой лама санаартадай, мэдээжэ спортсменүүдэй алдар габыае улам дээшнэ үргэжэ ябаха, зол заяаны бадаруулха гэшэ тэдэнэртэй хамта ажаһууһан хүн бүхэнэй нангин зорилго болоно. Манай мэдээжэ эрдэмтэд Ш.Б.Чимитдоржиев, Т.М.Михайлов алдар габыаата хүбүүд, басагадйнгаа магтаал соло дуудуулха буянта хэрэгэ бэлүүлжэ, эдэнэртэ хүшөө табиба гэшэ.

Арадай дундаһаа тодорон гараһан гүн ухаатай, дэлгэр баян сэдхэлтэй хүнүүдэй ажабайдалай, зохёохы ажал ябуулгын харгы замые шэнжэлхэ хүдэлмэри үргэлжэлһөөр.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ,
журналист,
Россиян соёлой габыаата
хүдэлмэрилгшэ.

Ю.А.ГАГАРИНАЙ космосто ниидэхээр 50 жэлэй ойдо зориулалт

МЭШЭЭНГИ ШАРАЙТАЯА МҮНХЭРӨӨШ

АПРЕЛЬ ҺАРА

Бидэ аймагай центр Нархата дээрэ Яруунынгаа эгээл зүүн заханаа аяар холо Тэлэмбэһээ 200 модоной газарта 1959 ондо 10-дахи класс дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абаад, аргагүй шууяатай, хүхюүтэйнууд түрэнэн тоонто Тэлэмбэдээ түрэл Коминтерн колхоздоо хүдэлхээ ошоо бэлэйбди. Колхознай маанадые эхэл хүндэтгэйгөөр угтажа, дээрэ үргэжэ абаа хэн. Үнинэй мэдэнхэй, хүлэжэ байһан миллионер колхозой түрүүлэгшээр маанадай үетэн Шой-Нимын баабай Ширапов Дамба Доржиевич хүдэлжэ байгаа. Түрүүлэгшээр үбһэ, таряанда ябаабди, хара багаһаа ябаһан манай мэдэхэ ажал хааб даа. Хүйтэн болоходо бултыемнай мал ажалда гаргаа хэн. Тэрэл 1959 ондо декабриин 18-да колхознай совхоз боложо, ехэ түүхэ эхилһэн шэнгээр мүнөө ханагдадаг. Совхоз «Комсомольский» гэжэ нэрэтэй болоһон, юундэб гэхэдэ, одоол шэнэ совхоздо шэнэ газар эдэлхэ гэжэ хаана хаанаһаа комсомольско путевкоор залуушуул ерэнэн. Мүнөө ганса Яруунадаа бэшэ, республика соо түрүү ажахынуудай нэгэн болонхой гэшэ.

зүгөөр хорёодхон наһандаа 1961 оной хабарые угтаһанаа яһала элээр ханадагби.

Интибэнэйн гүүртэ Тэлэмбэһээ зүүн тээшээ 25 модоной газарта хүбшэ тайга соо оршодог, одоол гүн хүбшын гоё найханинь хабар, намар гэшэ ааб даа. Хүйтэн үбэлье, хүндэшг ажал дабажа гараад, уданшьегүй хабарай гоё сагые угтаабди. Ой соогоо жаахан гэртээ (зэмьез) байтарнай, гэнтэ нэгэ үглөөгүүр апрелин 12-то радиогоор Советскэ Союзай эрхэтэн Юрий Гагарин космосто ниидээ, бумбэрсэг дэлхэйе тойроод буугаа гэжэ дуулгаа.

Булгадаа гүүртынхид хүгшэн залуугүй ямараар баярлаа, хүхэ гэшэ хэмди, ниидэхэ аргатай хаа, ниидэхэ байгаабади. Ямар

бэ даа сэдхэлдэмнай найхан мэдэрэл түрөө хэн, гоё хүгжэм дулдаа хэн. Бидэ СССР гүрэнэй зон муу юумэндэ диилдэхэ болёобди, бидэ дэлхэй дээрэ эгээл түрүүн космосто гараабди гэжэ ханаа хэмди. Тэрэл 1961 ондо Цыжидма бидэ хоёр найнаар хүдэлжэ, хараһан малаа ондо гарзагүйгөөр оруулжа, партиин гшүүндэ кандидат болообди.

Хажуудамнай холо бэшэ, ЗаБВО-гой сэрэгэй полигон наал бии боложо байгаа. Мүнөө болоходо, аяар 1959-60 оноор бии болоһон полигондо гансашье Россиин гүрэн хургуули хэнэ бэшэ, хариншье гүрэнһөө хургуули хэдэг болонхой гэжэ газетэдэ уншаа хэнби.

Эртэ урда саһаа элинсэг хулинсагаймнай хэлэдэг, хүлээдэг хабарай саг хэндэшье гоёб даа, бүришье хаа апрель һара, тэдэмнай хэлэдэг байһан: гахай багша галаа түлихэ, булгавштан боложо, уһа гол урдаха, 49 үнгын шубууд дулаан оронһоо ерэхэ, бургааһан гүлгэлхэ. 49 тоо хэн тоолоо хаб, али магад элинсэг хулинсагууднай тоолоһоншье байжа болоо, тэдэмнай үшөө хэлэдэг байһан: сагаа һарада саһан хайлаха, улаан зуданда (апрель һара) ургы ургаха.

Мүнөө үе сагай хэдышье ондоо болоо хаань, тэбхэр 50 жэлэй саана замбуулин тойроһон Гагаринаа мартадаггүйбди.

Аажамхан орондом Айлшалан ердэг Апрель һара! Айдархан наһандам Ажалай амта үзүүлһэн Апрель һара!

Хүйтэн үбэлэй хойноһоо Хүүен хаян ердэг Апрель һара! Даши Дамбаевай Дуулаһан Хабарай дуунаар Харьялан ердэг Апрель һара!

Дондог Улзытуевай Дуулаһан Уужамхан дэлхэй Ургыгаар халбардаг Апрель һарада!

Гахай багша Галаа түлижэ, Газараа дулаасуулна Апрель һарада! Байгаалин шарай хубилжа. Бургааһанай гүлгэлхэдэ, Булгавштанай гоё саг Бурьялан манда ердэг Апрель һарада!

Үнгын жэгүүртэн Урда зүгһөө Аяар холоһоо Аянай шубууд Дүүлин ерэнэ, Дулаан оронһоо. Дүтэлхэ бүрин Дуунай абьян

Дуулдана. Ерыт, буугыт, айлшалыт. Ерэнэн юумэн найхан лэ!

Апрелин «субботнигуудта» Эршүүлхээ дутангүй Хамтын ажалда Хамшыгаа шамажа, Хүлһээ гаргаһан Бурханай үгэһэн залуу наһаа

Алжажа бидэ гараагүйбдил. Наһанайм табисуурта Налгайханаар ханагдадаг Намтаяа ханилһан Апрель һара!

Тэбхэр 50 жэлэй саана СССР гүрэнөө Суурхуулһан Эрэлхэг зоригтой Эрдэм ехэтэй Энеэбхилһэн шарайтай Юрын лэ хүнэй хүбүүн Юра Гагарин лэ.

Залуухан наһандаа Замбуулин руу дүүлиһэн Галаб руу ниидэһэн Гагариннай! Бумбэрсэг дэлхэйе Анха түрүүн тойроһон Мэшээнги шарайтаяа Мүнхэрөөш мандаа Юра Гагарин!

Роза ДОНДОКОВА, ажалай ветеран.

ҮНДЭР НА ҺАЯА ҮЛЗЫТЭЙГӨӨР ДАБАНА

Немецүүд нефтээр, таряагаар баян Кавказ, Дон, Волга мүрэнүүдэй шадархи баян газарнуудые сагай дулаан байһанда түргэн саг соо эзэмдэхые оролдоо. Генерал-фельдмаршал Фридрих Паулюсын 6-дахи арми шуурган түргэнөөр Сталинградта довтолбо. Сталинград алишье талаараа стратегическэ город байхаһаа гадна, Волга, Дон мүрэнүүдээр нефть, таряа фронт зөөхэ харгы таһалагдаха баатай болоно. Сталинград руу Италиин, Румыниин, Венгриин дивизинүүд немецүүдээр хамтаржа, нилээдгүй хүсэтэй болоһон гэжэ пулеметчик Доржи Галданович Жадамбаев хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Бидэнэр Сталинградые тойруулаад, городой ажалшадтай суг 3 дабхар хаалта 300 километр үргэнөөр бодхообди. Волго, Дон мүрэнүүдэй эрьсээр, модо шулуугаар мүрэнүүдые гаталха харгы хаабабди. Би полкынгоо сэрэгшэдтэй 2 сүүдхэ үдэрынь мүлхижэ, һүниндөө ябагаар пулемет, граната үргэлжэ, 800 метр үргэнтэй Волго мүрэннее хайбаар гаталжа, немецүүдэй ара талада гараад, тэдэнэрэй буу зэбсэгэй поезд тэһэлбди. «Алдар Солын» гурбадахы зэргын орденээр булта шагнагдабабди.

Армиин генерал Г.К. Жуков, генерал-майор А.М. Василевский, генерал-

лейтенант В.И.Чуйков гэнтын довтолгоор артиллери, авиаци хэрэглэжэ, аймшагтай шанга сохилтоор урагшаа довтолжо, тракторна завод хүржэ ябаһан немецүүдые хүрээлжэ, бута сохибод. 1942 ондо Ф.Паулюс олон генерал, офицернүүдтэй плендэ абтабад. Уданшьегүй манай газетэнүүд Великобританиин премьер-министр У.Черчилль Сталинград городто алтан һэлмэ бэлэглэбэ, Америкын Президент Ф.Рузвельт И.Сталинда баярай бэшгэ эльгээбэ гэжэ бэшэбэ. Манай полкые Ленинградтай фронт эльгээбэ. Үдэрһөө үдэртэ манай сэрэгшэдэй дайшалхы баатаршалгын үйлэ хэрэг олошоржо эхилбэ. Намайе ород хэлэндэ барагшаг байһандамни, полкын штабта нүүдэл адаглагшын радиостанцида радистаар томилбо. Пүни, үдэргүй элдэбын мэдээсэл дивизиин штабта дуулгахаш. Хёрхо нюдэтэй, һэргэг шэхэтэй, тодоор тобшоор мэдээсэл дуулгаха ёһотойш. Дайсанай хаана байһые, тэрэнэй хүсье зүбөөр түргэн саг соо дивизиин пункт дуулгажа, Ленинград довтолжо ябаһан сэрэгшэдые бута сохюулбаб, «Шэн зоригой түлөө» медалаар шагнагдабаб.

Ленинградтай ажалшадтай түрэл городтоо дуратай, ямаршье хүндэ байдалда сэдхэлээрэ муудадаггүй, шанга зоригтой байһые

мэдээ һэм. Ленинград городой блокадын 50 жэлэй һайндэртэ Ленинград городой Ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Н.А.Пантелеевэй уряалаар Ленинград ошожо, сугтаа дайладалһан фронтовигуудаараа уулзажа, сэдхэлээ хужарлуулаа һэм, - гээд буурал толгойтой сэрэгшэ хөөрэнэ.

Ленинградтай блокадада немецүүдые бута сохилсоод, Доржи Галданович Прибалтийска, Белоруссиин городуудые фашистын гарһаа сүлөөлэлсөөд, Вислэ мүрэнэй эрьедэхи Львовско-Сандомирска шанга тулалдаанда хабарадаба. Эрэлхэг зоригтой байһандаа «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай» орденээр

шагнагдаба. Эндэ хүндөөр шархатажа, госпитальдо аргалуулаад, нютагаа бусажа ерэнэн. Дайнай үедэ һалашаһан, хандаршаһан ажахые һэргээлсэжэ эхилбэ. Доржи Жадамбаев хүдөөдэ тракторист, комбайнер, тракторно-полеводческо бригадын бригадир, отделение эрхилэгшэ, ажахын ахамад агроном, сомоной түрүүлэгшэ, партийна организациин секретаряар ажаллаһан. Партийна хургуули эрхимээр дүүргээд, 60-аад онуудаар республикын эгээ томо ажахы - Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой томо партийна организациин секретаряар ажаллаба. КПСС-эй Сэлэнгын партиин райкомой нэгдэхэ секретарь Вандан Базаров Доржи Галдановтай госпитальдо нэгэ палатада байхадаа, Доржи Жадамбаевые магтажа намда хэлээ һэн. «120 отара, фермэ, гүүртэнүүдтэй колхоздо социалист мурьсөөндэ түрүүшүүлые сагтань тэмдэглэхэ, ажалай бүтээсэ, заршам хайтай ажахы - партийна организациин хайнаар ажаллаһанай үрэ болоно».

Доржи Галданович нарин нягта, ямаршье хүнөөр хөөрөлдэхэ, ажахын нюуса асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ, дээдэ гарай агроном. Ажахын, социальна, культурна, гэгээрэлэй,

политическэ ба бэшэшье хэрэгтэ ханалаа табидаг. Тиимэһээ колхознигуудай сэдхэл урматай дүүрэн болоно. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз нэгэтэ бэшэ СССР, РСФСР-эй дамжуулгын Улаан тугаар, дипломоор, мүнгэн шангаар шагнагдаһан гэжэ госпитальдо Д.Жадамбаевтай нэгэ палатада байхадаа, Вандан Базаров Сэлэнгынгээ алдарта хүнтэй танилсуулаа хэн.

Д.Г.Жадамбаев 1926 оной апрелин 10-да Сэлэнгын аймагай Тамча нютагта түрэнэн. Мүнөө 85 наһа хүрээбэшье, дайнда ябаһан, хүдөөдэ ажаллаһан тухайгаа тон тодоор хөөрэнэ. Яб байса хубсалһан, һэргэлэн, һонор хайханаар үндэр наһаа дабажа ябана.

КПРФ-гэй зүгһөө Октябрьска Революциин ордендо, Ленин, Сталин, Жуковай, дайшалхы баатаршалалгын 13 медальнуудаар шагнагдаһан. Ветерануудай байшанда 1998 онһоо «Буряад-Монголой үнэн - Дүхэриг» захижа абана, үшөө танилнуудтаа газетээ захюулна. Доржи Галданович, 85 наһаартнай амаршалаад, үхибүүдэйнгээ дулаан дүхэригтэ амгалан тайбан ажаһуугыт гээд хүсэхэ байнабди.

Владимир БАТОНОВ.

Ойн баяр

Соёлой һонин

«НАДЖЕЯ» ПОЛЬШО ГҮРЭНДЭ

Улаан-Үдэд ажаһуудаг полягуудай үндэһэн соёлой «Наджея» автономидо үнгэрэгшэ жэл шухала үйлэ хэрэгүүдээр баян байгаа. Тэднэй дунда юрын мэдээсэлэй хууданһаа үнгэтэ томо хэблэл боложо урһан Pierwsze kroki - «Первые шаги» сонинной арбан жэлэй ойн баяр яаха аргагүй гол һуури эзэлнэ. Энэ ехэ һайндэрэй хэмжээндэ полягуудай соёлой «Полонийная осень» гэхэн уласхоорондын фестиваль үнгэргэгдэжэ, Улаан-Үдын уран һайханай бүлгэмүүд болон дуушад хабаадаһан юм. Тиин Ольга и Александр Поляковтанай хүтэлбэрлэдэг «Наджея» гэхэн хоорой дуунай бүлгэм фестивалиин гол шанда хүртэжэ, Польшо гүрэн ошохо золтой байгаа. Энэ һонирхолтой аяншалга тухай хөөрэхэ дуран хүрэнэ.

«Полонез» поезд хүнхинэн, ансамблиин гэшүүдые Варшава асарба даа. Полягууд ниислэл хотодоо ехэ дуратай юм. бидэнэй-шье зүрхэ сэдхэлдэ тэрэ дүтөөр, дулааханаар үзэгдөө. Аяар 800 жэлэй саана мүнделһэн тус хото гүрэн түрынгөө түүхэдэ горитой үүргэ дүүргэһэн габыатай. Хаанай саад болон хэрэм, Варшавын университет, «Новы Свят» үйлсэ болон урданай үе сагай бусад гэршэнүүд дэлхэйн олон тоото аяншалагшадые угтан абадаг. Краков шадархи газарта агуухэ композитор Фридерик Шопенэй хүгжэм зэдэлжэ байдаг. XVI зуун жэлдэ князь Януш Острогски гэгшын барюулһан ордон соохи музей заагагүй ошохоор. Эндэ элитэ композитор һураһан түүхэтэй.

Польшын урданай ниислэл хото Краковта бидэниие суута аяншалагша. Сибирьтэмнай үнэн зүрхэнһөө дурланхай пан Ежи Богуслав Новак угтаа. Тэрэ гүрэн дотороо Байгал далай болон Буряад орон тухай мэдээсэжэ байдаг юм. Краковһаа холо бэшэхэ-нэ Величка газар даһанай орон гэжэ суурханхай. Жэлэй туршада аяар миллион шахуу аяншалагшад наашаа зорижо ердэг. Үшөө неолидай үелэ эндэ сагаан алтан олзоборилогдодог байһан. Гоё гэгшын уурхайнуудые ЮНЕСКО дэлхэйн баялигуудай тоодо орууланхай. Газар доогуур гараһан аяар 3,5 модо утатай болон 64-һөө 135 модо хүртээр гүнзэгтэй ороноор даһан скульпуранууд болон нуурнуудые хаража, гайхал болон бахархалда абтахаар. Илангаяа нангин Кингын заахан сүмэ гайхамшаг гоё даа. Эндэ эмхидхэгдэһэн уншалгада хабаадаад, удаань концертэе дуралхаабди. Гадна үрэмшөөнүүдэй агы нүхэн соогуур, хада хабсагайнуудаар, баян Кобыляньска губяар ябаабди. Иишэ бүхы Польшоһоо альпинистнүүд ерэжэ, һорилго хэдэг байна. Үшөө нэгэ хадуугдаһан юумэн гэхэдэ, ноябриин 1-дэ тэмдэглэгдэдэг Нангин хутагтануудай үдэр болоно. Энэ үдэр бүхы магазинууд болон эмхи зургаанууд амардаг. Хүн зон хээрэ ошожо, нүгшэһэн хүнүүдтээ мүргэдэг, баглаа сэгсгүүдые табидаг болон зулануудые бадараадаг. Пан Богуслав бидэндэ Раковицки некрополь харуулаа. Ямар олон хүн уншалгада ерэнэ гээшэб! Костёл

соо багтаагүйнүүдынъе газаань шагнаха юм.

Полягуудай түүхэ болон соёлой уута, мүн хото барилгын гаһар һонин жэшээ болохо Краков хото дэлхэйн баялигуудай тоодо оруулагданхай. Эндэ гүрэнэй засаг баригшад тигим үмдэхэ талаар баяр ёһололоо үнгэргэдэг, удаань хүдөөлэгдэдэг байһан гээшэ. Домогой ёһоор, тус хотые Крак хаан байгуулһан. Холо бэшэ, Вавелиин гүбээ дээрэ үзэхэлэн гоё Хаанай хэрэм оршодог. Европын Ренессансын үеын эгээл гоё ордуудай нэгэн болохо тус хэрэмэй аркануудтай дотоодо тала, арбан хоёр бага сүмэнүүдэй дүхэриг

соо бодхоогдоһон гол сүмэ одоол хүнэй нюдэ һаргаамаар. Жэшэнь, Сигизмундын бага сүмэдэ адли гайхамшагта бүтээл дүтэ наашашье үгы гэжэ тоологдодог. Гол сүмэ соонь хаанууд, арадай геройнууд, агуухэ поздүүд, шажанай түлөөлэгшэд хүдөөлөгдөнхэй. Бидэ Польшын Президент Лех болон наһанайн нүхэр Мария Качиньскиин шарилда мүргөөбди. Саашанхи замаа үргэлжлүүлхэдэ, дундада зуунай үелэ байгуулагдаһан Гол талмай хүрөөбди. Тиихэдэ Краковай һүлдэ тэмдэг болохо Мариакка костёл ошожо, XV зуун жэлдэ уран зураашан Вита Ствошын липэ модоор бүтээһэн хүртэй ехэ мандал мартагдашагүйгөөр хадуугдаа. Гадна эгээл үндэр башниһаа соностодог хейнал (һүүлэй зургаан зуун жэлэй туршада таһалдангүй, нэгэл сагтаа үгтэжэ байдаг ори ганса дохёо)

шагнан гайхаабди. Энэ хүгжэм дээдэ туйлдаа хүрөөд байтараа, гэгтэ замхашадаг юм. Юуб гэбэл, домогой ёһоор, 1241 ондо татаарнуудай довтолгын үелэ хотын ажаһуугшадта аюулай дохёо үгэжэ байһан бүрээшэн дайсанай годлиһоо алдалан унаһан түүхэтэй. Тэрэ гэхэнһээ хойшо хейнал энэ үйлэ хэрэгие дуураан, хүсэд гүйсэдхэгдэнгүй, абяагүй болошодог.

Удаань Полонийн байшанда «Наджея» ансамбльнай нүхэдтөө дуунуудаа бэлэглэе. Поляк арадай болон шажан мүргэлэй дуунуудые, ород хэлэн дээрэ «Улаан-Үдэ тухай дуу», тиихэдэ «Тоонто нютагы» буряад, ород болон поляк хэлэнүүд дээрэ гүйсэдхэжэ, нэръемэ альга ташалганда хүртөөбди. Илангаяа буряад дэгэл үмдэһэн Долгоржаб Жамбаловагай ханхинуулһан арадай дуун булганда һайшаагдаа. Тии-

гэжэ бидэ хүрэнһэн лэ газартаа («Польшын Иерусалим» гэгдэдэг костёл, Вадовица нютаг, Закопане хото) концерт табидаг байгаабди. Суха Бескидскада 1940-өөд онуудаар манай Сибирь руу сүлэлгэдэ эльгээгдэдэ, удаань нютагаа бусаһан хүнүүдтэй уулзаабди. Тэднэй дунда байһан пани Кристына Листван гүрэндэмнай үнгэргэһэн жэлнүүд тухай хөөрөжэ үгөө.

Аяншалгымнай түгэхэхэдэ, бидэниие ехэ дулааханаар угтажа абаһан, бүхы замдамнай дэмжэлгээрээ орхөөгүй олон тоото нүхэднай бидэниие үдэшөө. Тиин харилсаа холбоогоо алдангүй, бэе бээдэ айлшалжа байхаар хэлсээд, дахин уулзатараа тараабди.

Геннадий болон Мария ИВАНОВТОН. Д.МАРХАДАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

«УРАН ХУУРАЙ» УЯНГАТА ХҮГЖЭМ

Буряадай гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» театр һара бүри уран һайханай шэнэ проектүүдые харагшидтаа дуралхана, тиин энэ удаа театрай дэргэдэ байгуулагдаһан «Уран хуур» гэхэн шэнэ бүлгэмтэй танилсалга Буряадай гүрэнэй филармони соо болобо.

«Уран хуур» гэхэн шэнэ бүлгэмдэ гол түлөө залуу хүгжэмшэд – морин хуур дээрэ наададаг бэлигтэй хүбүүд, басагад хабаадана. Энэ бүлэгие Чайковскийн нэрэмжэтэ искусствын коллежһан багшын Булат Цыбиков хүтэлбэрлэгэ.

- Мүнөөдөр «Уран хуур» гэжэ арт-бүлгэмнай түрүүшынхэ тайзан дээрэ наадаа харуулхан. Ород, буряад, монгол хүгжэм морин хуур дээрэ наадаха. Хажуугаарнь өөһэдөө дуу дуулаха, хөөмэй хоолойгоор баһа дуулаха дуушад бии. Галмандах Баттулга хүгжэмшэнэнэ бүлгэмдэ нэгэ хэды шэнэ найруулгануудые зохёогоо, - гэжэ залуу коллектив тухай «Байгал» театрай уран һайханай хүтэлбэрлэгшэ Жаргал Жалсанов хөөрөнэ.

Хүн зон морин хуурай аялга шагнаха дуратай. Тиимэхээ нимэ хүгжэмэй аялга дуу харгшадтаа бэлэглэхэ хүсэлтэйгөөр «Уран хуур» бүлгэм байгуулагдаа болоно. Танилсалгын үдэшэ «Уран хуур» бүлгэм Наранбаатарай, Баттулгын зохёоһон шэнэ найруулгануудые, мүн тиихэдэ Пурбо Дамирановай, Чин Зоригой, Жанцанноровой хүгжэмэй зохёолнуудые гүйсэдхөө. Хөөмэй хоолойгоор Александр Архинцев, Галмандах Баттулга, Батувшин гэгшэд дуунуудые дуулаа, морин хуурай нгидтэ хүгжэм зэдэлүүлэе. «Байгал» театрай дуушад Аюна Байрова, Сэсэе Сандинова, уян нугархай хатаршад энэ концерт шамэглэе.

- «Байгалайгаа» концерт карахаяа, сагай байбал, заагагүй ердэгби. Энэ театр саг үргэлжэ шэнэ проектүүдые зохёодог. «Угайм сүлдэ», «Амаралтын үдэшэ», «Алтан граммофондо» адли концерт наада эндэ һая үнгэргөө. Тэрэ концерт наадануудыень булгыень дуратайлар харааб, - гэжэ «Байгал» театрай концерт хужарһан хараһан харагшадтай нэгэн Аюна Аюшиева: «Урданай заншал, байра байдал һануулһан «Уран хуурай» хүгжэм», - гэжэ хэлэе һан.

Ешима Цыбикова.

Я бываю не ради приличий
 Ежегодно в улусе родном:
 Соблюдая старинный обычай
 В гости я захожу в каждый дом...
 (Дамба Жалсараев).

ПРЕДЧУВСТВИЕ СЧАСТЬЯ

Родина есть у каждого. Это страна, в которой человек родился, страна, которую он называет Отечеством, которую готов защитить в любой момент, которой гордится, ценит и любит больше всего не за что-то конкретное, а просто так, за то, что она есть. Но в этой большой стране есть уголок, место куда стремишься, место, которое близко человеку. Для Толстого таким местом была Ясная Поляна с её рощами и цветущими лугами, для Паустовского - тихая, скромная Мещера.... Это место, куда тянет, место, которое люди зовут малой Родиной. Малая Родина по определению своему не может быть большой, ведь хрупкое человеческое сердце не удержит в себе целый континент. Этот уголок огромного земного шара не дается с рождения. Должно быть, у каждого человека случается счастливая пора открытия своей малой Родины. Случилась и у меня такая пора.

...В Улан-Удэ уже вторую неделю стояла жаркая летняя погода. От света солнца все было ярко-оранжево-противным. Около желтых бочек с квасом выстраивались целые очереди, будто пчелы вились вокруг большой сочной дыни. Люди ждали своего спасительного глотка темного горького кваса настолько холодного, что бьет по вискам, и в глазах начинает неприятно колотить. Город терпел удары глобального потепления.

Именно в такой день я сидел в душевной городской квартире. Завтра должен был приехать мой друг, и мы собирались пойти в кино на какой-то новый остросюжетный фильм, которых вышло много за всю историю кинематографа, одиночным выстрелом прогремевших в прессе и так же быстро забытых. Вдруг раздался телефонный звонок, писклявой трелью своей нарушивший мой покой.

- Ты не забыл? - поинтересовался глуховатый баритон... - Завтра я еду в Тунку. Поехали со мной?

Это был дед Миша. Я с радостью принял его предложение. Мне представился шанс убежать от тусклой повседневности, отправиться в дальнее путешествие куда-то в дальнюю экзотическую страну, затерявшуюся где-то между сотым и сто четвертым меридианом.

РОДНЯ

Уже смеркалось. Небо приобрело темно-синий оттенок и, поблескивая первыми алмазами звезд, укутывало небо в легкий полумрак. Мы въехали в небольшую деревушку, стоящую на берегах асфальтовой реки, текущей непрерывным серым потоком от этого уголка на краю света далеко-далеко во все стороны света. Надпись на столбе гласила: «Хурай-Хобок».

Деревянные домишки, разбросанные цветным бисером по земле, горели ярким желтоватым светом окон. Мы подъехали к одному из них. Дед постучал в калитку. Дверь дома со скрипом распахнулась, и к воротам подошел пожилой мужчина на вид лет семидесяти со старым морщинистым, как сушеная клюква, лицом и живыми глазами.

- Миша! - закричал тот, увидев деда, - Как давно мы не виделись!

Бурхан багша, как ты постарел! А, энэ шинии внук гу?

- Тиймэ, тиймэ. Эрдэм.

- Меня зовут дядя Базыр. Буряадаар зугаалнаш? - обратился старик ко мне.

О, как мне захотелось ответить тогда: «Зай!» Но я был вынужден лишь тихо-тихо, так, чтоб даже самому слышно не было, прошептать: - Нет.

Старик покачал головой, сказав еще что-то по-бурятски, но я не разобрал, виновато устал в землю.

- Ну, орогты, орогты. Не будем же мы тут стоять, - пригласил нас пройти вовнутрь дядя Базыр.

Дом был самым обыкновенным, с большими сенями, заваленными обувью, старыми инструментами и другой дребеденью, большой кухней, посреди которой стояла кирпичная беленая печка, кое-где потрескавшаяся, и комнатами, с кроватями и шифоньерами. Ну и, пожалуй, как и в каждом деревенском подворье стояла большая белая спутниковая тарелка, ржавеющая во дворе.

В кухне было все семейство: женщина в цветастом халатике, как я узнал потом, тетя Эльза, чистившая картошку, и игравшие на полу дети, по-видимому, их внуки.

- Здравствуй, - промолвил я, осторожно оглядываясь по сторонам.

- Амар сайн, - поздоровалась она.

На вид мальчики были лет девяти-десяти. Мы познакомились. Оказалось, что их звали Буда, Дарма и Санга. Меня очень удивили их имена. Их характеры были словно predetermined именованы, Буда был очень добрым и не разрешил мне даже припугнуть муху, нагло севшую мне на руку, Дарма говорил быстро-быстро, причем одинаково хорошо и по-бурятски, и по-русски, и, видимо, немножко по-английски, Санга же оказался очень общительным, и стал первым, кто заговорил со мной.

- А ты любишь кого-нибудь, - вопросительно посмотрел он на меня, и через некоторое время добавил, - Есть ли в городе кто-нибудь, кто тебе нравится?

Он обескуражил меня своим неожиданным

На конкурс «Символ девяти знамен»

вопросом. Я никогда не задумывался об этом. А ведь правда, нет в моей жизни человека, ради которого я мог бы совершить подвиг. Есть симпатичные девушки, есть девушки, с которыми можно хорошо провести время.... Но нет той, которую я любил бы.

- Я люблю Оюну из параллельного класса, - прервал мои мысли Буда.

Мне стало неприятно на душе, будто маленький комочек стал шевелиться в районе груди. Даже мальчик, который младше меня на четыре года знал, что любит. Я соврал, что люблю одноклассницу. На меня уставились три пары любопытных глаз, и я пожалел о своей лжи. Меня спасла тетя Эльза.

- Ну что вы пристали к Эрдэму? Он, наверное, устал с дороги и хочет отдохнуть.... А я как раз буузы сварила! Пойдем! Нет у вас, поди, в городе-то бууз со свежей бараниной!

Она усадила меня и дедушку за стол и, вытащив из позницы круг с ароматными дымящимися мешочками, поставила на стол. Буузы были горячими, и их сок слегка обжигал язык. Вкус свежей баранины одурманивал. Я

неумело перекинул ногу через седло, и чуть было не упал, но успел схватиться за мягкую гриву коня, затем просунул ноги в стремена и осторожно, стараясь не причинить боли, стукнул коня по бокам. Скакун нехотя тронулся с места, инстинктивно чуж неопытного наездника, и потянулся к картофельному полю, подошел вплотную, нагло взяв в рот ботву. Я сильно потянул узду. Конь послушно зашагал к воротам. Но долго покатавшись мне не удалось: из дома вышел дед Миша. Я слез с коня и мы «выступили».

Лес шумел очень близко к деревне. Стоило пройти несколько километров, и вы уже в самой чаще леса, поэтому мы решили добраться туда пешком.

И вот, наконец, перед нами встала глухая стена из деревьев. Я, немножко робея, замер в благоговейном трепете перед величием этих огромных деревьев, которые, казалось, вершинами своими едва не касались серых мраморных гор. Вся композиция являлась работой талантливого зодчего, затмившего своими работами и Растрелли, и Леонардо

**«И СЖАЛОСЬ СЕРДЦЕ:
 ТО БЫЛА МОЯ ЗЕМЛЯ...»**

наелся досыта.

- Ну, рассказывай, как дома, как родители? Ты в каком классе-то учишься? А лет тебе сколько? А как учишься? Чай еще налить? - завалила она меня вопросами, отличавшимися лишь по существу от вопросов мальчишек.

Уже стемнело. Мне постелили в спальне. Белое свежее белье, пахнущее родниками гор, хрустело, как снег. Сквозь окно на меня падал лунный свет, тусклым сиянием освещая белоснежную постель. За облаками величаво плыла Луна, хозяйка этих мест. Она подсвечивала легкие перистые облака, и казалось, что они сотканы из золотого лунного шлейфа. Облака переплывали из одной формы в другую, поглощая, съедая друг друга, точно дикие звери. Луна манила и притягивала. Я подумал, что когда-то к этой таинственной царнице, нарушая все ее тайны, плыл в космосе корабль. Но вот надвинулась туча, будто темный плащ, с помощью которого она пряталась от моего пристального взгляда. На этой таинственной ноте, в предвкушении грядущих открытий, на меня нашла дрема, и я уснул.

ХОЙМОРСКИЕ БОЛОТА

На следующий день я проснулся позже всех. В кухне уже бряцала посудой тетя Эльза, Буда и Санга включили видеоигру, Дарма читал книжку. Деда Миши и дядю Базыра не было видно. Наспех одевшись и умывшись, я вышел во двор, который не успел осмотреть прошлым вечером. Большая часть его была засеяна картофелем, по периметру расположились грядки с овощами. Далеко впереди я увидел еще одну маленькую калитку, рядом с которой стояли дедушка и дядя Базыр, что-то шумно обсуждая с полной женщиной средних лет. Я подошел к ним.

- Это Эрдэм, - представил меня дедушка, - Эрдэм, ты, наверное, не помнишь, это тетя Ешин-Хорло. Воскликнула «новая» тетя, сложив руки, будто держит маленький живой сверточек, в который завернут малыш, - Мы тут как раз с твоим дедом решаем, куда лучше съездить - в лес или в Жемчуг.

- Поедемте в лес, - предложил я, - На водах мы еще успеем побывать.

- Ну, поехали. Базыр, проводишь нас? - спросил дед Миша.

- Хорошо. Только надо с собой боты взять, давеча с утра дождь был, - предупредил дядя Базыр.

Быстро позавтракав, мы переоделись и через полчаса были уже полностью готовы. Я стоял на крыльце, легкое волнение небольшим стуктом энергии закрутилось, разливаясь сладкой негой в сердце. Я глубоко вдохнул.

Вдруг пришел дядя Базыр, ведя на привязи коня, мускулистого, молодого. Шкура его была черной, как сажа, а его добрые карие глаза блестяли огнем.

- Запрыгивай, - скомандовал он. - Что не ездил никогда, а?

- Да, - честно признался я.

Заглушаемый ритмом городской жизни зов предков тянул меня к этому месту, шептал мне, что я должен сесть на коня и поскákat по этому полю к большой дороге, и легкое бурятское слово должно лечь на язык мой и воробьем вспорхнуть над поляной!

да Винчи, и Микеланджело, Природы.

Мы пошли вперед. Дедушка достал из кармана складной ножик, и начал собирать иногда попадавшиеся на грибы - белые, грузди, маслята, рыжики. Кое-где росла зеленая еще брусника, на нее у деда особый нюх выработан, ведь он заядлый ягожник, быва-ет, уедет один куда-нибудь на все выходные и отдыхает ото всех, совком собирая литра три полезной, но кислой брусники.

Вскоре земля начала уходить из-под ног, и я понял, начались Хойморские болота. Весной снег в горах тает, и талая вода потоком спускается по многочисленным ручьям и горным рекам, разливаясь здесь, у подножия гор. Здесь везде торчали из-под земли гнилые коряги, деревья были покрыты зеленоватым налетом мхов, свет легко уходил в трясину, в некоторых местах по-настоящему засасывало.

Я оступился и оказался по колено в воде. Пришлось снять боты, отжать носки, но остатки жидкости все равно продолжали хлюпать в сапоге.

- Вот почему я посоветовал надеть боты, - с торжествующим видом заявил дядя Базыр.

Мы бродили по лесу еще часа три, и заметили, что небо стало сереть. Собирался дождь. Мы решили, что пора возвращаться. Поначалу было трудно ориентироваться, но, определив стороны света по лишиям, мы быстро вышли к Хурай-Хобоку. По дороге мы считали свои трофеи. На счету у дедушки было три груздя, четыре белых, семь рыжиков и три масленка, а у меня лишь три поганки и один груздь, да и тот весь червивый. Вдруг я почувствовал, что по макушке мне легко ударила маленькая холодная капелька. Вторая, третья, четвертая, и зарядил дождь, как музыкант, играющий стаккато.

Мы вернулись, и я, будучи очень сильно уставшим, умывшись и переодевшись, лег спать.

РОДОВОЕ МЕСТО

На следующий день мы встали с первыми петухами, собрали немного еды в дорогу, попрощались с родственниками и поехали дальше, на Аршан. Но на полпути дедушка вдруг повернул на проселочную дорогу, и, проехав разрушенное здание бывшего совхоза, мы очутились в совершенно удивительном месте — на небольшой поляне посреди ельника, острыми кончиками елей восходившей к нежно-голубому небу.

Я вышел из душевного салона старого автомобиля, и в нос сразу ударил свежий горный воздух, и меня вдруг охватило странное чувство. Мне почудилось, будто когда-то я уже был здесь, слушал пение птиц, прикасался к

смолистой коре стройных, как колонны, елей, бродил среди душистых трав.

Тут, посреди поляны, была небольшая заросшая травой насыпь, образующая круг. Дед сказал мне, что это фундамент когда-то стоявшей здесь восьмистенной юрты, в которой когда-то жил мой прадед. В одном месте круг разрывался и образовывал что-то в виде порога. Трава в этом месте была приложена, будто только вчера кто-то входил в юрту, и я отчетливо представил себе, как многочисленная семья жила здесь, что здесь играли дети, а мать взбивала масло. Картина словно ожила перед моими глазами, и я понял, почему знаю здесь каждый кустик.

Я прикоснулся к земле. Она была влажная и теплая. Она была моей и принадлежала по праву рождения, из поколения в поколение переходя каждому буряту, и неважно где он рожден - намного важнее кто он есть, кем себя ощущает. Можно всю жизнь прожить американцем в Нью-Йорке и лишь на закате своей увядающей жизни осознать, что ты на самом деле бурят. Мне повезло. Я понял это в тринадцатый.

Заглушаемый ритмом городской жизни зов предков тянул меня к этому месту, шептал мне, что я должен сесть на коня и поскákat по этому полю к большой дороге, и легкое бурятское слово должно лечь на язык мой и воробьем вспорхнуть над поляной! Сердце мое жалось, и я понял, что ошибочно считал своей малой Родиной место, где я родился - далекий, хмурый Петербург, не замечая при этом такую простую и родную Бурятию, благодатную землю, где рождаются такие сильные люди, как мой дед, осиротевший в шестнадцать, как моя бабушка, начинавшая новую жизнь в чужом городе, словом, людей с интересной, порою тяжелой судьбой, но впитавших с молоком матери вольный дух раздольных степей, глубоких озер, густых лесов и высоких гор своей Земли.

С того дня, ни величавые стены Кремля, ни небоскребы Нью-Йорка, ни все золото Лувра - ничто не сможет заменить мне ельника в чаще Тункинской долины, места, где пас свои гурты мой далекий предок.

Мы пробыли на этом месте еще полчаса и продолжили путь. На Аршане мы были еще пару дней, отдыхая уже ни сколько душой, сколько телом - пили целебные воды, принимали минеральные ванны, ходили вдоль течения реки Кынгырги к водопадам.

Когда мы уезжали, я знал, что вернусь еще.

ВМЕСТО ПОСЛЕСЛОВИЯ

Дорогой читатель, вот и окончилось мое повествование. В первую очередь хочу выразить Вам благодарность, спасибо, что не бросили чтение моих «мемуаров» посередине и добрались до этого места.

Еще я хочу дать вам один совет: будьте философами. Мой дедушка Миша - философ, он занимается изучением бурятского шаманизма. Я философ, но пока еще только стою в начале долгого и трудного пути, на котором расставлены ловушки и существует много неверных дорог - пути самосовершенствования.

И вы, мой дорогой читатель, - тоже философ в глубине своей души. Кем бы вы ни были, верьте, что вы философ, и эта вера не подведет Вас никогда.

Да будет повсюду благо!
 Благотой!

Эрдэм ЛАМАЖАПОВ,
 ученик 10-го класса гимназии №59
 г.Улан-Удэ.

(Дано в сокращении).

Боо мургэл

Баир Цырендоржиев: «ЭРХЭЭ ХАМГААЛХАЯА ХАМТАРАЯ!»

Үнгэрэн зуунай 90-ээд онууд... Сүлөө бодолыг сонсохоон шэнэ долгин дээрз буряад арадай анханай шүтөөн - бөө мургэл дахинаа нэргээгдээ бэлэй. Имагтал энэ үедэ дуурисха удаган Надежда Ананьевна Степанова түрүүтэй «Хэсэ хэнгэрэг» гэжэ бөөнэрэй бүлгэм байгуулагдаад, элдэб хэмжээнэй суглаа болон хуралдаанууд зарлагдажал байгаа. Иимэ эршэтэй хүдэлөөниие дахинаа бусаахаар бөөнэрэй «Тэнгэри» бүлгэм апрелин 7-до эрдэмэй-практическа хуралдаа эмхидхэнэ. Энээн тухай тус эмхиин түрүүлэгшэ Баир Жамбалович ЦЫРЕНДОРЖИЕВТАЙ хөөрэлдөө үүсхэнэ байнади.

ханагдана.

- Бүгэдэ бөөнэрые ниилүүлжэ боломоор аал? Ямаршые бүлгэмүүдтэ

- Энэ хуралдаанай гол зорилго?

- Бөө мургэлэй мүнөөдэрэй хүгжэлтые, аша тухые зүбшэн элирүүлхэ гэнэн гол зорилготойбди.

- Харин хабаадагшад байха гү?

- Хүршэ Эрхүү могохоо бөөнэрэй «Сахилгаан», «Бүргэд» бүлгэмүүд, Забайкалийн хизаарһаа

- «Алтан гадахан», «Мүнхэ тэнгэри» хабаадаха. Тинхэдэ Буряадаймнай «Тэнгэри», «Лусад», «Бөө мургэл», «Дархан бөө» мүн лэ энэ хуралдаанда эдэбхитэйгээр оролсоно. Бөөнэрэй эды олон нэгэдэлнүүд бии муртөө бэе бэтгээе ямаршые харилсаагүй. Ушар тиймэһээ эдэ бүлгэмүүдые ниилүүлхэ эшэ үндэһэн энэ хуралдаанай үедэ байгуулагдаха гээд

хабаагүй бөөнэр бии ха юм...

- Анханһаа хойшо бөөнэрнай ами амяараа өөрынгөө хубияа хараад ябадаг хаа, сагнай ондоо болоо. Хамтаржа эрхээ хамгаалха шухала, юундэб гэхэдэ, Буряад Республикын Гол хуулийн (конституци) ёһоор хаа, бөө мургэл Буряадай ажаһуугшадай шүтэдэг бэшэ шажаһуудтай адли эрхэтэй бшуу даа.

- Боо мургэлые шэнжэлдэг эрдэмтэд мүн лэ өөрынгөө тобшолонуудые хэлэхэ аабза?

- Зүб. Бөө мургэл шэнжэлгы мүнөө дээрээ ударидажа байгаа Даша-Нима Санжиевич Дугаров заагагүй хабаадаха гээд найдаһабди. Гадна Михаил Дармаевич Зомоновто, Сергей Шоёнович Ускеевтэ урилганууд ошоо...

- Энэ асуудалһаа гадна үшөө юу зүбшэхэбта?

- Ойхон ольтирогто июнин 12-хоо дүрбэн үдэрэй туршада Ердын нааданууд үнгэрхэ. Тэрээн дээрэ буряад бөөнэрэй хабаадалга тухай мүн лэ хөөрэлдөөн болохо.

- Бөөнэрэй аша туха тухай, илангаяа мүнөө үе сагта...

- Арга эмнэлгын талаар, үндэһэн соёлой талаар бөө мургэлһөө уудалмаар нээлтэнүүд заха үзүүргүй. Тиибэшые мүнөөдэрэй бөөнэр саһаа «хожомдонгүй» - эрдэмтэй, мэргэжэлтэй байха ёһотой. Байгал шадар аяншалга-амаралгын зоно байгуулбал, харин уладта буряадай бөө мургэл мүн лэ һонин байха аабза.

PS: Бөөнэрэй мүнөөдэрэй байдалаар һонирхогшод, апрелин 7-до үглөөнэй 10.00 сагта «Сагаан-Мориной» конференц-залда үнгэрхэ эрдэмэй-практическа конференцидэ ерэхэдтэй болоно.

Буряадай Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернатта

ХАНИ БАРИСААН - ХАМАГАЙ ҺАЙХАН

Л.Б. Цыренжанова

Россин бүридэлдэ Буряадай ороһоор 350 жэлэй ойн баярта зорюулһан «Саг хугасаа сүмэ гараабди сугтаа» гэнэн эрдэмэй-практическа конференци эмхидхэжэ, Буряадай Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернат хоёрдохёо олон үндэһэ яһатапуудые уулзуулаа. Иимэ үргэн хэмжээ ябуулга эмхидхэлгын гол асуудалнуудые даһан лицей-интернатта директорэй хүмүүжүүлгын талаар орлогшо Л.Б. ЦЫРЕНЖАПОВАТАЙ хоорэлдөө эмхидхэбди.

- Любовь Бадмацыреновна, «Нүхэдэйнгөө дүхэригтэ» гээд конференци үнгэрһэн жэл регион хоорондын зиндаатай байгаа хаа, байгша ондо тэрэтнай уласхоорондын зэргэдэ ургаа болоно гү?

- Тийгээ. Үнгэрһэн жэлэй конференциин үедэ бүгэдэ хабаадагшад энэ хэмжээгээ заншалта болгохыемнай гуйһан юм. Тиймэһээ энэ удаа эмхидхэхэдэ, Хитадай Шэнэхээн нютаг руу, мүн Монгол орон руу урилгануудые эльгээгээбди. Тийгэжэ хуралдааннай уласхоорондын хэмжээнэй болоо.

- Хэды үхибүүн хабаадааб? Ямар хургуулинуудһаа?

- 450 хүн хабаадаа. Захаамнай Цахирай интернат-хургуулиһаа, Баунтын аймагай Багдаринай эвенк арадай интернат-хургуулиһаа, Мухар-Шэбэрэй аймагай Калиновкын, Хошуун-Үзүүрэй, Хусөөтын дунда хургуулинуудһаа, Агын тойрогой гимназиһаа, Забайкалийн хизаарай интернат-гимназиһаа, Ахын аймагай Сорогой дунда хургуулиһаа, Эрхүүгэй Эхирэл-Булагадай аймагай Корсугой дунда хургуулиһаа, Ураалай хоорой дэргэдэхи арадай уран һайханай түбһөө, Башкирин Рами Гариповай нэрэмжэтэ 1-дэхи гимнази-интернатһаа, Москвагай түлөөлэгшэд мүн лэ хабаадаа. Гадна Буряадай үндэһэн эблэлнүүд эдэбхитэйгээр хабаадаа гэхэ бай-

наб. - Үхибүүд эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые бэлдээд ерээ болоно. Гол түлэб юун тухай шэнжэлгэнүүд бэ?

- Эрдэмэй-практическа конференци 9 шэглэлээр хубаараа: «Хизаар нютагаа шэнжэлгын түрүүшын алхамууд», «Угай харбаалжин. Түүхэтэ ажал ябуулагшад», «Шажан мургэл, эт-

нопедагогика», «Үндэһэн эдэе хоол, хубсаһа хунар, эмнэлгэ», «Арадууд: түүхэ болон мүнөө үе», «Арадай ёһо гурим болон заншал», «Нэрэнүүд», «Арадай аман зохёол», «Үндэһэн хэлэн болон соёл». Арадуудай оюун ухаанай туйлалтануудые уудалһан шэнжэлгын бэдэрэлтэнүүдые һурагшад дурадхаа. Арадуудай ёһо

ФЕСТИВАЛЬ ТУХАЙ ХАБААДАГШАД ХЭЛЭНЭ:

1. Хани барисаанай утаһаар холбоотойгоо мэдэрээбди.
2. Фестивалиин ашаар анда нүхэдые олообди. Энэ хэмжээн үргэлжээлэлтэй байха ёһотой. Бү мартаг, мандаг лэ фестиваль!
3. Һайн зонтой ушарһандаа би өөрөөшые ондоо болооб. Һайн даа.
4. Эб найрамдал мандаһай. Бэе бэемнэгэ дуу дуулаа, хатар наадаа!
5. Ерээдүйн түлөө нилтэе, нэгэдэе! Бэе бээдээ галтай байа!

гурим болон заншал тухай, мүн арадай аман зохёол тушаа хамагай олон элидхэлнүүд байгаа. Бүхылдөө 131 элидхэл ороо.

- Конференциһээ гадуур үзэхэлэн дэлгээгдээ, мастер-классууд байгаа гээд мэдээсэл тараадаг хэргэсэлнүүд дуулгаа бэлэй. Тон һонирхолтой талануудыен хөөржэ үгыт.

- Арадуудай үндэһэн урлалые, эдэе хоол бодоттоор харуулан үзэхэлэн дэлгээгдээ гэхэ байна. Мастер-классууд угаа һонирхолтойгоор үнгэрөө, илангаяа шагай наадан, ёхор наадан, үйһөөр урлалга, япон арадай наадан - кендама, армян арадай хатар, һур харбалга, шэмээшгүүдэй частушка, үльгэр түүрээлгэ, замбаа буй-

луулга, эвенк арадай хатар, башкир арадай эршүүлэй хатар, хальмаг арадай хатар - шэшэрдэг болон бусад. Мастер-классуудай үедэ хани барисаанай оршон ёһотой тогтоо гэхэ байна. Үндэһэ яһатан илгаагүй башкир арадай хатар гү, али шэмээшгүүдэй частушка ханхинуулжа байхадань, сэдхэл уярмаар байгаа.

Фестивалиин эсэстэ түгэхэлэй концерт үнгэрөө. Тэрээн дээрэ олон арадуудай үндэһэн соёл эли тодоор харуулагдаа. Буряадай дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг үндэһэ яһатануудай ёһо гурим болон заншалнуудтай үхибүүдые танилсуулаха гэнэн гол зорилгодоо фестивалнай хүрөө болоно. Фестивалнай хүгжэжэ байна.

Тус хуудаһа Сарюна ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ.

(Түгэхэл. Эхининь № 10 (722), 11(723), дугаарнуудта).

Буряадай мэдээжэ поэт Цыдын Жамбалович ЖАМБАЛОВАЙ 80 жэлэй ойдо

МУРЫСӨӨН СОРЕВНОВАНИЕ

ЗҮҮН ЗҮГЭЙ
ЗҮНТЭЙХЭН ЗҮГЫ

Цыдын ЖАМБАЛОВ

ШАГ ШУУЯАН...
АРСАЛДААН ... ШАНГА
ШАНГА БАДАШАЛДААН ...

- Хубаари - чемпион нэрэтэй
Хултаганажа ябанхаар,
Тулалдаад Заантай туршахам! -
Тулаба ташаагаа Туулай,
Ой тайгын суурятатар
- Оо-оо! - гэжэ гайхалсаба.

Туулайе
Тулюур гэхээр байтар,
Туйлай зоригтойл! - гэлсэбэ.
Заан бүхэ
Зааха бүхын,
- Заа,
Хамаагүй,
Туршай! - гэбэ.

Туулай Заан хоёр
Тулалсалдана гоёор.
Халта хулта табилдана,
Халба хүрэлдэнэ. Энээлдэнэ.
Абарга Заанай
Анижа нүдөө үрдээдүйдэ
Ахир заахан Туулай
Арба дахин табилай.

«Аляхан шэнгээр
Альгадуулхаш духаа,
Абьягүй бай!» гээд,
Аргадаба Баабгай.
- Туршахадам яанаб
Халта! -
Тунтагад гэбэ Туулай.
Тиигэжэ угаа һонирхолтой
Тулалдаан эхилээ бэлэй.

САН ХЭНГЭРЭГ
ХАН БАЙСА
ЖЭНГИРЭЭ ...

ТУТ ОПЯТЬ ШУМ ГАМ
СНОВА СПОРЫ ТУТ И ТАМ

«Не хочу делиться
Званьем чемпиона,
Лучше уж сразиться
Мне с индийским слоном!» -
В бок, упёршись лапками, заяц
заявил.
«Оо-оо!» - тайга шумела,
Всех он удивил.

А наш заяц длинноухий
Слабый, но совсем не трус!
Поползли по лесу слухи.
А силач-
Индийский слон
«Что ж, пожалуйста,
Начнём!» -
Хобот длинный поднял он.

Слон и заяц не всерьёз
Бьются понарошку,
Бьют друг друга
Не до слёз,
А совсем немножко.
Слон
Моргнуть едва успеет
Заяц бьёт аж десять раз.

«Ты как вредный насекомый,
В лоб получишь, помолчи!» -
Говорил медведь косому,
Всё хотел угомонить.
«Что нельзя,
Хотя б немного!» -
Заартачился косой.
И вот так весьма занятный,
Интересный и смешной
Начался боксёрский бой.

МЕДНЫЙ ГОНГ
ПРОГРЕМЕЛ
НАД ТАЙГОЙ ДВА РАЗА ...

Хүсэжэ ерээд Заанай
Хүс! гүүлэхэ гэхэдэнэ,
Хул доогуурнь Туулай
Хүндлэн гаража үрдинэ.
«Нокдаун» үгэхэ гэжэ
Намна намнааар
Заан баабай амидажа,
Забдагүй хүлэ адхааар.
Олон хоногой туршада
Очкогоороо булигдажа,
Алтан медала алдаба,
Мантан бээдээ гомдобо.

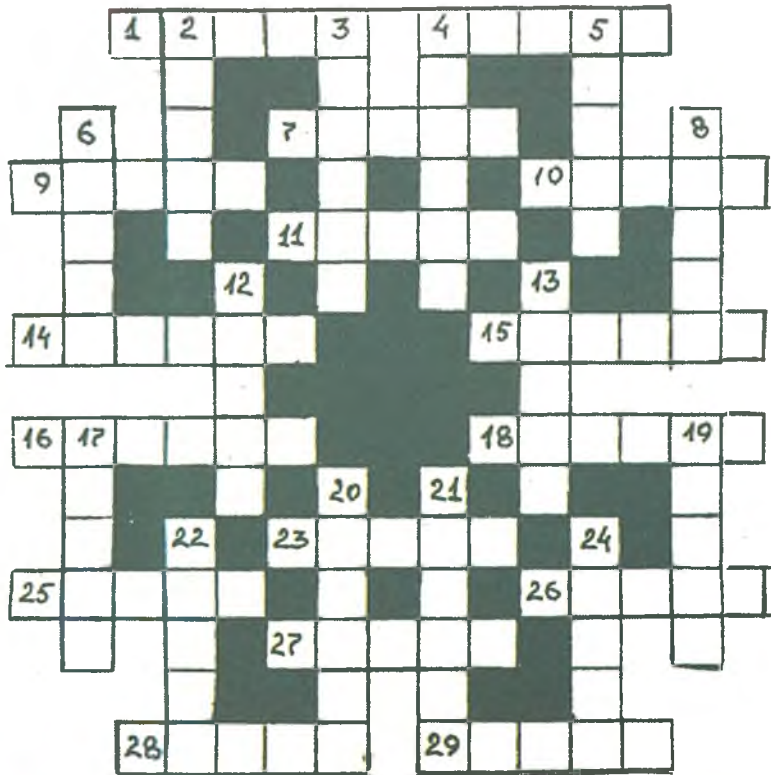
Туйлай ехэ тулалдаанда
Туулайн илажа гараһанда
Амитан бүхэн хүхилдөө,
Амтан эдээ бэлдээ.
Намар болотор,
Саһа орогор
Найр наадан зугаална.
Мүльһэн далайнхид,
Халуун оронойхид
Пайншаг найрлаа,
Айхабтар баясаа.
Түмэр замаар, агаараар
Түрэл нютагаа бусаа.

Слон косоого догоняет,
Хочет бить опасный «хук».
Заяц тут же успевае
Меж ногами прошмыгнуть.
Пока слон хотел в «нокдаун»
Длинноухого послать,
Сам проигрывает раунд,
Льётся пот как крупный град.
Слон ужасно измотался
По очкам он проиграл.
Зайцу золото досталось,
Ну а слон ни с чем остался.

На боксёрском состязаньи
Заяц истинный герой
Рады звери всех окраин
Закатили пир горой.
И до осени, до снега
Продолжался пир зверей.
Ну, а после гости с юга,
Звери северных морей
Кто на поезде плацкартном,
Кое-кто и самолётом
Возвратились все домой.
Так серьёзный и забавный
Проходил бокс мировой.
И звучали урельзы,
Пелись песни без конца
О турнире - хоть звериный,
А на славу удался.

КРОССВОРД

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ:

1. Галгүй газарһаа... гарахагүй.
4. Нохой, гахай эдээлүүлдэг амһарта.
7. Эмэ тэмээн.
9. Дээшээ, доошоо боложо байдаг нүдэнэй арһан хушалта.
10. Адуунай бүдүүн гэдэһэн.
11. Газар нютагай эзэдһээ хайра гуйжа хэдэг мүргэл.
14. Хүлһэншэн, зарса.
15. Аюул, зоболон.
16. Дулаан ороной шэлдэн модон.
18. Шархын эдэгэхэдэ үлэһэн сараа.
23. Зохёохы шадабари.
25. Үнэтэ металл.
26. Асуудал (антоним).
27. Эдээ шанаха бишыхан пешэн.
28. Торхонь тос гэбэ, тоһонинь ялас гэбэ.
29. Сабиргай.

ДООШОО:

2. Буряад зоной арһа элдэдэг зэмсэг.
3. Эрэ хүнэй нэрэ.
4. ... абадаггүй ноёд үсөөн. Эдээ эридэггүй нохой үсөөн.
5. Модо түнхидэг дарханай зэмсэг.
6. Үргэбшэ, ехэ туулмаг (Ород хэлэнһээ абтаһан үгэ).
8. Мориной тоног зэмсэг.
12. Гээгээгүй аад, бэдэрдэг, Гэмтээгүй аад, ёолодог (тааб.)
13. Нара зүб эрьһэн тойролго.
17. Ажал хэһэнэй түлөө үгтэхэ түлөөһэн.
19. Хутага, хүхын эри хурсададаг бишыхан шулуун
20. Уһа мүрэнэй, харгын уулзуур.
21. Ухибүүнэй жэлтэй болоходо найрладаг ёһо.
22. Аманай хоёр тээгүүрхи хасарай арһан.
24. Сагай эрьһын нэгэ шата

ХАРИУНУУД
ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ:

1. Утаан	4. Эдюор
7. Энгин	10. Омһон
9. Зубхи	11. Далга
14. Барлаг	15. Тодхор
16. Зандан	23. Бэлиг
18. Порьбо	27. Ушааг
25. Алтан	
26. Харюу	
28. Памар	
29. Нарба	

ДООШОО:

2. Талхи	3. Нанзат
4. Эдилгэ	6. Сумаа
5. Ухамы	13. Гороо
8. Ногто	20. Бэлшэр
12. Гахай	24. Галаб.
17. Абали	
19. Булюу	
21. Милан	
22. Жабжа	

Понедельник, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖЖХ»
12.45 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИР-ВИНДТОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ»
23.30 К ЮБИЛЕЮ ПЕРВОГО ПОЛЕТА В КОСМОС. «ОТКРЫТЫЙ КОСМОС»
01.30 Х/Ф «НА ЛИНИИ ОГНЯ»
03.50 Х/Ф «ВОЙНА КОННОРСА»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 ТОК-ШОУ «С НОВЫМ ДОМОМ!»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 «РОКОВАЯ ОШИБКА ГЕНЕРАЛА ПУГО»
13.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
17.50 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
18.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
19.55 «ПРЯМОЙ ЭФИР»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ДОРОГОЙ МОЙ ЧЕЛОВЕК»
00.45 «ДЕЖУРНЫЙ ПО СТРАНЕ». МИХАИЛ ЖАВНЕЦКИЙ
01.45 ВЕСТИ +
02.05 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15 «КТО ТАМ...»
11.50 Х/Ф «ДЕВУШКА СПЕШИТ НА СВИДАНИЕ»
13.00 Д/Ф «ЗАПОВЕДНЫЕ ЛЮДИ»
13.40 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ». ТАТЬЯНА ВАСИЛЬЕВА

14.35 «ИСТОРИЯ ПРОИЗВЕДЕНИИ ИСКУССТВА». ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ СЕРИАЛ «ОБНАЖЕННЫЙ ВОЛЬТЕР»
15.05 СПЕКТАКЛЬ «МЕСЬЕ ЛЕНУАР, КОТОРЫЙ...»
16.15, 02.20 Д/Ф «МИРОВЫЕ СОКРОВИЩА КУЛЬТУРЫ». «СТАРАЯ ФЛОРЕНЦИЯ»
16.30 Х/Ф
16.40 М/С «ПУТЕШЕСТВИЕ НЕРАЗЛУЧНЫХ ДРУЗЕЙ»
16.45 М/Ф «НАРГИС», «38 ПОПУГАЕВ»
17.15 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.40 Д/С «ОБЕЗЬЯНЫ-ВОРИШКИ»
18.05 «МОНОЛОГ В 4-Х ЧАСТЯХ». СТАНИСЛАВ ГОВОРУХИН
18.35 Д/Ф «МИРОВЫЕ СОКРОВИЩА КУЛЬТУРЫ». «ТРИП - СТАРЕЙШИЙ ГОРОД ГЕРМАНИИ»
18.50 КОНЦЕРТ
19.35 Д/С «КАРТОГРАФЫ»
20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
21.05 «САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...» С МАКВАЛОЙ КАСРАШВИЛИ И ВЛАДИСЛАВОМ ПЬЯВКО
21.45 «ОСТРОВА»
22.25 АСАДЕМИА. НАТАЛИЯ БАСОВСКАЯ. «ДУХОВНАЯ АТМОСФЕРА ЭПОХИ РАННЕГО СРЕДНЕВЕКОВЬЯ В ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЕ»
23.15 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.00 «КТО МЫ?»
00.55 Д/Ф «ИННОВАЦИИ. ОБРАЗ СОВРЕМЕННОГО ИСКУССТВА»
01.40 ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА. «ИТАЛЬЯНСКАЯ ДУША: ВЛЕЧЕНИЕ К РОССИИ»
02.40 АСАДЕМИА. ВАЛЕНТИН ЯНИН. «ЧЕЛОВЕК XIII ВЕКА»
03.30 Ф. ШУБЕРТ. ИНТРОДУКЦИЯ И ВАРИАЦИИ

АРИГ УС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
08.00 «ВСЯ БУРЯТИЯ». ПОГОДА
08.25 «БАЙКИ ИЗ КУХНИ»
08.30 «УЛАН-УДЗ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ ПОГОДА
08.55 М/Ф «КАК ГОВОРЯТ ДЖИНДЖЕР»
09.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА». ПОГОДА
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.40 М/Ф «МАСКА»
13.10 «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
13.40 «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00, 19.00 «УЛАН-УДЗ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
15.35 Х/Ф «ТЕЛЕПОРТ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «СПОРТИВНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «ЭЛВИН И БУРУНДУКИ»
23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35 «ХУСЭЛ». ПРОГРАММА НА БУРЯТСКОМ ЯЗЫКЕ
07.00, 12.15 «ОБЪЕКТИВ»
07.30 «ВКУСНО»
08.00, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.05, 14.40 М/Ф
08.25 Т/С «КАПРИ»
10.30 Т/С «СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ»
12.45 Х/Ф «ЧАЙНИК»
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 Т/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ШВЕЙЦАРСКОЙ СЕМЬИ РОБИНСОН»
16.30 ШКОЛЬНОЕ ТВ
17.00 Х/Ф «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА»
18.25 «САМАРСКИЕ СУДЬБЫ»
19.00, 23.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
20.00, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
20.25 «ОХОТНИК»
22.00 Т/С «КОМИССАР»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

17.05, 18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛЬТЯШЕК»
07.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
08.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ. НОВЫЕ СЕРИИ»
09.00, 13.30, 19.00, 00.00 БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ НА СТС-БАЙКАЛ
09.30 «ОДНА ЗА ВСЕХ»
10.00 Х/Ф «НЕОБЫЧАЙНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ АДЕЛЬ»
12.00 «6 КАДРОВ»
12.30 Т/С «РАНЕТКИ»
14.00 М/С «ПОДЗЕМЕЛЬЕ ДРАКОНОВ»
14.30 М/С «ТУТЕНШТЕЙН»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
15.30, 19.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
18.30 ПАПИНЫ ДОЧКИ
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
20.30, 23.00 Т/С «СВЕТОФОР»
21.00 Х/Ф «КЛИК. С ПУЛЬТОМ ПО ЖИЗНИ»
23.30 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» ЛУЧШЕЕ КИНО В ДЕТАЛЯХ
01.30 Х/Ф «РЕБЕНОК НА БОРТУ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»

11.20 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ
11.55, 03.45 «ДО СУДА»
13.00, 02.45 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.25 Т/С «ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА»
15.40 Т/С «ДАВАЙТЕ МИРИТЬСЯ!»
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 Т/С «ЛЕСНИК»
00.35 «ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК»
01.25 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.10 ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ
05.05 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!»

5 КАНАЛ

07.00, 09.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 СЕЙЧАС
07.10 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
08.00 Д/Ф «АЛЕКСЕЙ ГЕРМАН. ПРАВДА 24 КАДРА В СЕКУНДУ»
09.30 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25, 21.00 Д/С «КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ»
11.30 Д/Ф «ЛЕМУРЫ МАДАГАСКАРА»
11.55 Х/Ф «ВЕРЬТЕ МНЕ, ЛЮДИ»
14.35, 19.00, 21.30 «МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ»
17.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
20.00 Т/С «ЧЕЛОВЕК ВОЙНЫ»
22.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
01.00 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ
02.00 Т/С «ТИХООКЕАНСКИЙ ФРОНТ»
04.00 Х/Ф «ПЕРЕКРЕСТНЫЙ ОГОНЬ»
06.00 «ПРОГРЕСС» С ИГОРЕМ МАКАРОВЫМ

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.30, 18.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
09.30 «СЕКРЕТНЫЕ ФАЙЛЫ»
10.30, 03.15 Х/Ф «ДАЙТЕ ЖАЛОБНУЮ КНИГУ»
12.30, 18.00, 22.00 ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ РЕАЛИТИ «ОПЕРАЦИЯ «ДОЛЖНИК»
13.00, 17.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
14.00 Х/Ф «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ-7»
15.00 Т/С «БОЛЬШАЯ НЕФТЬ»
16.00, 21.00 РЕАЛИТИ «ДОРОЖНЫЕ ВОЙНЫ»
16.30, 19.30 «ВНЕ ЗАКОНА: ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»
20.00, 22.30, 00.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
23.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.45 Х/Ф «АМЕРИКАНСКАЯ ДОЧЬ»
04.40 Х/Ф «ЧЕРТОВЫ КУКЛЫ»

РАСПИСАНИЕ ХУРАЛОВ ИВОЛГИНСКОГО ДАЦАНА

Молебны проводятся в Иволгинском дацане ежедневно. Все основные буддийские праздники проходят в Согчен дугане. Каждого 8, 15 и 30 дня по лунному календарю служатся молебны "Отшо", "Ламчог Нинбо" и "Мандал Шива". Каждый понедельник и пятницу проходит обряд по ушедшим "Ллого намше". Каждый 29 день лунного месяца проходит хурал "Арбан Хангал", посвященный десяти Защитникам Учения.

Приглашаем всех желающих принять участие в молебнах.

СОГЧЕН ДУГАН

1 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

2 апреля - Арбан Хангал (Гомбо, Гонгор, Шагдар, Шойжал, Лхамо, Сэндэма, Шалши, Намсарай, Жамсаран, Цанба Сахюусан). Начало в 8:00.

3 апреля - Мандал Шива. Начало в 9:00.

4 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

5 апреля - Лхарзай. Начало в 8:00.

5 апреля - Табан Хаан. Начало в 13:00.

6 апреля - Жадамба. Начало в 9:00.

7 апреля - Заһалай найман ном. Начало в 9:00.

8 апреля - хуга намши (за ушедших). Начало в 9:00.

9 апреля - Сундуй. Начало в 9:00.

10 апреля - Алтан гэрэл. Начало в 9:00.

10 апреля - Намсарай (за финансовое благополучие). Начало в 11:00.

САХЮУСАН СУМЭ

Ежедневно с 8:00 в Сахюусан дугане проводится служба "Балдан Лхамо ба Жамсаран Сахюусан".

5 апреля - Лхарзай. Начало в 8:00.

5 апреля - Табан Хаан Сахюусан. Начало в 13:00.

10 апреля - Намсарай (финансовое благополучие). Начало в 11:00.

АМАРШАЛГА

Хорин аймагай Булган талата Ашанга байхан нотагта ажауудга манай нагаса ахай Бато-Мунко Цыбенович, наһанайнь хани нүхэр, манай абгайхан Цымжит Ринчиновна Дондоковтоной бүлдэ кабарай байхан энэ сагта апрелин нэгэн ехэ баяртай, жаргалтай үдэр байна. Манай нагаса ахайтан айл болохоор тэбхэр 50 жэл боложо, алтан түрээс тэмдэглэнэ.

Энэ баяр дээрнэ үшөө нэгэ баяр! Манай эгээл хүндэтэ абгайхан Цымжит Ринчиновна энэ үдэр 70 наһаяа дорюун хүнгэн зандаа угтана.

Ашанга нотагтаа айл боложо, гал гуламтаа носоон саһаа хойшо нүхэрэйнгөө отделение эрхилгэшээр хүндлэгэһингөө абгайхан ури хүүгэдээ үндылгэһингөө ажауугаар хамтын ажалда баһал хам оролсожо, шармай ажалла. Мүнөө 5 басагад, хүүбүдтэй, 21 аша эзэнэртэй, 1 гүшатай үнэр баян, сэдхэл дүүрэн гэр бүлүнгөө дулахан дүхэриг соо дүүрэн тэгш ажаууна.

Хүндэтэ манай абгайхан Цымжит Ринчиновна!

70 наһанайтнай баяраар Танаа амаршалаад, буряад зонойнгоо ёһо заншалаар баян дэлгэр сагаан сэдхэлгээ үгын найханаар үрэнэбди.

Алтан шара наран доро, Огторгойн олон мүшэд доро, Тэнгэрийн Долоон Үбгэдэй заяагаар Элүүр энхэ, хүл хүнгэн, Залуушуудлаа заяан тухай Сэсэн үгэ хэлэжэ, Буян хэрэг үйлэжэжэ, Буантай, жаргалтай Нуухатнай болтогой!

Амаршалагшад: түрэл гаралын.

Улаан-Үдэ, Булам.

Отдел рекламы: 21-62-62

16.40 М/С «ПУТЕШЕСТВИЕ НЕРАЗЛУЧНЫХ ДРУЗЕЙ»
16.45 М/Ф «ВЫСОКАЯ ГОРКА». «БАБУШКА УДАВА»
17.15 Т/С «ДЕВОЧКА ИЗ ОКЕАНА»
17.40 Д/С «ОБЕЗЬЯНЫ-ВОРИШКИ»
18.05 «МОНОЛОГ В 4-Х ЧАСТЯХ». СТАНИСЛАВ ГОВОРУХИН
18.35, 01.40 Д/Ф «МИРОВЫЕ СОКРОВИЩА КУЛЬТУРЫ». «ТЕЛЬ-АВИВ. БЕЛЫЙ ГОРОД»
18.50 КОНЦЕРТ
21.00 «ВЛАСТЬ ФАКТА»
21.40 «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ». АЛЬБЕРТ ЭЙНШТЕЙН И МИЛЕВА МАРИЧ
22.25 АСАДЕМИА. НАТАЛИЯ БАСОВСКАЯ. «ДУХОВНАЯ АТМОСФЕРА ЭПОХИ РАННЕГО СРЕДНЕВЕКОВЬЯ В ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЕ». 2-Я ЛЕКЦИЯ
23.10 ТОК-ШОУ «АПОКРИФ». ВИКТОРА ЕРОФЕЕВА
23.50 «ПАРАДНЫЙ ПОРТРЕТ ВЛАСТИ». ИСААК БРОДСКИЙ
00.45 ТОРЖЕСТВЕННОЕ ЗАКРЫТИЕ II МЕЖДУНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЯ МСТИСЛАВА РОСТРОПОВИЧА. СИМФОНИЧЕСКИЙ ОРКЕСТР MAGGIO MUSICALE FIORENTINO. ДИРИЖЕР ЗУБИН МЕТА. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ КОНЦЕРТНОГО ЗАЛА ИМ. П. И. ЧАЙКОВСКОГО
01.55 Х/Ф «ЗЕРКАЛО»
03.40 ПЬЕСЫ ДЛЯ ДВУХ ФОРТЕПИАНО. ИСПОЛНИТЕЛИ Н. ПЕТРОВ И А. ГИНДИН

АРИГ УС

07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
08.00, 09.00, 12.40, 23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.35 «УЛАН-УДЗ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.55 «БАЙКИ ИЗ КУХНИ»
09.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА». БАНАНОВЫЙ РАЙ
10.30, 18.00, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
11.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.10 «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
13.40 «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00, 19.00 «УЛАН-УДЗ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.20 М/Ф
14.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.15 Х/Ф «ЭЛВИН И БУРУНДУКИ»
18.30, 20.30 Т/С «РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ»
19.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ». ПОГОДА
19.30, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
21.00 Х/Ф «ЭЛВИН И БУРУНДУКИ-2»
22.35, 01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
23.35 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.45, 20.00, 23.00, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
08.00, 21.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»

НТВ

05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «ОЧНАЯ СТАВКА»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
11.20 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
11.55 «ДО СУДА»

Манай эгээл хайратай эжы, хүгшэн эжы Жаргалан Мункоцыреновна Эрдыеева мартын 30-да тэбхэр таби наһанайнгаа ойн баарые угтана. Буряадтай багшанарай дээдэ хургуули түгэсхээн саһаа эжымнай дунда хургуулинуудта багшалаа, 10-аад жэлэй туршада Мухар-Шэбэрэй Хүсөөтын дунда хургуулида буряад хэлэ болон литература заагаа. Мүнөө М. Ербановой нэрэмжэтэ хүдөө ажахын колледждо

амжалтатай хүдэлхөөр. Хүндэтэ эжыдээ дэлхэйн хамагай хайниие хүсөөд, элүүр энхэ, амгалан тэнюун ажаууухыен үрэнэбди.

Он жэлүүдэй ошобошье, Ондло болонгүй, хубилангүй, Уршалаагүй, уйдаагүй, Зоболон бэшэ, золье эдлэжэ, Аша эзэнэртэр, анда нүхэдрөө баян ажаууугт! ЭРДЫНЕЕВТЭНЭЙ бүлэ.

08.05 М/Ф
08.30 «АРХИВЫ ДА ВИНЧИ»
10.00 «ПРО-НОВОСТИ»
10.30 Т/С «СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ»
13.05 Х/Ф «ДВОЙНАЯ РОКИРОВКА»
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ШВЕЙЦАРСКОЙ СЕМЬИ РОБИНСОН»
16.30 «САМАРСКИЕ СУДЬБЫ»
17.00 Х/Ф «ГОСУДАРСТВЕННАЯ ГРАНИЦА»
18.25 «УТРАЧЕННЫЕ БОГИ»
19.05 «БОЛЬШИЕ ДЕНЬГИ»
20.25 Т/С «ОХОТНИК»
22.00 Т/С «КОМИССАР»
00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 17.05, 18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛЬТЯШЕК»
07.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
08.00, 19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ. НОВЫЕ СЕРИИ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30 «ОДНА ЗА ВСЕХ»
10.00, 23.50 «6 КАДРОВ»
12.30 Т/С «РАНЕТКИ»
14.00 М/С «ПОДЗЕМЕЛЬЕ ДРАКОНОВ»
14.30 М/С «ТУТЕНШТЕЙН»
15.00 М/С «СКУБИ И СКРЕППИ»
15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
20.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
21.00, 22.50 Т/С «СВЕТОФОР»
23.20 Х/Ф «МИЛЛИОНЕР ПОНЕВОЛЕ»
23.20 ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» ЛУЧШЕЕ
00.30 «ИНФОМАНИЯ»
01.00 Т/С «ТЕОРИЯ БОЛЬШОГО ВЗРЫВА»
01.30 Х/Ф «КАКИМИ МЫ БЫЛИ»

Вторник, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
10.40 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
11.50 «ЖЖХ»
12.45 «ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ»
13.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИР-ВИНДТОМ
16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
19.20 Т/С «СЛЕД»
20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЖЕНСКИЕ МЕЧТЫ О ДАЛЬНИХ СТРАНАХ»
23.30 «СВИДЕТЕЛИ»
00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
00.50 «СЛЕДСТВИЕ ПО ТЕЛУ»
01.40 Х/Ф «Я, СОНОВА Я И ИРЭН»
03.50 Х/Ф «УБИЙСТВО НА БАЗЕ «ПРЕЗИДИО»

«РОССИЯ»

06.00 «УТРО РОССИИ»
06.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 «ТАЙЗАН»
10.25 «УЛГУР»
10.40 «САГАЙ СУУРЯАН»
11.00 ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 «ЛУЧИ СМЕРТИ. ГИПЕРБОЛОИД ИНЖЕНЕРА ФИЛИППОВА»
13.50 Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С «ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ»
17.50 Т/С «ВСЕ К ЛУЧШЕМУ»
18.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
19.55 «ПРЯМОЙ ЭФИР»
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ДОРОГОЙ МОЙ ЧЕЛОВЕК»
00.50 ВЕСТИ +
01.10 «ГРОЗНЫЙ. ПОСЛЕ АДА»
02.00 Х/Ф «ПОВЕСТЬ НЕПОГАШЕННОЙ ЛУНЫ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.15, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
11.40 Х/Ф «ИЗЯЩНАЯ ЖИЗНЬ»
13.05 ДОКУМЕНТАЛЬНАЯ КАМЕРА. «ИТАЛЬЯНСКАЯ ДУША: ВЛЕЧЕНИЕ К РОССИИ»
13.45, 19.35 Д/С «КАРТОГРАФЫ»
14.35 «МОЙ ЭРМИТАЖ». АВТОРСКАЯ ПРОГРАММА М. ПИОТРОВСКОГО
15.05 СПЕКТАКЛЬ «МЕСЬЕ ЛЕНУАР, КОТОРЫЙ...»
16.30 Х/Ф

№ 12 (724)

Буряад үнэн

31.03.2011

Дүжэрнэ

№ 12 (21809)

Среда, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with program schedule for the first channel on Wednesday, including titles like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', and 'РОССИЯ'.

Table with program schedule for the first channel, including titles like 'ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ', 'ПРЯМОЙ ЭФИР', and 'КУЛЬТУРА'.

КУЛЬТУРА

Table with program schedule for the Culture section, including titles like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ЖИВОЕ ДЕРЕВО РЕМЕСЕЛ', and 'ДЕВУШКА ИЗ ОКЕАНА'.

АРИГ УС

Table with program schedule for the Arig Us section, including titles like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ', 'СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!', and 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ'.

ТИВИКОМ

Table with program schedule for the Tivikom section, including titles like 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ', and 'ОГОНЬ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with program schedule for SCS 'Baikal', including titles like 'КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША', 'СМЕШАРИКИ', and 'НТВ'.

5 КАНАЛ

Table with program schedule for the 5th channel, including titles like 'ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО', 'СЕРГЕЙ ДЯГИЛЕВ', and 'ЖЕНСКИЙ ВЕЧЕР НА ПЯТОМ'.

ДТВ

Table with program schedule for DTV, including titles like 'ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ', 'САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО', and 'СЕРГЕЙ ДЯГИЛЕВ'.

Четверг, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with program schedule for the first channel on Thursday, including titles like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', and 'РОССИЯ'.

Table with program schedule for the first channel, including titles like 'ДОРОГОЙ МОЙ ЧЕЛОВЕК', 'ПОЕДИНОК', and 'КУЛЬТУРА'.

КУЛЬТУРА

Table with program schedule for the Culture section, including titles like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ЛЕТО ГОСПОДНЕ', and 'ТИВИКОМ'.

АРИГ УС

Table with program schedule for the Arig Us section, including titles like 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ', and 'ТИВИКОМ'.

ТИВИКОМ

Table with program schedule for the Tivikom section, including titles like 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ', and 'ТИВИКОМ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with program schedule for SCS 'Baikal', including titles like 'КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША', 'СМЕШАРИКИ', and 'НТВ'.

5 КАНАЛ

Table with program schedule for the 5th channel, including titles like 'ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО', 'СЕРГЕЙ ДЯГИЛЕВ', and 'ЖЕНСКИЙ ВЕЧЕР НА ПЯТОМ'.

ДТВ

Table with program schedule for DTV, including titles like 'ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ', 'САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО', and 'СЕРГЕЙ ДЯГИЛЕВ'.

Отдел рекламы: 21-62-62

Пятница, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with program schedule for the first channel on Friday, including titles like 'ДОБРОЕ УТРО', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА', and 'РОССИЯ'.

Table with program schedule for the first channel, including titles like 'ГРОМОВОЕ СЕРДЦЕ', 'СЕРДЦЕ АФРИКИ', and 'КУЛЬТУРА'.

КУЛЬТУРА

Table with program schedule for the Culture section, including titles like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'МУСУЛЬМАНЕ', and 'ТИВИКОМ'.

АРИГ УС

Table with program schedule for the Arig Us section, including titles like 'ЮРМАЛА. ФЕСТИВАЛЬ ЮМОРИСТИЧЕСКИХ ПРОГРАММ', 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', and 'ТИВИКОМ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with program schedule for SCS 'Baikal', including titles like 'БИЛЕТ В БОЛЬШОЙ', 'К БИБЛЕЮ СЕРГЕЯ ЛЕЙФЕРКУСА', and 'АРИГ УС'.

5 КАНАЛ

Table with program schedule for the 5th channel, including titles like 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'БАЙКИ ИЗ КУХНИ', and 'АРИГ УС'.

Отдел рекламы: 21-62-62

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.45, 20.10, 00.20 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 23.40, 02.40 НОВОСТИ ДНЯ
07.30 «РАДАР-СПОРТ»
08.00, 23.35 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.05 М/Ф
08.30 Х/Ф «ВАМПИРЫ: КРОВАВЫЙ СЛЕД»
10.00 «ПРО-НОВОСТИ»
10.30 Т/С «СЕРДЦУ НЕ ПРИКАЖЕШЬ»
13.05 Х/Ф «ДЕЛО ПЕСТРЫХ»
15.00 «КРОКОДИЛ»
16.00 «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ШВЕЙЦАРСКОЙ СЕМЬИ РОБИНСОН»
16.30 «ХИТ-ПАРАД ИНТЕРЬЕРОВ»
17.00 Х/Ф «ЧАСТНОЕ ЛИЦО»
18.30 «ДНЕВНИК ЭКСПЕДИЦИИ»
20.35 Х/Ф «ТАЙНЫ ДРЕВНОСТИ»
21.35 Х/Ф «ЖИЗНЬ ЗАБАВАМИ ПОЛНА»
00.40 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ»
03.20 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 17.05, 18.50, 20.05, 22.25, 23.45, 00.25, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА

06.00 М/С «КОСМИЧЕСКИЕ СПАСАТЕЛИ ЛЕЙТЕНАНТА МАРША»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУЛЬТЯШЕК»
07.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
08.00, 18.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ. НОВЫЕ СЕРИИ»
09.00, 13.30, 19.30 БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ НА СТС-БАЙКАЛ
09.30 «6 КАДРОВ»
10.30 Х/Ф «ПОЛОСАТОЕ СЧАСТЬЕ»
11.30 «ЕРАЛАШ»
12.30 Т/С «РАНЕТКИ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ВИННИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
14.30 М/С «РУСАЛОЧКА»
15.00 М/С «АЛАДДИН»
15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
17.30 «ГАЛИЛЕО»
20.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
20.30 Т/С «СВЕТОФОР»
21.00 Х/Ф «ГРОМОБОЙ»
22.45 ИМПРОВИЗАЦИОННОЕ ШОУ «СЛУЧАЙНЫЕ СВЯЗИ». ВЕДУЩИЙ - МИХАИЛ ШАЦ
23.30 24-Я ТОРЖЕСТВЕННАЯ ЦЕРЕМОНИЯ ВРУЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ КИНЕМАТОГРАФИЧЕСКОЙ ПРЕМИИ «НИКА»
02.30 Х/Ф «МАРГО НА СВАДЬБЕ»

04.15 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
05.10 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ КОНАНА-ВАРВАРА»
05.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «ИСТОРИЯ ВСЕРОССИЙСКОГО ОБМАНА. ВЫХОД ЕСТЬ!»
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ» СПАСАТЕЛИ
11.20, 05.00 «ДО СУДА»
11.55, 13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»: ГЛАВНОЕ ДЕЛО
17.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
20.30 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
21.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ». РАССЛЕДОВАНИЕ
21.55 «ВАНГА ВОЗВРАЩАЕТСЯ! СЕКРЕТНЫЙ АРХИВ ПРОРИЦАТЕЛЬНИЦЫ»
23.05 «НТВШНИКИ». АРЕНА ОСТРЫХ ДИСКУССИЙ
00.10 «СТРАННЫЙ ПОЛ». НАУЧНЫЙ ДЕТЕКТИВ
01.20 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ НТВ». СУПЕРБИТВА. ЗВЕЗДЫ 90-Х ПРОТИВ ЗВЕЗД 00-Х

02.45 ФУТБОЛ. ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. «ПОРТУ» (ПОРТУГАЛИЯ) - «СПАРТАК» (РОССИЯ)
06.00 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!»
06.00 М/Ф
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.30, 18.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
09.30 «СЕКРЕТНЫЕ ФАЙЛЫ»
10.30 Х/Ф «БАРЫШНЯ-КРЕСТЬЯНКА»
12.30, 18.00, 22.00 ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ РЕАЛИТИ «ОПЕРАЦИЯ «ДОЛЖНИК»»
13.00, 17.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
14.00 Х/Ф «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ-7»
15.00 Т/С «БОЛЬШАЯ НЕФТЬ»
16.00, 21.00 РЕАЛИТИ «ДОРЖНЫЕ ВОЙНЫ»
16.30, 19.30 «ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»
20.00, 22.30, 00.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
23.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.30 Х/Ф «АРИЭЛЬ»
03.05 Х/Ф «ГОСПОДНЯ РЫБА»
04.45 Х/Ф «ЕЛИСЕЙСКИЕ ПОЛЯ»
08.40 «СПОРТИВНАЯ НАУКА»
09.10 ФУТБОЛ РОССИИ. ПЕРЕД ТУРОМ

ДТВ

06.00 М/Ф
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.30, 18.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
09.30 «СЕКРЕТНЫЕ ФАЙЛЫ»
10.30 Х/Ф «БАРЫШНЯ-КРЕСТЬЯНКА»
12.30, 18.00, 22.00 ДОКУМЕНТАЛЬНОЕ РЕАЛИТИ «ОПЕРАЦИЯ «ДОЛЖНИК»»
13.00, 17.00 СУДЕБНОЕ ТОК-ШОУ «СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ»
14.00 Х/Ф «CSI: МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ-7»
15.00 Т/С «БОЛЬШАЯ НЕФТЬ»
16.00, 21.00 РЕАЛИТИ «ДОРЖНЫЕ ВОЙНЫ»
16.30, 19.30 «ВНЕ ЗАКОНА. ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ»
20.00, 22.30, 00.30 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
23.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
01.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
01.30 Х/Ф «АРИЭЛЬ»
03.05 Х/Ф «ГОСПОДНЯ РЫБА»
04.45 Х/Ф «ЕЛИСЕЙСКИЕ ПОЛЯ»
08.40 «СПОРТИВНАЯ НАУКА»
09.10 ФУТБОЛ РОССИИ. ПЕРЕД ТУРОМ

Суббота, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 М/Ф «СЕГОДНЯ ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ»
07.30 Х/Ф «ЗАЛОЖНИЦА»
09.10 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
10.00 «УМНИЦЫ И УМНИКИ»
10.40 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.15 «СМАК»
11.50 «ВКУС ЖИЗНИ»
13.15 «СРЕДА ОБИТАНИЯ». «СЫР ИЛИ НЕ СЫР»
14.20, 17.30 «ЕРАЛАШ»
14.40 Т/С «СИННИЕ НОЧИ»
17.50 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
18.50 Т/С «ОБЩАЯ ТЕРАПИЯ»
20.50, 22.15 «ФАБРИКА ЗВЕЗД. ВОЗВРАЩЕНИЕ»
22.00 «ВРЕМЯ»
23.30 «ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН»
00.10 ЧТО? ГДЕ? КОГДА?
01.20 Х/Ф «СОЛДАТЫ НЕУДАЧИ»
03.15 Х/Ф «НИЧЕГО ОБЩЕГО»

«РОССИЯ»

06.00 Х/Ф «ДЕЛО «ПЕСТРЫХ»»
07.45 «ВСЯ РОССИЯ»
07.55 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.25 «ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ»
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.50 «СУБОТНИК»
10.30 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ
11.05 «МЕДСОВЕТ»
11.15 «ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ»
11.25 «ЛИЦО ВЛАСТИ»
11.35 «ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ»
11.45 «ВЫСОКОЕ НАПРЯЖЕНИЕ»
11.50 «ШЭДИТЭ ХАНЗА»
12.20 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.50 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
13.20, 15.30 Т/С «ИНДУС»
17.15 «СУБОТНИЙ ВЕЧЕР»
19.10 ШОУ «ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ» С МАКСИМОМ ГАЛКИНЫМ

Отдел рекламы: 21-62-62

20.10, 21.40 Х/Ф «БУДУ ВЕРНОЙ ЖЕНОЙ»
21.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
01.00 «ДЕВЧАТА»
01.40 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ЗНАЛ ВСЕ»
07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.10 «БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ»
11.40 Х/Ф «УЛОВЛЕНИЕ НА БЕРЕГ»
13.05 Х/Ф «ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ»
13.35 М/Ф «ПОТРЯСАЮЩИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУШКЕТЕРОВ». ИВАНКО И ВОРОНИЙ ЦАРЬ
15.00 «ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА» С АЛЕКСАНДРОМ ХАБУРГАЕВЫМ
15.30 «ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРОЯТНОЕ». ВЕДУЩИЙ С. П. КАПИЦА
15.55 КОНЦЕРТ
17.25 СПЕКТАКЛЬ «МЕСЯЦ В ДЕРЕВНЕ»
20.35 «РОМАНТИКА РОМАНСА». ЦЫГАНСКИЙ АНСАМБЛЬ «ТАБОР ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
21.20 Д/Ф «ПЕТР АЛЕЙНИКОВ. НЕПРАВИЛЬНЫЙ ГЕРОЙ»
22.00 Х/Ф «ШУМИ ГОРОДОК»
23.15 Д / Ф « С М О Т Р И М . . . ОБСУЖДАЕМ...» ПИЦЦА В ОСВЕНЦИМЕ»
01.00 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК РОДИЛСЯ»
02.30 М/Ф «СКАЗКИ СТАРОГО ПИАНИНО»
02.55 «МЕДЛЕННОЕ БИСТРО»
03.25 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
08.00, 09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
08.50 «АФИША». ПОГОДА
09.30 ДРУЗЬЯ
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА. «БАЙКИ ИЗ КУХНИ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.10 «БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ»
11.40 Х/Ф «УЛОВЛЕНИЕ НА БЕРЕГ»
13.05 Х/Ф «ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ»
13.35 М/Ф «ПОТРЯСАЮЩИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МУШКЕТЕРОВ». ИВАНКО И ВОРОНИЙ ЦАРЬ
15.00 «ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА» С АЛЕКСАНДРОМ ХАБУРГАЕВЫМ
15.30 «ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРОЯТНОЕ». ВЕДУЩИЙ С. П. КАПИЦА
15.55 КОНЦЕРТ
17.25 СПЕКТАКЛЬ «МЕСЯЦ В ДЕРЕВНЕ»
20.35 «РОМАНТИКА РОМАНСА». ЦЫГАНСКИЙ АНСАМБЛЬ «ТАБОР ВОЗВРАЩАЕТСЯ»
21.20 Д/Ф «ПЕТР АЛЕЙНИКОВ. НЕПРАВИЛЬНЫЙ ГЕРОЙ»
22.00 Х/Ф «ШУМИ ГОРОДОК»
23.15 Д / Ф « С М О Т Р И М . . . ОБСУЖДАЕМ...» ПИЦЦА В ОСВЕНЦИМЕ»
01.00 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК РОДИЛСЯ»
02.30 М/Ф «СКАЗКИ СТАРОГО ПИАНИНО»
02.55 «МЕДЛЕННОЕ БИСТРО»
03.25 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
08.00, 09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
08.50 «АФИША». ПОГОДА
09.30 ДРУЗЬЯ
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА. «БАЙКИ ИЗ КУХНИ»

11.00 «ЕШЬ И ХУДЕЙ»
11.30 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.30 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
13.00 «ЛЮБОВНЫЙ ТРЕУГОЛЬНИК»
14.00 COMEDI WOMAN
15.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
16.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
17.00 «СУПЕРИНТУИЦИЯ»
18.00 УНИВЕР ПОГОДА
19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
19.55 «БАЙКИ ИЗ КУХНИ»
20.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ
21.00 Х/Ф «АРМАГЕДДОН»
00.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
01.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
01.30 «ХУ ИЗ ХУ»
02.00 Х/Ф «ПОХИТИТЕЛИ ТЕЛ»
06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.40 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.40 «УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ»
08.05, 23.20 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.10 М/Ф
08.30 «ОДИССЕЙ»
10.10 Х/Ф «БЕРЕГИСЬ АВТОМОБИЛИ»
13.00 Т/С «ОХОТНИК»
16.40 Х/Ф «МИСТИКА»
17.40 «ЛИГА КВН РБ». ФИНАЛЬНАЯ ИГРА
19.30 «ВКУСНО»
20.00 «КАПРИ»
21.05 Х/Ф «ДВОЙНАЯ РОКИРОВКА-2»
23.30 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

ТИВИКОМ

06.40 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
08.25 «СМОТР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.45 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
10.20 «ВНИМАНИЕ: РОЗЫСКИ!» С ИРИНОЙ ВОЛК
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» С ДЕНИСОМ РОЖКОВЫМ
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.20 «СЕАНС С КАШИПРОВСКИМ. ТЕЛЕПАТИЯ. ТЕЛЕКИНЕЗ»
15.10 «ТАИНСТВЕННАЯ РОССИЯ. ЭЛЬБРУС. ГОРА БОГОВ?»
16.05 «СВОЯ ИГРА»
17.20 «РАЗВОД ПО-РУССКИ»
18.20 «ОЧНАЯ СТАВКА»
19.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ. РАССЛЕДОВАНИЯ, КОТОРЫЕ КАСАЮТСЯ КАЖДОГО»
21.55 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.55 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ»
23.50 ТОК-ШОУ «ПОСЛЕДНЕЕ СЛОВО»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05, 17.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.50, 01.30, 01.50 ПОГОДА
Т/С «СОБАЧЬЕ ДЕЛО»
М/Ф «СЛОНЕНОК И ПИСЬМО». «А ЧТО ТЫ УМЕЕШЬ?»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»

08.30, 16.00 «БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ» НА СТС-БАЙКАЛ
Х/Ф «ПАУТИНА ШАРЛОТТЫ»
10.45 «ЕРАЛАШ»
11.00 ЭТО МОЙ РЕБЕНОК
12.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
14.30 М/С «РУСАЛОЧКА»
15.00 М/С «АЛАДДИН»
16.30 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
17.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ. НОВЫЕ СЕРИИ»
19.30 Х/Ф «ПИРАТЫ КАРИБСКОГО МОРЯ. СУНДУК МЕРТВЕЦА»
22.15 Х/Ф «УЛЬТИМАТУМ БОРНА»
00.20 Х/Ф «ПРОБуждение»
02.40 Х/Ф «ПРИСТАНИЩЕ»
04.35 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»

НТВ

06.40 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
08.25 «СМОТР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.45 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
10.20 «ВНИМАНИЕ: РОЗЫСКИ!» С ИРИНОЙ ВОЛК
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК» С ДЕНИСОМ РОЖКОВЫМ
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.20 «СЕАНС С КАШИПРОВСКИМ. ТЕЛЕПАТИЯ. ТЕЛЕКИНЕЗ»
15.10 «ТАИНСТВЕННАЯ РОССИЯ. ЭЛЬБРУС. ГОРА БОГОВ?»
16.05 «СВОЯ ИГРА»
17.20 «РАЗВОД ПО-РУССКИ»
18.20 «ОЧНАЯ СТАВКА»
19.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ. РАССЛЕДОВАНИЯ, КОТОРЫЕ КАСАЮТСЯ КАЖДОГО»
21.55 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ
22.55 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ»
23.50 ТОК-ШОУ «ПОСЛЕДНЕЕ СЛОВО»

00.55 «НЕРЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»
01.25 Х/Ф «ЕЩЕ ОДНА ИЗ РОДА БОЛЕЙН»
03.35 Х/Ф «ЛЕШИЙ»
05.35 «ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР»
07.00 М/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПОРОСЕНКА ФУНТИКА», «СОКРОВИЩА ЗАТОНУВШИХ КОРАБЛЕЙ», «БОЦМАН И ПОПУТАЙ», «ОБЕЗЬЯНКИ И ГРАБИТЕЛИ», «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВАСИ КУРОЛЕСОВА»
09.25 Х/Ф «ЧУДАК ИЗ ПЯТОГО Б»
11.00, 19.30 СЕЙЧАС
11.10 Т/С «СПРУТ»
18.55 Д/С «КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ»
20.00 Т/С «СМЕРТЬ ШПИОНАМ. КРЫМ»
00.20 Т/С «ТИХООКЕАНСКИЙ ФРОНТ»
02.30 Х/Ф «МНОГОЖЕНЕЦ»
04.15 «ЖЕНСКИЙ ВЕЧЕР НА ПЯТОМ»
05.50 «ПРОГРЕСС» С ИГОРЕМ МАКАРОВЫМ

5 КАНАЛ

07.00 М/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПОРОСЕНКА ФУНТИКА», «СОКРОВИЩА ЗАТОНУВШИХ КОРАБЛЕЙ», «БОЦМАН И ПОПУТАЙ», «ОБЕЗЬЯНКИ И ГРАБИТЕЛИ», «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВАСИ КУРОЛЕСОВА»
09.25 Х/Ф «ЧУДАК ИЗ ПЯТОГО Б»
11.00, 19.30 СЕЙЧАС
11.10 Т/С «СПРУТ»
18.55 Д/С «КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ»
20.00 Т/С «СМЕРТЬ ШПИОНАМ. КРЫМ»
00.20 Т/С «ТИХООКЕАНСКИЙ ФРОНТ»
02.30 Х/Ф «МНОГОЖЕНЕЦ»
04.15 «ЖЕНСКИЙ ВЕЧЕР НА ПЯТОМ»
05.50 «ПРОГРЕСС» С ИГОРЕМ МАКАРОВЫМ

ДТВ

06.00, 08.30 М/Ф
06.10 Х/Ф «ГОСПОДНЯ РЫБА»
08.00 «ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ»
08.20 «МЕДИЦИНСКОЕ ОБЗОРИЕ»
08.55 Х/Ф «КИТАЙСКИЙ СЕРВИЗ»
11.00 Х/Ф «ВИОЛА ТАРАКАНОВА. В МИРЕ ПРЕСТУПНЫХ СТРАСТЕЙ-3». «ФОКУС-ПОКУС ОТ ВАСИЛИСЫ УЖАСНОЙ»
13.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
14.30, 15.30 Х/Ф «БАНДИТСКИЙ ПЕТЕРБУРГ»
16.35, 17.45, 03.25, 04.35 Т/С «ВСТРЕЧНАЯ ПОЛОСА»
19.00, 01.30 Х/Ф «ЯМАКАСИ»
21.00 «СЕКРЕТНЫЕ ФАЙЛЫ»
22.00, 05.35 «УЛЕТНОЕ ВИДЕО ПО-РУССКИ»
23.00 «БРАЧНОЕ ЧТИВО»
23.30 РЕАЛИТИ-ШОУ «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МУЖИКИ!»
00.30 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»

Воскресенье, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.50, 07.10 Х/Ф «ЗОЛОТОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ СИНДБАДА»
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.50 Х/Ф «ВЗЛЕТ»
10.20 «ПОРА В КОСМОС!»
11.10 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.00 К ЮБИЛЕЮ ПЕРВОГО ПОЛЕТА В КОСМОС. «БИТВА ЗА КОСМОС»
13.15 «БИТВА ЗА КОСМОС». ПРОДОЛЖЕНИЕ
16.30 Х/Ф «УКРОЩЕНИЕ ОГНЯ»
19.30 «ЖЕСТОКИЕ ИГРЫ». НОВЫЙ СЕЗОН В О С К Р Е С Н О Е « В Р Е М Я » . ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
22.00 «БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА»
00.00 «ПОЗНЕР»
01.00 Х/Ф «РОЛЛИНГ СТОУНЗ» В ИЗГНАНИИ»
02.20 Х/Ф «УБИЙСТВА В ОКСФОРДЕ»
04.20 Т/С «СЕРДЦЕ АФРИКИ»
05.15 «ДЕТЕКТИВЫ»

«РОССИЯ»

06.00 Х/Ф «НОЛЬ-СЕДЬМОЙ» МЕНЯЕТ КУРС»
07.40 «САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР»
08.30 «СМЕХОПАНОРАМА»
09.00 УТРЕННЯЯ ПОЧТА
09.40 «СТО К ОДНОМУ»
10.25 «ГОРОДА И ВЕСИ»
11.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10, 15.30 Т/С «ИНДУС»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
16.10 АНШЛАГ И КОМПАНИЯ
18.05 «ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ». СЕЗОН - 2011
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.05 Х/Ф «ЛЮБЛЮ 9 МАРТА!»
23.40 «ТРИ ДНЯ ЮРИЯ ГАГАРИНА. И ВСЯ ЖИЗНЬ»

Отдел рекламы: 21-62-62

01.30 «ГЕННАДИЙ ХАЗАНОВ. ПОВТОРЕНИЕ ПРОЙДЕННОГО»
02.00 Х/Ф «КОДЕКС ВОРА»
07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
11.40 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК РОДИЛСЯ»
13.10 Х/Ф «ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО»
13.40 Х/Ф «ПЕТЬКА В КОСМОСЕ»
14.45 М/Ф «ПЕТУХ И КРАСКИ»
15.00, 02.55 Д/Ф «ТАЙНАЯ ЖИЗНЬ МЫШЕЙ»
15.55 «ЧТО ДЕЛАТЬ?» ПРОГРАММА В. ТРЕТЬЯКОВА
16.40 «ЗВЕЗДНЫЕ ПОРТРЕТЫ». ЮРИЙ ГАГАРИН
17.10 «РУССКИЕ БАЛЕТЫ» В ПОСТАНОВКЕ ПАРИЖСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОПЕРЫ
19.15 Х/Ф «ИДУ НА ГРОЗУ»
21.40 Ольга АРОСЕВА. ТВОРЧЕСКИЙ ВЕЧЕР В ТЕАТРЕ САТИРЫ
23.00 ИТОГОВАЯ «КОНТЕКСТ»
23.40 Х/Ф «ПУТЕШЕСТВИЕ НА ЛУНУ»
01.20 КОНЦЕРТ «ДЖЕМ-5»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
11.40 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК РОДИЛСЯ»
13.10 Х/Ф «ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО»
13.40 Х/Ф «ПЕТЬКА В КОСМОСЕ»
14.45 М/Ф «ПЕТУХ И КРАСКИ»
15.00, 02.55 Д/Ф «ТАЙНАЯ ЖИЗНЬ МЫШЕЙ»
15.55 «ЧТО ДЕЛАТЬ?» ПРОГРАММА В. ТРЕТЬЯКОВА
16.40 «ЗВЕЗДНЫЕ ПОРТРЕТЫ». ЮРИЙ ГАГАРИН
17.10 «РУССКИЕ БАЛЕТЫ» В ПОСТАНОВКЕ ПАРИЖСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ОПЕРЫ
19.15 Х/Ф «ИДУ НА ГРОЗУ»
21.40 Ольга АРОСЕВА. ТВОРЧЕСКИЙ ВЕЧЕР В ТЕАТРЕ САТИРЫ
23.00 ИТОГОВАЯ «КОНТЕКСТ»
23.40 Х/Ф «ПУТЕШЕСТВИЕ НА ЛУНУ»
01.20 КОНЦЕРТ «ДЖЕМ-5»
08.00 «КАК ГОВОРИ ДЖИНДЖЕР». ПОГОДА
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
08.50 «АФИША». ПОГОДА
08.55 «ПЕНСИОННЫЙ ВЕСТНИК». ПОГОДА
09.15 «МУНГЭН СЭРГЭ»
09.40 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
10.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» (ПОВТОР ОТ 09.04 11). ПОГОДА
11.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
11.30 350-ЛЕТИЮ ДОБРОВОЛЬНОГО ВОСХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ ПОСВЯЩАЕТСЯ: «ПОСЛАНИЕ ХАМБОЛАМЫ». ПОГОДА

АРИГ УС

08.00 «КАК ГОВОРИ ДЖИНДЖЕР». ПОГОДА
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
08.50 «АФИША». ПОГОДА
08.55 «ПЕНСИОННЫЙ ВЕСТНИК». ПОГОДА
09.15 «МУНГЭН СЭРГЭ»
09.40 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ». НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
10.00 «НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» (ПОВТОР ОТ 09.04 11). ПОГОДА
11.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
11.30 350-ЛЕТИЮ ДОБРОВОЛЬНОГО ВОСХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ ПОСВЯЩАЕТСЯ: «ПОСЛАНИЕ ХАМБОЛАМЫ». ПОГОДА

12.00 «СУПЕРИНТУИЦИЯ»
13.00 «ШКОЛА ГОБЛИНОВ»
14.00 Х/Ф «ХОР»
15.55 Т/С «ИНТЕРНЫ»
16.30 Х/Ф «БРАТЬЯ ГРИММ»
19.30 «ВСЯ БУРЯТИЯ»
19.45 350-ЛЕТИЮ ДОБРОВОЛЬНОГО ВОХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ ПОСВЯЩАЕТСЯ «БОРГОЙСКИЙ БРЕНД». ПОГОДА
20.00 Х/Ф «ХРОНИКИ РИДДИКА»
22.15 «КОМЕДИ-КЛАБ». ЛУЧШЕЕ
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 Х/Ф «ТАЙНЫ ПОДВОДНОГО МИРА»

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.50, 00.25 «ЗУРХАЙ»
06.35, 12.40 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00 Д/Ф
07.50, 23.00 «ГОРОДСКИЕ ИСТОРИИ»
08.00 М/Ф
08.20 М/С «ОДИССЕЙ»
09.10 Х/Ф «ОДИН ИЗ НАС»
11.30 «ХИТ-ПАРАД ИНТЕРЬЕРОВ»
12.00 «РАДАР-СПОРТ»
12.30 «ШКОЛЬНОЕ ТВ»
13.00 Т/С «КОМИССАР»
16.45 Х/Ф «ДВОЙНАЯ РОКИРОВКА-2»
19.10 «ВАШЕ ПРАВО»
19.30 «ОБЪЕКТИВ»
20.00 Т/С «КАПРИ»
21.05 Х/Ф «ПРОДАВЩИЦА»
23.10 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО-РУССКИ»
01.10 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05 ПОГОДА
Т/С «СОБАЧЬЕ ДЕЛО»
М/Ф «ЛЕТУЧИЙ КОРАБЛЬ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.00 «БОЛЬШИЕ ДЕТАЛИ» НА СТС-БАЙКАЛ

09.00 «САМЫЙ УМНЫЙ»
10.45 «ЕРАЛАШ»
11.00 «ГАЛИЛЕО»
12.00 «СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО!»
13.00 Т/С «СВЕТЛОФОР»
15.00, 16.30 «6 КАДРОВ»
15.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
19.20 Х/Ф «ДОМ-МОНСТР»
21.00 Х/Ф «ВЕДЬМИНА ГОРА»
22.55 «УКРАИНСКИЙ КВАРТАЛ»
00.25 Х/Ф «МЭРИ РЕЙЛИ»
02.30 Х/Ф «ПЕРСОНАЖ»
04.30 Т/С «КРЕМЛЕВСКИЕ КУРСАНТЫ»
05.25 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ КОНАНА-ВАРВАРА»

НТВ

06.25 Т/С «ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА»
08.10 М/Ф «МАЛЫШ И КАРЛСОН». «КАРЛСОН ВЕРНУЛСЯ». «БОБИК В ГОСТЯХ У БАРБОСА»
09.00, 11.00, 14.00, 17.0

Эсэг ороноо хамгаалгын дайнай эхилээр 70 жэлэй ойе угтуулан

МАРТАГДАХАГҮЙ ҮДЭР!

БИ ЭНЭ ҮДЭРЬЕ НАНАЛБИ ДАА, НАНАБА... Тээд аяар 70 жэл үнгэршэбэ гэшэ гү? Гайхалтайл байна даа, юун гэхэбши. Харин намда үсгэлдэр болоһон шэнгил!

Аргагүй гоё, урин дулаан үдэр хэн. Эхэ байгаалимнай өөрынгоо арга шадалье дүүрэнээр бэлэглэжэ байгаа – тала дайда олон үнгэтэй олбог шэнгээр харагдаа, урдахи хаданууд ба ой модон үдэшин хэрюуниие хүлээһэн мэтэ анир шэбэргүй хэн, Худан голнай хабаар дүүрэн уһаяа баруулжань туужал мэдээ, дээрэ, агаарта, борохон жүргэмэл талынгаа хүгжэм эздэлүүлжэл байгаа...

Холоһоо хараһан хүн нара, халхинда харлашаһан манай зуһалан гэрнүүдые хооосон шэнгээр ханажа болохо хэн. Зүгөөр үнэн дээрэ тиймэ бэшэ. Манай эжинэр, колхозой хаалишад, үдэрэй халуунда халта хэбтэжэ амардаг байһан юм, харин бидэнэр, үхибүүд, энэл үедэ Худан голной эрьедэ сагаа барадаг хэмди.

Хойноһоо, колхозой түбһөө, хазаар моригтой хүн гүйлгэжэ эрээ. Тэрэниие харамсаараа бидэшье гэр тээшэ гүйлдөөбди – колхоздо юун болоноб, шагнаха дуратайбди.

Бидэнэрэй арай-шамай хүрээ эрхэдэ, намгад булдааа газаа гаранхай, анир шэбэргүй байдал угтаа. Мариной жолоо барһан хүрин хара шэгтэй колхозой счетовод Вампил Аюшевэй болон уруу дуруу болоһон эжинэрэй шэг шарайнуудые хараһаар нэгэл юумэн болоо ха гэжэ тухайлаар байгаа юм... Ийгэжэл манай ажабайдалда дайн эхилээ гэнэн мэдэрэл эрээ.

Эсэгнээрээ, хүбүүдээ, аха дүүнээрэ дайнда үдэшлгын гашуудалта үдэрнүүд, эжинэрэй, намгадай, эгэшэ дүүнэрэй нулимсааа гоожуулан үдэрнүүд, үхибүүдэй гансата ехэ болоһон үдэрнүүд.

Тэрэ дүшэн нэгэн оной июлиин гашуудалта үдэр бүхэндэ манай хуурын соогуур дайнда мордоһон районий зүүн кустан найман хуурын, тосхонуудай хүбүүд гаражал байгаа. Пууриной зон нэгэ хүн шэнгээр харгын хажуугаар суглардаг бэлэй. Хүгшэд ба үбгэд гарнуудаа хабсаарад, аниргүйл мүргэхэ даа.

Манай гэр харгын урда зэргэлээд гэн. Хаа-яхан кузов дээрэ олон хүнүүдые тээһэн «ЗИС-5» гү, али «ГАЗ» (полуторка) авто гараха. Гол түлэб мори тэргээр ябаха. Ехэнхи зон ябагаар лэ ябадаг бэлэй.

Минии нагаса эжин хүбүүн Приморидо алба хэжэ байгаа. Тиймэнээ тэрэмни хоёр гартаа эрхидэ баринхай, аман соогоо гүбэр-шэбэр гэн, нодлээ аршан, аршан байдаг хэн. О-о-о, хүрөөтэйл саг хэн даа! Энэ зураг мүнөөшье нүдэндэмни байнал.

Бидэнэр бага наһантаа хахасаабди гэжэ үшөө мэдээгүй байһамди. Иймэ ойлгосо хожом эрээ. Зүгөөр үбһэ хуралгандэ бидэнэрые хамажа абаашахадань, үхибүүн бүхэн ингэхэ ёһотойн зэргээр ойлгоһон байхал даа.

Ондоо юун байхаб. Юундэб гэхэдэ, зуу гаран үрхэтэй айлууднаа бүридһэн манай багахан Тураасгай хууриһаа аяар 82 бүһэтэйшүүл дайнда ошоһон. Тээд хүн тэдэнэрые халаха байгааб? Үбгэд, эхэнэрнүүд болон үхибүүд. Тээд эдэнэр лэ дайнда дүрбэн жэл соо ажаллаа алдаагүй юм.

Тэрэ зунай үдэр Вампил Аюшев ябаха дээрэ намгада хэлэжэ байһан юм: «Зай, бидэтнай ингээд лэ дайнда мордоо гэшэбди». Тэрэ хэлээшье өөртэнь үнишье болонгүйгөөр тудалдаа. Июлиин 24-эй үдэр сэргэтэ татагдаа. Ара талын сэргэй частьда түргэн болзортой һуралсал гараад, 136-дахи отделе саперно батальонной бүридлээ «сапер-подрывник» мэргэжэл абаа. 1942 оной август соо дайндаа ороо.

Тэрэнэй дайшалхы зам уташье, хүшэршье байһан. Хоёрдохи Украинскы фронтн бүридлээ орожо, Аюшев Украина, Румыни, Германи болон Чехословакиин газар дайдаар ябажа гараа. Генерал Лелюшенкын танкова армийн бүридлээ орожо, Прага хотодо дайгаа дүүргээ.

945-дахи стрелково полкн сэргэшээр Зүүн дайнда хабаадажа, 1945 оной сентябрийн 3-да Манжуурта дайгаа дүүргээ. Хоёр дахин шархатаа, контузишье абаа.

Дайнай хойто жэлнүүдтэ түрэл совхоздоо луговодуудай бригадираар, луговодоор олон жэлдэ ажаллаа. Наяад онуудай түгээ багаар нотаг нугаяа орхёол даа.

1968 оной сентябрь һарада 40-дэхи номерой «Огонек» журналда 50-дахи стрелково корпусой командир, Советскэ Союзай Герой, генерал-лейтенант Саркис Мартиросянай «Вспомните, люди, войну» гэнэн ехэ статья толилогдоһон. Энэ статьянь шэмэглэн, сэргэй фотокорреспондент Степан Коротковой 1945 оной майн 10-ай үдэр шуужа байһан Прагын үйлсэдэ буулгаһан томо фотозураг толилогдоһон. Танк дээрэ баяраар халиһан совет сэргэшэд Аюна, байна. Харин башинин эгээл үндэртэ сержант Вампил Аюшев наашаа хараад байна. Мүн бээрээ даа. Энэ бэшэ болон фотозураг мүнөө Могсохон хууриной музей соо байдаг.

ДҮШЭН ГУРБАН ОНОЙ АПРЕЛЬ ПАРЫН түгэс. Хабарай тарилгын хүйхэр хаһа. Мүнөө наһанаб, манай колхоз поли дээрэ 40 анзаһа гаргаа агша бэлэй. Энэмнай 40 үбгэд ба эхэнэрнүүд, 80 толгой морид. Анзанай ноормо 0,7 га. Анзанашадай нэгэ полиие дүүргэхэдэ, бидэнэрэй ээлжээн.

Үнгэрһэн үбэл угын амаралта болотор хураад, би болон үшөө табан үхибүүд табатахи классаа орхихо баатай болоһомди. Дунда хургуулимнай 20 моднойон зайда районной түбтэ. Хүнэнэн хоол хянда болоо даа. Иймэ хүүгэдые ёһоор лэ гэжэ тарилгада абаашаа хэн бээ.

Бидэнэр нэгэ мориёо унанхай, нүгөөдээе жолооһоонь хүтэлэнхэй борной шэрэхэбди. Нэгэ борнойн ноормо 2 гектар. Үдэр соо 4 гектар заабол дүүргэхэ-бэшэ аргагүй. Үшөө шанар һайн байха ёһотой-хаража яба. Энээн тухай үдэр гэхэшлэн бригадир учетчик хоёр хэлэжэл байхал даа. Тиймэнээ бидэнэр нормоёо дүүргэхые үнэн сэдхэллээ оролдодог, шанар тухай мартадаггүй хэмди. Энэ талыемнай харадаг байгаа ха. Юундэб гэхэдэ, нэгэ үдэшэ полевои стан дээрэ болоһон суглаанай үедэ колхозой түрүүлгэшэ Даша-Сэрэн Базаржапов намда болон үшөө хоёр үрүнэртэмни мүнгэн бэлэг болон бишыхан улаан тугуудые барюулжа, үхибүүдэй сэдхэл гээшье хүлгүүлээ юм. Иймэ ушарай һүүлээр оролдонгүйгөөр яхабши.

Зүгөөр мүнөө өөндэ тухайдаа бэшэ, харин анзанашад-эхэнэрнүүд болон үбгэд тухай хэлэхэ сагни эрээ. Үглөөнэй бүрэнхыдэ зүүн хадын налгай газарай үргэн поли дээгүүр бэе бэһэнэ холохон зайда олон хара загуунууд бии болохо даа.

Сагай ябаха бүри тэдэнэр үргэн боложол байха. Харин үдэшлэн тээ булдааа нилэхэдэ, үргэн ехэ поли харлажал байха. Харахада гоё гэшээн! Энэ поли бидэнэрые хүлээжэ байна гэжэ тухайлдаг хаабзабди.

Хүдэлмэрийн саг гээшье алмаһын түлөө Ванчинай Радна ба Бальжарай Сэбжэд абгайнар полиин захата эдегээ шанатаг бэлэй. Харин үдэшлэн, харанхы боложо байхада, бидэнэр хууриной хойно хахад модо зайда байһан полевои стандаа хүрээ эрхэбди. Гэртээ ошохо эрхэ байгаагүй. Ийгээд лэ үдэр бүри 12-14 час соо поли дээрээ. Тээд нэгэшье хүн нэгэтэшье үлүү үгэ хэлэжэ, сүхалдажа байгаагүй юм. Булдааа нэгэ хүн шэнгээр тохёолдоһон сагаа ойлгодог, өөрынгоо нангин уялгы мэдэрдэг байгаа бшуу даа. Тэрэ саһаа хойшо би нэгэтэшье жиирэй хүдөөгэй олон зоной нимэ шуналтайгаар ажаллаа хэжэ байһыень хараагүй хүм.

Харин мүнөө, олон жэлнүүдэй үнгэрһэн хойно өөрынгоо үндэр наһанай орьлоһоо ингэжэ сэхэ хэлэхэб – хүйтэн түмэр шэнги тээсэбэри, харюусалгаа мэдэрэлгэ, нягтаран нэгдэлһэн байдал, энэ дайн манай илалтаар дүүрэхэ гэнэн найдал ара талын ажалшадые хэлэжэ болоһогүй бэрхэшлүүдые, ташуудал болон нуламсанай хүндые дабаха арга олгоо, ажахыгаа бариха болон бүхи фронтнуудые хэрэгтэй зүйлөөр хүсэд хангаха хэрэг бэлүүлээ.

АРА ТАЛЫНХИД ШЭНГЭЭР ДАЙНАЙ дүлэн соогуур ябаһан сэргэшэднай хатуу зориг болон баатаршалга харуулжа, айхабтар хэсүү зам гаталжа гараа, Агуу Илалты бидэндэ асараа. Бидэнэр мүнөө мэдэнэбди – ямар ехэ зэриг хүсэн июлиин үдэрэй тэрэ үглөөгүүр манай газар дайнда нэгтэрэн ороо хэм, тэрэниие угтаһан совет сэргэшэдэй хуби заяан ямар гашуудалта байгаа хэм? Сахилгаан түргөөр илалта туйлахаар эрмэлзһэн Гитлер болон тэрэнэй удамаршад ямаршье хүсэн энэ булимтаралгы тогтоожо шадхагүй гэжэ дэмы найдаагүй байхал.

Гэнтэ сүмэрэн ороһон добтолго, техникэскэ талаараа Улан Армийн гээгдэнги байдал, аажам тэноуор оршон байдалда ажаллаа хэжэ байһан арад зоной гэнтэ бархархада, саг гэшэ, хүртэхэгүй гэжэ дайсан тон зүбөөр ойлгоһон байгаа бшуу даа. Зүгөөр дайсан хорёод жэл соо жаргалта байдалай зах зүүр гээшье мэдэрһэн арадай сэдхэл гэхэ гү, али совет зоной патриотизм гэнэн шэнэ мэдэрэлые хараада абаагүй болоно. Иймэ арад зон Эхэ орондонь тохёолдоһон хэсүү байдалай үедэ гастел болон матросовуудые, талалихин болон смирновуудые, ковпак болон федоровуудые, космодемьянская болон чайкинануудые, гвардейцүүд панфиловуудые болон белорусин партизануудые, Александр Покрышкиниие болон Иван Кожедубые үгэжэ шадхаа юм гэжэ мэдэхэгүй байшоол даа.

Илалтын түлөө манай арад зон айхабтар ехэ сэн түлөөл! Тээд гайхал юун байхаб, бидэнэр мүнөө болотор бусажа эрээгүй сэргэшэдэ үгылнэбди. Пуурин, тосхон, аул, станица болон хутор бүхэндэ сэргэшэдэй нэрэтэй хүшөө болон обелискнуудые харанабди. Минии хууриной 82 сэргэшэдэй 40-ниин тоонтот нотагаа бусаха аза талаангүй байшоо юм. Би тэдэнэй ноуруудые мэдэхэ хэм. Зүгөөр сагай ябаха бүри тэдэнэр намдаа эли бэшээр харагдаха жэшээтэй болоһхойл. Ямар гоё эрэшүүл гэшэ хэм-хүдэрнүүд, ширагууд, хуякуунүүд.

Мүнөө дайнай хуулиин хатуу тухай нэгэ жэшээ. Ринчинэй Жимбын хүгшэн Дэмшэг хээтэйн дүрбэн хүбүүд дайнай гал сооһоо амиды мэндэ бусаха аза талаантай байшоо, харин манай хүршэ Дэлгэрэй Ошорой намган Шара абгайн хоёр хүбүүд-Чимит-Цырен ба Галсан – бусаагүйл даа. Хайратай бээ?

ТАД ОНДОО САГЫЕ БАПАЛ НАЙН ПАНАНАБ – дүшэн табан оной зунай ба намарай, дүшэн зургаан оной хабарай сагуудые. Энэ фронтонигуудай дайнаа бусаһан саг бэлэй. Гайхалтай нонин, жабхаланта баярай саг! Нюдэнэй нулимсаа барижа ялан, дуутай суутайгаар арад зон сэргэнэрээ, аха дүүнэрээ, хүбүүдээ угтаа хэн. Ямар гоё гоо, тэнгэридэ элидэг бүргэд шэнги хүбүүд бусажа эрээб даа. Би мүнөөшье болотор сэбэрхэн шарайтай кавалерийн капитан Даша-Дондок Жимбиевые, баатар ябаган сэргэшэ, тагнууланш, гвардин рядовой Гомбо Шагдаров гэгшэдые нүдэндөө харанаб. Бидэнэр-тэ, хүүгэдтэ, тэдэнэр ёһотойл үльгэрэй баатарнууд шэнгээр үзэгдэдэг байгаа!

Нотагаа ошохо бүрээ би заатал наа, түрүүшын ээлжэндэ эдэ хоёр сууга фронтонигуудтаа ородог хэм. Нээмэл сэдхэлтэй Даша-Дондок Ринчинович Жимбиев ехэл хүйхэ даа, халхаганаад, бүхи эдэ хоолоо стол дээрэ гаргаа. Пүүлшымнай уулзалга 80-яад онуудай тэн багаар болоо юм. Хорёод жэлдэ совхозой Улааха-Аралай ехэ һу наалин фермые даажа байһанаа наһанай амаралтадаа гаранхай байба. Юнэдэхи табан жэлэй дүнгүүдээр Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагданан. Энэ тэрэнэй долоодохи орден /Эсэгын дайнай дүрбэн, Улаан Одоной хоёр орденотой хэн!.

Москва урилгаар ошожо, 7-дохи гвардейскэ кавалерийскэ корпусой ветерануудтай золгоһоноо, дивизингээ командир, генерал-лейтенант Григорий Петрович Кобловой гэртэнь ороһоноо ехэ захидоор хөөрөө хэн. Хоёр жэл болоод лэ, гэнтэ наһа дүүрээ юм.

Нэгэ эрхэдэмни, баатар разведчик ба пулеметчик, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай I ба II шатын, Улаан Одоной ба Алдар Солын гурбадахи шатын орденуудай кавалер, үшөө «Шэн зоригтой түлөө» хоёр, «Дайшалхы габьяагүй түлөө» медалнуудтай Гомбо Ринчинович Шагдаров шэрэйнгээ наана шала дээрэ хуунхай, баруун тохонгоороо набтархан табуреткэ дээрэ туланхай угтаа юм.

- Эгээл энэ багаар муу даа, - гээд, зүүн гараараа гэдэнэйнгээ

доогуур эльбээд, - ингээд хуухадамни, үбшэн бараг шэнги... Паяхана Жуковые уншааб. Маршал Украинада байһан Терев голые халта дурдана. Тэрэ голый эрьедэ оршодог Сычевскэ тосхойной түлөө хүниин тэмсэндэ арай-шамай амиды үлэһэн гэшэб, - гээд, ветеран аалиханаар хэлээ юм. Шадалгүй болоһониень эли хэн. Энэ бидэнэрэй һүүлшын уулзалга болоо юм.

Тэрэ холын жэлнүүдхэ би үбсүүндэ орден, медаль зүүһэн хүнэй урда хүгэдэхэ дурамни хүрэдэг агша. Тээд нимэ зоннай жэлнүүдэй ошохо бүри үсөөн боложо байнал даа. Минии хууриной 42 сэргэшэд сооһоо Цыренжапов Дагба-Доржо гансаараа үлэнхэй. Гэбшье, уулын бүргэд бэшэ ааб даа – дайн ба он жэлнүүд өөрынгоо хэрэгые абаал гүбэ.

- ХАРИН МҮНӨӨ БОЛОХОДО, ХҮНЭЙ ОЙЛГОХООР бэшэ, гайхалтай ушарнууд боложо байха ха юм. Баруун Украинада алдар солото тагнууланш ябаһан Кузнецовой үйлсые Бандерын нэрээр нэрлээл. Грузинн Кутаиси хотодо совет сэргэшэдэй хүшөө тээлээ. Ташкент хотодо дайнаа бусаагүй солдадуудай обелиск үгы хэгдээ. Таджикистанда В.И.Ленинэй һүүлшын хүшөө задалагдаа. Эдэ мэтэ өөрынгоо худаг руу нөл-божо байһандал сэнгэйл даа, юун гэхэбши!

Агуу Илалтын һайндэрые тэмдэглэхэ үедэ Москвадэше, манай эндшье Илалты хангаһан Верховно дээдэ командлашга, ВКП(б)-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Иосиф Виссарионович Сталиной нэрэ дурдагданагүй. Хүдэлмэришэн-таряашанай бүлэнүүдхэ гараһан, сэргэй искусствын совет гургуулинуудта хүмүүжэһэн, магтаалт немец фельдмаршалнуудые булижа гараһан алдар солото сталинска маршалнуудые мүнөө хэн ханахаб! Энэмнай ехэл буруу юумэн лэ даа.

Мүнөө сагта дайн – холын тухай. Гансал бидэнэр, фронтонигууд болон ара талын ветеранууд, тэрэ сагые сэдхэлдэ дүтөөр абаналди даа. Харин дунда үеынхидтэ, илангаяа залуушуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1812 оной болон 1941 оной дайнууд адлирхуу сэнгэй гэгбэл, ехэ алдуу болохогүй. Тиймэнээ элдэб юумэн болонол.

Улаан-Үдэдэ амаргүй захидоор Илалтын мемориал түхээрэгдээ. Городой центр газарта, грасса харгын хажууда. Энэмнай нангин газар – гэндэл аалиханаар амилха ёһотойбди. Тээд мүнөөнэй залуу үетэн ямараар хандана гэхэбибди? 2010 ондо залуу зон мемориалда гурба дахин гар хүрөө: гэрэл үгэдэг светодиодноо светлингүүдые хулуугаа, хургаалгүй үхибүүн бүхи веногуудые галдаа, 18 наһатай архинша эхэнэр танкын дорохи гэхүүрэй хажуу тээгүүрхэ прожекторнуудые таһара татаа. Бархирхаар байна! Тээд булта анир-шэбэргүй байха юм. Панаа амар байхаар гээшэ гү? Гэн гэтэр засаг түр, прокуратура болон милициин зургаанууд хаанаб?

Эхэ орон, үри хүүгэд тухайгаа бодоһоор һүүлшынгээ добтолгодо бодожо, ами наһаяа үгэһэн тээд олон солдадуудые бодохоогоо наа, юун гэхэ хэм? Хэдэн миллион дайшалхы солдадуудай, офицернүүдэй, генералнуудай улаан шуһаар туйлагдаһан нимэ үнэ сэнгэй Илалтын һүүлээр бидэнэр немец болон япон арадууднаа дээрээр ажаһууха байгаабди!

Үнэн дээрээ залуушуул ехэ эмэтэй бэшэ юм бээ. Пайнаар, зүбөөр хүмүүжүүлэхэ ажал зула табигданан. Мүнөөнэй за-сагаархидые дэмжэн, би совет системые оройдоошье муушалахгүйб. Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдөөгүй нимэ масштабна болон дүрбэн жэл соо үргэлжэлһэн дайнда илажа гараад, дайнай һүүлээр табан жэл соо 1709 городуудые бодохожо шаданан ушар совет системын эрхим байһые гэршэлнэ бэшэ гү? Дайһаа хойшо гүрэнөө хүтэлбэрлһэн олон дарганар лэ эндэ эмэтэй. Капиталтай системэдэ ороод, хорин жэл соо тэдэнэр ямар һайн юумэ хээ юм?

Эдэ мэтэһээ урмаяа таһарһан зон засаг түрэдөө үнэншэхээ болёо, хүр хүлдэнь буураа. Хаанаб тэрэ манай идеалууд болон үндэр дээдын зорилгонууд? Энээн дээрэ нэмэхэ юумэн гэхэдэ, дайнай үедэ олдоһон совет эпохын гайхалтай туйлалта болохо арадуудай хани барисаан гээшэмнай мүнөө халажа байна бэшэ гү?

Арад зон бүглэрэнги, хоорондох холбоон таһаранги, поли дээгүүр дуун замханги, журам хуларанги, ажабайдалай жолоо алдагданги урдана, мухарина. Тээд ходо ингэжэ байхагүйл даа. Бээ гартаа абажа, байдалаа заһаагүй наа, бидэнэр тэнгэридэ гараад, дуугаа үгэжэ ябаһан сагаан тохорионуудай ямар хүүгэд, аша эзэнэрны болохобибди?

АРГАГҮЙ ГОЁ, УРИН ДУЛААН ҮДЭР ПЭН. Эхэ байгаалимнай өөрынгоо арга шадалье дүүрэнээр бэлэглэжэ байгаа – тала дайда олон үнгэтэй олбог шэнгээр харагдаа, урдахи хаданууд ба ой модон үдэшин хэрюуниие хүлээһэн мэтэ анир-шэбэргүй хэн, Худан голнай хабаар дүүрэн уһаяа баруулжань туужал мэдээ, дээрэ агаарта борохон жүргэмэл талынгаа хүгжэм эздэлүүлжэл байгаа... Иймэл үдэр... дайн эхилээ!

Энэ үдэрые бидэнэр мартахагүйбди. Тэрэ ходоодо бидэнэр-тэй!

Николай ГАЛДАНОВ.

Хүндэтэ уншагшад! Энэ статья уншаад, өөрынгоо дурдалга бэшэхэ дуратай наа, бэшгэт гэжэ уряалнабди.

Редакционно колледи.

ЯПОНИДО БОЛО НОН ГАШУУДАЛТА ҮЙЛЭ ДЭЛХЭЙН ОЛОНИИТЫЕ ЗОБООНО

Һаянай Японидо болоһон газар хүдэлэлгэ тухай бүхы дэлхэй хөөрөлдөжэ байна. Хонсю гэһэн аралай хажуугаар мартын 11-дэ 9,0 магнитудатайгаар газар хүдэлөө. Эгээл ехэ газар хүдэлэлгэ болобо гэжэ хүн зон хэлсэнэ. Арбан метрһээ үлүү үндэртэй цунами болоо.

Энэ муу үе саг ерээд байхадань, олон гүрэнүүд шадаха аргаараа Японидо туһална. Нэгэниинь мунгөөр, зариманиинь хари гүрэндэ ошожо, ажаһуугшадтань хамһалсана, мүн элдэбын аргаар туһа хүргэжэ байна ха юм. Ямаршые үндэһэ яһатанай байгааһые хаа, хүнүүд барандаа Японин хүн зоной түлөө ханаагаа зобожо, гашуудалыень хубаалсанад. Тиймэһээ бидэ Буряад ороной ажаһуугшадта энэ болоһон ушар тухай юун гэжэ хананаб гэһэн асуудалтайгаар хандабабди.

Ирина БАДМАЕВА,
Эрхүүгэй дээдэ һургуулине дүүргэгшэ:

- Үнэхөөрөө, Японидо муушаг саг ерээд байхада, хүнүүд миин лэ ябаха аргагүй, юундэб гэхэдэ, газар хүдэлэлгын һүүлээр олон зон наһа бараа, гэр байранууд хуу эбдэрээ, мүн үшөө элдэбын ушарнууд болобо. Юрын Буряад ороной хүн хадаа юушые хэхэ аргагүйб, мүн ганса тэрэнэй ажаһуугшадтай гашуудалыень хубаалсанаб. Манай Росси болон ондо ондоо гүрэнүүд туһалалсажа

байхадань, ехэ хайн.

Анжелика ВЭЙ,
Улаан-Үдэ хотын ажаһуугша:

- Энэ боложо байһан ушар экономикын тала ехээр дайраха гэжэ хэлсэнэ. Харин олон юумэ хэлэгдэнэгүй, нюусатай байна гэжэ хүнүүд хөөрөлдэнэ. Үнэн тэндэ юун боложо байһаниие бү мэдэе. Тийгээһые хаа, тэрэ гүрэнэй хүнүүд ехэ хайратай байна.

Евгения ШЛЯПКИНА,
Һая дээдэ һургуули дүүргэжэ:

- Энэ гүрэндэ юун боложо байһаниие дуулаад, ямар аймшагтай юумэн боложо байһаб гэжэ ханааб. Хэдэн мянгаад хүнүүд наһа бараа гэжэ дуулахада, хэнэйшые зүрхэ сэдхэл хүдэлхэ. Радиаци тухай олон юумэ хэлэгдэнэ. Дуулахадамни, эндэ тэндэ элдэбын ямар нэгэ һонин байгааһин үзэгдэлнүүд болоно

гээшэб гэжэ ханаа һәмби. Тус хүшэр хүндэ уень түргэн дүүрэхэй даа.

Дарья СИБИРЯКОВА.

Авторай фото-зурагууд.

АЙМШАГТАЙ РАДИАЦИ

Япон гүрэндэ аймшагтай үйлэ хэрэгүүд боложол байна. Мүнөөдэр дэлхэйн эгээл технологична гүрэндэ аюул толхор хүрөө гээд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдээр дамжуулагдажал байһай. Энэ ушарта 20 мянган шахуу япон эрхэтэд ами наһантаяа хахасаа.

АЭС «Фукусима» гэжэ станци хаагдаа. Тэрэнэй «Фукусима-1» гэжэ энергоблогой тэһэрһэнэй удаа, Японин технологичнуудые болон техникэ дэлхэй дээрэ ехээр хайхашаахаашые болбо гээд тус Интернет-утаһан соо хэлэгдэнэ.

Мүнөөдэр тэндэ радиациин зэргэ часай 400 миллизиверт болоно. Хүнэй шуһанай һайнаар хүгжэхөө болиһын тула 100 миллизиверт радиаци хүрэхэ гээд эрдэмтэд хэлэнэ.

Россиин Президент Дмитрий Медведев Япон гүрэндэ арга шадалаараа туһа хүргэхэбди гээд найдуулна.

- Хүршэнэртөө гуманитарна тэдхэмжэ, эдэе коол, уһа, эм дом болон бусад хэрэгтэй юумэ эльгээхэбди, - гээд, тэрэ дуулгаа.

Янжамя ЖАПОВА.

ҮЗЭСХЭЛЭНТЭ ҺАЙХАН БАЙГААЛИТАЙ ГАЗАР

Япон гүрэн үзэсхэлэнтэ һайхан байгааһинтай газар гээд Росси доторхи Японой Посольствын сайт дээрэ бэшээтэй. Номгон далай соо Зүүн Азиин эрьээрхи 6800 олтирогһоо тус гүрэн бүридэнэ. Гүрэнэй талмай – 378 мянган дүрбэлжэн километр.

Японидо дүрбэн томо олтирогһоо тоологдоно: Хоккайдо, Хонсю, Сикоку и Кюсю. Хойто зүгһөө урда зүг хүрэтэр Японин архипелаг 3000 километрээр нэмжынхэй. Япон арад ехэ айхабтар дуратайгаар түрэнэн газартаа хандадаг юм. Эгээл гайхамшагта һайхан газарынь – Фудзи хада.

Жэлэй болзор соо эндэ 1700 мм бороо, саһан ородог юм. Олтирогһоо дээрэ тайфунууд, цунами боложол байдаг, тийн газар хүдэлжэл байдаг. Японидо 126 миллион зон ажаһуудаг. Зоной тоогоороо дэлхэй дээрэ 8-дахы һуури эзэлнэ. Энэ яһатанай зоной дундаһаа эршүүл 77,1 наһа хүрэтэр байдаг, тийн эхэнэрнүүд 83,8 наһа хүрэтэр ажаһуудаг юм.

Япон яһатан гэр гуламтатая наринаар тахижа ябадаг, тэдэнэй бүлэнүүд ехэнхидэ 2 үхибүүтэй. Гүрэнэй экономика эдэе коол үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ гурбадахы һуури эзэлнэ. Японин үйлэдбэрилгын һайн шанар шэнжэтэй автомобильнууд, техникэ, электронно хэрэгсэл, хэлхээ холбооной системэнүүд дэлхэй дээрэ олондо мэдээжэ юм.

Мүнөөдэр Америкэ гүрэн Баруун Европотой суг хамта дэлхэйн эгээл ехэ экономика түбүүдэй нэгэн болоно. Гүрэнэй үйлэдбэрилгэнүүд Азида, Америкэдэ, Европодо хүдэлдэг. Японой түрүү технологичнуудые болон

капитал хэрэглэжэ, олон гүрэнүүд өөрынгөө экономикаёо хүгжөөнэ.

Ганса гүрэн дотор 700 мянган эрдэмтэ мэргэжэлтэ ажалланад. Шэнжэлгэнүүдтэ гүрэн ехээр мунгэ һомолдоггүй заншалтай юм. Шэнжэлгэнүүд үмсын предпритинуудта хэгдэжэ, гүрэнэй экономика хүгжэнэ.

ӨӨРЫН ИМПЕРАТОРТАЙ

Япон гүрэн өөрын императортай. 1989 оной январин 7-до Хирохито императорай наһа барахалаар Японин император Акихито гээшэ болоо.

Мүнөөдэр императорай гэр бүлэ уласхоорондын хэмжээн дээрэ бусад гүрэнүүдэй хүтэлбэрилгэшэдтэй, президентнүүдтэй халуун хани харилсаа ябуулнад.

Эгээл түрүүшын Японин газетэнүүд Осака хотодо 17 зуун жэлдэ бии болоо. Тэрэ каварабан гээд нэрлэгдээ. Европын газетэнүүдһээ юугээрэ илгаатай байгааб гэхэдэ, хэблэл бүхэндэ шэнэ нэрэ үгтэдэг һэн. Тэрэ шабараар хэгдэһэн формоор тамгалагдажа хэгдэдэг байгаа.

Тийн 19 зуун жэлдэ эгээл түрүүшынхидэ газетэнүүд хэблэгдэжэ эхилээ. Түрүүшээр хари гүрэнүүдэй мэдээсэл тухай бэшэгдэдэг байгаа. Тэрэнэй удаа Йокогамада ажаһуудаг хари гүрэнһөө эрэгшэд өөрын газетэнүүдые хэблэжэ эхилээ. Тэрээн соогоо тэдэнэр гансал хари гүрэнүүдэй мэдээсэл суглуулдаг байгаагүй, нютагай һонинуудтай танилсуулдаг болоо. Тийгэжэ европскэ хэблэлэй техникэ Япон руу асарагдаа.

Эгээл түрүүшын шэнэ газетэ гээд «Nagasaki Shipping List and Advertiser» тоологдоо. 1862

ГАЗЕТЭНҮҮД ТУХАЙ

ондо сёгунаг Токугава «Кампан Батаба Симбун» гэжэ газетэ гаргажа эхилээ. Тэрэнэй удаа Эдо (Токио), Осака, Киото болон Нагасаки гэжэ хотонуудта японцууд газетэнүүдые хэблэжэ эхилээ.

Тийн эгээл түрүүшын газетэ «Ёкохама Майнити Симбун» 1871 ондо хэблэгдэжэ эхилээ. Гүрэн дотор үндэһэтэнэй газетэнүүд - 88,5% тиражтай, спортивна - 11,5%, үглөөнэй - 57%, үдэһын - 4%.

Янжамя ЖАПОВА бэлдэбэ.

ТҮРЭЛ АРАДАЙНГАА ТҮҮХЭ ДОМОГ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

**Хамаг зонойнгоо ёно заншалье,
Хабтагай оронойнгоо түүхэ домогыс
Хаанаш, хээээш үргэн ябаха
Хэмгүй ехэ уялгатайб...**

Эгээл эдэ үдэрнүүдтэ арадай аман зохоол суглуулагша, шэнжэлэгшэ, эрдэмтэн – хэлэ бэшэгэй дид доктор Виктор Шагдарович ГУНГАРОВ 70 наһанайнгаа ойн баяр тэмдэглэжэ байна.

Виктор Шагдарович 1941 оной апрелин нэгэндэ Хэжэнгын аймагай Хөөрхэ нотагта түрэн намтартай. 1966 ондо Буярадай гүрэнэй багшанарай институт дүүргэнэй хүүлдэ Эдэрмэгэй дунда хургуулида багшаар, аймагай хуралсалай түбтэ инспекторээр, саашань дунда хуралсалай интернат-хургуулин директорээр хүдэлөө. Удаань 1970 ондо Буярадай ниитын эрдэм шэнжэлэлгын институттай (БИОН) уран зохоол болон аман зохоолой таһагта ахалагша лаборантаар ажаллаһан байна. Тэрэ гэнэн саһаа хойшо бүхы ажаябуулгая арадай аман зохоол шэнжэлэлгэдэ зорюулаа.

Тийхэдэ имагтал буряад угсаата зонойнгоо түүхэ домог орондо хонирхожо эхилһэниинь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, бага балшар наһанһаа нотагай үбгэд, хүгшэдһөө хонирхолтой хөөрөөнүүдыс, домогуудыс шагнан үндһэнэйнь аша болоно ха юм. Түүхэ домогууд болбол аман зохоолоймнай прозаическа жанруудай нэгэ ехэ хубинь болоно гэжэ мэдээжэ. Хэр угһаа буряад зон өөһэдһынгөө отог, гарбал, бүхы буряадайнгаа уг тухай түүхэ домогуудыс үеһөө үедэ дурдан хөөрөжэ, дамжуулан дуулгаһан байдаг. Тэрэн аяар мүнөө үе саг болотор дамжан ерэхэдэ, олоной хонирхол татадаг зандаа.

Буярад арадайнгаа аман зохоол суглуулжа ябахадаа, мэдээжэ

эрдэмтэд Ц.Жамцарано, М.Н. Хангалов гэгшэд түүхэ домогуудыс эгээн түрүүн бэшэжэ абаһан түүхэтэй. Саашань тэрэниис шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэ С.П. Балдаев, И.Н. Мадасон, М.Б. Махатов, М.И. Богданов, Ц.Б. Цыдендамбаев, А.И. Уланов, П.Т. Хаптаев, Г.О.Туденов, Н.О. Шаракшинова, М.И. Тулохонов г.м. олон тоото эрдэмтэд ажалаа зорюулһан байна.

16-да Монголой шэнжэлэхэ ухаанай академидэ «Түүхэ домогуудай мүнөө үсын байдал» («Современное бытование легенд и преданий») гэжэ темээр кандидатска диссертаци хамгаалжа, дид докторой нэрэ солодо хүртэһэн габыятай. Энээнэй урда тээ хэлэ бэшэгэй шэнжэлэлгэнүүд ород хэлэн дээрэ эрхилэгдэдэг, харин диссертацинууд мүн лэ ород хэлэн дээрэ хамгаалагдадаг,

элидхэгдэдэг байгаа. Харин В.Ш. Гунгаров эрдэмэйнгэ ажал үндэһэн буряад хэлэн дээрэ хамгаалһан тон түрүүшын хүн болоно. Энэ үйлэ хэрэг тухай элитэ эрдэмтэн, аман зохоол шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор С.Ш. Чагдуров: «Үргэнөөр аад, нилээд эршэ абьяастайгаар зүбшэһэнэй дүнгөөр В.Ш.Гунгаровай диссертаци монгол судлалда оруулагдаһан онсо шухаг хуби нэмэри гэжэ сэгнэгдээ. Пурамхи, дадал болоһон заншал ба ёно гуримуудыс хубилгаха саг үнинэй ерэнхэй. Эрдэмтэд, шэнжэлэгшэдэй хүдэлмэридэ хубилгалтануудай эхилһэниис Виктор Шагдарович өөрынгөө жэшээ дээрэ зоригтойгоор туршажа, үгэ буялалдаанай бодото хэрэгтэ хам оролсоо. Хубилгалтануудай эхин табигдаа гэжэ найданабди...», – гэжэ бэшэһэн байна. Энэ замынь саашань буряад аман зохоол шэнжэлэгшэд С.А. Ошорова, Б.Б. Бадмаев, Ц.Д.Б. Бадмацыренова, С.Ж. Цыбикова гэгшэд эдэбхитэйгээр бэлүүлжэ, урматыйгаар лэ эрдэмэй нэрэ зэргэдэ хүртөө.

В.Ш. Гунгаров хадаа «Буярад үльгэрнүүд» (1983), «Буярад

арадай түүхэ домогууд» (1990), «Улигершин Майсан Алсыев» (1993), «Буярадай түүхэ бэшэгүүд» (1998), «Мифүүд ба домогууд» (2001), «Буярад домогууд» (2004) гэнэн номуудай болон 50-яад гаран статьянуудай автор болоно. Тус бүтээлнүүд соогоо эрдэмтэн буряад түүхэ домогуудай онсо шэнжэ, маяг хэлбэри, бүлэглэн хубаарилга (классификаци), илгаа, хүгжэлтэ, уран хайханай арга гэхэ мэтыс шэнжэлэн хаража, үргэн уншагшадта дамжуулаа.

Мүнөө үедэ Виктор Шагдарович наһанайнгаа нүхэр Саран Сультимовнтай табан аша зээнэрэйнгэ дунда наһанайнгаа амаралтада гаранхай баясажа һууна. Ехэ басаган Баирмань Буярадай түүхын музейд фондын таһагай секторэй эрхилэгшээр ажаллана. Түмэн-Жаргал хубууниинь Улаанбаатар хотодо Гандан дасанай лама, одхон хубүүн Батор Москва хотодо экономист мэргэжэлтэй амжалтатай хүдэлжэ байна.

Тиймэһээ далан наһанайнгаа дамжуур гэхэжэ ябаһан хүндэтэ Виктор Шагдаровичаа үнэн зүрхэнһөө энэл хайн хайхан үдэрөөрнь амаршалаад:

**Дүшэ, таби,
Дүүрэн жара, дала –
Дээгүүр үндэр наһанай
Дэлгэр сэдхэлээр
Элбэг жаргал эдлэжэ,
Дэлхэй дээрэ
Дэмы бэшэ ажаһуухая,
Табан аша зээнэрэй
Дүрбэн тэгшэ ябахыс
Хоёр нүдөөрөө харахая
Дэлюун Ү э орондоо
Дорюун хүн зонтоёо
Ами нэгэн, суг
Алхалһаар ябыга!
– гэжэ үресе!**

**С.БАРДАХАНОВА,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор;
Е.ДАМДИНОВА,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй
кандидат.**

Академик Х.Семпиддэндэ, г.ф.н. В.Д.Жапов, г.ф.н. В.Ш.Гунгаров

Харин В.Ш.Гунгаров шэнжэлэгшээ 1970-аад онһоо хойшо зоной дунда дэлгэрһэн түүхэ домогуудай суглуулбаридэ хандуулаа. Тийн жэл бүри Шэтын, Эрхүүгэй можонуудай, Буярад Республикын бүхы аймагуудаар эрхилэгдэһэн фольклорно экспедицинуудтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, олон янзын түүхэ домогуудыс бэшэжэ абаа. Мүн 1977, 1983, 1986 онуудта монгол болон буряад эрдэмтэд Монгол орондо ажаһуудаг буряадуудай дунда фольклорно экспедици эмхидхэжэ, Түб, Хэнтэйн, Дорнод, Булган, Хүбсэгэл аймагуудаар ябажа, аргагүй ехэ материал суглуулһан байна. Тийгэжэ Виктор Шагдарович хоргод гаран жэлэй туршада хэһэн ажалайнгаа дүн болгожо, 1993 оной февруалин

Үльгэр түүрэгшэ Цыденов Будажап Шапхаевичтай. 1974 он.

Шура хадаа ийбин, баабайн гэр бүлын ууган хубууниинь байһан юм. Ушар эндэһээ тэрэ балшар бага наһанһаань дүүнэрэ дахуулжа, хүдөөгэй ажалда хүдэржэһэн намтартай хүн юм. Тэрэ 1935 оной гахай жэлдэ декабриин янгинама хүйтэн һарада хангай хайхан байгаагайтай Түхэнэй аймагай Тооро һууринда түрэнһэн. Бага балшар наһаниинь дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ тохёоддоо. Шурын дүүнэр Афанасий - 1939 ондо, Бама-Нимбу - 1946 ондо, одхон Нелли 1955 ондо түрэнһэн байна.

Эсэгүндайнай эхилхэдэ, тэдэнэй баабай Зана Ошоров фронт мордожо, Сталинградай хатуу шанга байлдаануудта хабаадалсажа, баатарай үхлөөр унаа һэн. Тэрэ хадаа 1943 он байгаа. Колхоздоо трактористаар ажалладаг байһан эсэгүнь танкистаар албалһан. Тэрэ гэнээр жэл болоод байхада, юһэн наһатай Саша Ошоров түрэл Тооро нотагайнгаа долоон жэлэй хургуулида хуража эхилээ һэн. Пурагшынгаа оролдосотойе, эрмэлзэлые, ухаатайе түрүүшын багша байһан Дулма Жимнитовна Бардуева тэмдэглэгшэ бэлэй. Долоон жэлэйнгэ хургуулиис амжалтатай дүүргэжэ, саашадаа хуралсалаа үргэлжэлүүлхын тула аймагайнгаа түб болохо Хэрэнэй дунда хургуулида ошожо хураад, найман класс дүүргээд, орхихо баатай болоо һэн. Гэр бүлдөө тэдхэмжэ оруулаагүйдэ

аргагүй, дүүнэрэ хамһуури болохо, ийбиншыс бэсын элүүрэнхэ һуладаһан байгаа.

Тийгэжэ Александр Ошоров түрэл «Улаан-Тооро» колхоздоо түрүүшээр уһа Эрхүү голһоо зөөгшөөр, мал адуулагшаар, хожомын трактористаар Сырен Мурдонов, Макар Дугаров гэгшэд ахатанаар хүдэлжэ, ажалша намтараа эхилһэн хүн. Тэрэ үедэ залуу хубуунай ханаан бодол, эрмэлзэл хольн хараатай байжа, ойрын хото Слюдянка ошожо, 1952 онһоо 1954 он болотор паровозой депогой кочегараар ажаллахадаа, коллектив дотороо хүндэтэй болоһон байгаа. Тийн байгараа сэрэгэй албанда мордохо үе сагынь, наһаниинь хүрэгжэ ерэнһэн. 1954 онһоо 1958 он болотор бээр энхэ томир хубуун Номгон далайн сэрэгэй флотой эскадрин миноносец-эсминец дээрэ алба гараа һэн. Гэртээ бусахадаа, сэрэгэй старшина нэрэ зэргэтэй ерэнһэн юм. Үни удаан түрэл нотагтаа байнгүй, Улаан-Үдэ хотоёо мордожо, томо станциин деподо кочегараар ажаллаһан намтартай.

Эндэ 1958 ондо наһанайнгаа хуби заяан болоһон инаг дуратай Тамара Владимировнтай танилсажа, хожомын гэр бүлээр баталаа һэн. Тийхэдэ Тамара Владимировна Халматова Буярадай гүрэнэй Д.Банзаровай багшанарай институттай 2-дохи курсын студент ябаһан. Удангүй хүүгэд түрэгжэ эхилээ. Тэдэнэй ехэ басаган

АБЬЯАС ШУДАРГЫ ХҮН

Татьяна Буярадай хүдөө ажахын институт дүүргэжэ, агроном мэргэжэл олоһон. Дүрбэн хүүгэдтэй хоёрдохи Екатерина - барилгашан-инженер, Сагаан нуурай угольна разрезэй обогатительна фабрикийн ахамад инженерээр хүдэлнэ. Алексей нүхэрын томо «БелАЗ» машинын жолоошон. Тэдэнэр хоёр хүүгэдтэй. Гурбадахи үхин Анна Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ прапорщикгар хүдэлжэ, наһанайнгаа амаралтада гаранхай. Артём хубууниинь Москва хотын горно институттай студент. Александр индустриально-промышленна колледжын 4-дэхи курсын студент, Екатерина басаган энэл колледжын 2-дохи курсын студент.

Ошоровтоной гэр бүлэ Улаан-Үдэ хотодо үни байнгүй, Эрхүүгэй областиин Ангарск хотодо 1959 ондо зөөжэ, эндэхи нефтехимическэ комбинатта Александр Занаевич Ошоров аммиак үйлэдбэрилгын мэргэжэлтэй болоһон. Тус комбинат манай гүрэн дотор эгээн томо гэжэ тоологдодог. Александр Занаевич эндэ наһанайнгаа амаралтада 1996 ондо гаратараа ажаллаа. Харин Тамара Владимировна наһаараа Ангарск хотын колони-до хүмүүжүүлэгшээр ажаллажа, амаралтада гараһан намтартай. Александр Занаевич Ошоров

тэрэ үсын 9-дэхи табан жэлэй социалис мүрьсөөнэй дүнгөөр эрхим хайн ажаллаһанайнгаа түлөө 1971 ондо Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагданхай. Мүн «Ажалай ветеран», «В.И.Ленинэй түрэнһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэнэн медальнуудай кавалер. Ошоровтоной гэр бүлын архив соо олон тоото Хүндэлэлэй грамотанууд, магтаалай бэшэгүүд бии. Александр Занаевич Ангарск хотын горсоведэй депутадаар хунгагдан хүн юм.

**Үндэр наһанай дүнгүүд
Үргөөд нэрэгтэй толотуудна.
Үбгэн буураал жэлнүүд
Үгын магтаал бэшүүлнэ.
Ажалай хойно байгаагүй
Абьяас шударгы хүн.
Хүшэр хүндэһөө айгаагүй
Тэрээн тухай үгүүлэл!**

**Жорж ЮБУХАЕВ.
Түнхэнэй аймаг.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Александр Занаевич, Тамара Владимировна Ошоровтон.

САГААН ХААНАЙ СЭНТЭЙ ЗАРЛИГ

Буряад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ орохоор 350 жэлдэ зорюулхан эхин классай хурагшадтай хэишээл

Ж.Ц.ЭРДЫНЕЕВА 1973 ондо Захаминай аймагай Үлэгшэн нютагта түрэн намтартай. 1990 ондо дунда хургууля дүүргээд, БГПИ-гэй эхин хуралсалай факультетдэ хурахаар ороо хэн. Дээдэ хургууля Улаан дипломтойгоор дүүргээд, Закаменск хотын 2-дохи хургуулида ажалайнгаа намтар эхилээ. 1995 ондоо мүнөө болотор 1-дэхи РБНЛ-И-гэй эхин классуудай багшаар хүдэлнэ.

Зорилго:

1. Хурагшадтай һонирхол, мэдээ үргэдхэн, буряад арадайнгаа түүхэ, уг гарбал тухай ойлгосыень үргэдхэн.

2. Угаа мэдэдэг, гарбалаа сэгнэдэг хүн хүндэтэй гэнэн мэдэрэл түрүүлхэ.

3. Хурагшадтай шэнжэлхы удхатай хүдэлмэри хэхэ дадалыень хурсадхаха.

Һайндэрэй ябаса:

Багша: Хүндэтэ айлшад, багшанар, хурагшад! Мүнөө гараһан 2011 он онсо жэл гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Манай Буряад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ орохоор 350 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд хаа хаанагүй үнгэргэгдэнэ.

Хурагша:

Үльгэр домогуудта

түүрээгдэнэ,
Саяан уула дэнзэтэй,
Урданайнгаа жэнхэни
эһо заншалтай,

Түүхэ домогоор баян
Түрэл тоонто Буряадтамнай
Буян хэштэг асарбал
Баян Туулай жэлнай!
Амар мэндэ-!

Хурагша: Хори буряад зоноймнай намтарын үльгэр туужадал адлирхуу. Тэдэнэр Ази түбин аһан эх нүүдэлшэд гэшэ ха. Тэдэнэтэй холбоотой түүхэ домог, нютаг тиригээн, аймаг айлууд дэлхэй дүүрэн таранхай.

Хурагша:

Гэсэр баатарай нютагта
Гэнтэ бууһан мэтэ,
Үльгэрэй һайхан орондо
Үнэнхэ ерэнэн мэтэ.
Хүхэ огторгойн үльгэр

асараагта?
Хүүгэнэжэ, хэлэжэ үгыт даа,
Хүүгэднай булта хүлээнэ.

ЗҮЖЭГ.

(Хоридой урса гэрэйнгээ газар хууна. Зууха дээрэ сай табяатай).

Хоридой: Гансаарал ябаха уйтай байна даа. Ганса сурал гал бэшэ, ганса хүн айл бэшэ гэгшэ бэлэйл. Амарга нүхэрые оложо, гэр мал болохоор болоол даа.

(Далайн долгидой шааяанһаа, дайдын халхитай эшхэрээнһээ бүриддэн аялга ирагуу хүүжэм эддэлжэ эхилнэ. Хоридой ехэл гайхажэ, шиишэ тишээ харана).

Хоридой: Энэ юун боложо байна гэшэб?

(Хүүжэм эддэлнэ. Хун Шубууд эрьдэ бууһад).

Хоридой: Зохид газар оложо хоргодохо болоо.

(Хун Шубууд хун хубсаһаа тайлажа, арюун гоохон дангинанар боложо, хатар наадана, уһанда ороно).

Хоридой: Зай, саг ерэбэ ха. Эгээл сөбэрхэни хадужа абабаб. (Гаралжа, хүүхэнэй хубсаһа абаад, дахин хоргодоно).

(Хун Шубууд хубсалжа дэгдэнэ. Нэгэниһин үлэшоод, уйлан хайлан гүйнэ).

Хун Шубуун(уйлан): Ай-ай, хубсаһым хайшмар амитан, хубсаһыем хулуугааб? Ямар

хоротон намда хоролхооб: газар дээрэ үлэжэ, гансааран зобожо, үхэхэ хаһам ерэбэ гү?

Хоридой (гаран): Хун Хүүхэн, хүлисэгты! Би Хоридой гэшэб. Эндэ ажаһуудаг хүм. Би шиний хубсаһа хулуугаа бэшэб, зорюута абажа, шамтай золгохоо ханаа хэм.

Хун Хүүхэн: Бидэ тэнгэрийн хүүгэд газарай зонтой золгохо еһогүйбди. Пайн хүн боложо, хубсаһыемни бусаагыш даа, үе наһандаа ханажа ябахаб, үйлэ хэрэгтэш ходоодоо туһалхаб. Алта мүнгэ эрээ нааш, алта мүнгэ, алдар нэрэ хүсөө нааш, алдар нэрэшые үгэхэб.

Хоридой: Үгы даа, би шамайе табиха аргагүйб. Бэшэ юуншые хэрэггүй. Гансал ши намда хэрэгтэйш. Айл боложо, ами нэгэдэн хууял даа. Би шамайе нэгэтэшые гомодхоохогүйб, һайн һайханаар хаража, үргэжэ байхалби.

Хун Хүүхэн: Хэлээшэши шэхэндэм хажаршые хаа, сэдхэлдэмни юундэшыеб дүтэ шэнгээр ханагдана. Заяа хубим иимэ байгаа юм гэбэ даа. һамганши болохоо зүбшөөнб.

Хоридой: Пайнши даа, Хун Хатамни! Бидэ хоерой ушаржа байхада, иимэ һайхан хүүжэм эддэлжэ байна. (Хүүжэм эддэлнэ). Харьш, далайн долгид баяраар халин, хатар наадажа байна.

Хун Хүүхэн: Нээрээ! Бүхы байгаали маанадта баясажа байна ха юм: оройн тэнгэриймнай, орон дэлхэймнай дэмжэжэ, һайн һайхание үршөөжэ байна. Бидэншые баярайнгаа ерэхэдэ баһа хатараял. (Хатарнад, тишээд ябанад).

Хурагша: Хоридой эсэгэ хүхэ тэнгэрийн хүүхэн дангина Хун шубууе хатан болгон абажа, 11 хүбүүдтэй болоһон. Ушаримһээ Хорин 11 эсэгын бүлынхид Хори буряад гэнэн алдар солотой түүхэдэ ороһон юм.

(Хорин 11 эсэгын түлөөлэгшэдэй жагсаал, марш хүүжэм доро тугуудые баряад, 11 баатарнууд заал соо ороно).

1. Галзууд хүн ганираатай, Ганса модон шүдхэртэй.
2. Хуасай хүн ходорхой, Хурса хэлэниһин эрдэмтэй.
3. Хүбдүүд хүн хүюугтэй, Хэлэ ама хурсатай.
4. Батанай хүн бардамтай, Байсын модон эзэнтэй.
5. Сагаан хүн сагаалмар, Сэдхэлэйн хүбшэргэй сэлмэг.
6. Хальбан хүн харбаатай, Хадын модон шэмээтэй.
7. Гушад хүн гунхануур, Гүн сэдхэлэйн гангинуур.
8. Шарайд хүн шарьяатай, Шараһан мяхан хүншүүтэй.
9. Харгана хүн харатай, Хурса нүдэниһин онсотой.
10. Бодонгууд хүн буршаатай, Бодолойн гүйсэ эршэтэй.
11. Худай хүн худхалыатай, Хоһон түйсэ мухаряаша.

Хурагша: Хори бурядууд буряад арадай эгээл дууша

зонинь гэжэ тоологдодог. Шэтын областиин Хелгын аймагай Шэлэ нютагһаа аяар хэдэн зуун дуунууд бэшэгдэнэн юм.

Мүнөө Шэлэ нютагай 66 наһатай Базарова Янжима гэжэ хүнһөө буулгагдаһан «Шэлдэй занги» гэжэ дуу шагнахабди.

Хурагша: Шэлдэй Занги-галзууд угай хүн байгаа. Хорин 11 эсэгын арад зоной ударидагшан байһан. «Занги» гэнэн манжуур сэрэгэй нэрэ зэргэтэй байгаа.

ШЭЛДЭЙ ЗАНГИ

Гунан, гунан хараниинь,

Зай даа, зай!

Гүйдэл шэнжэнь адли.

Гунхар баахан зангиниинь,

Зай даа, зай!

Суудал шэнжэнь адли.

Адуунайнгаа олондо,

Зай даа, зай!

Аранга шэбээ бодхолойб.

Айдарайнгаа ехэдэ,

Зай даа, зай!

Алтан хилэ алхалайб.

Хурагша: Танай анхаралда Дээдэ Хэжэнгын Эдэрмэг нютагай 80 наһатай худай угай Бодиев Содном гэжэ хүнһөө бэшэжэ абтаһан дуун. Энэ дуун «Хаанһаа сааза ерэнэ» гэжэ нэрэтэй. Буряад зон 1702 ондо Сагаан хаанда түлөөлэгшэдые ябуулжа, гомдол баринһан бэлэй. 1703 оной мартын 22-то Сагаан хаан ПЕТР I зарлиг гаргаба. Энэ зарлигай удаа нэгэдүгээр Петроой хааншалжа байха үедэ буряад арад энхэ тайбан ажаһуугаа.

(Слайд дээрэ Солбон Ринчиновэй «Хори буряадуудай Сагаан Хаантай уулзалгын үедэ» гэнэн зураг харуулха).

Дуун «Хаанһаа сааза ерэнэ».

1. Хун шубуун ерэнэл-яанал,

ай, һөө!

Хударин нюруу харанал-

яанал, ай, һөө!

Хаанһаа сааза ерэнэл-яанал,

ай, һөө!

Хайратай хүндөө буунал-яанал,

ай, һөө!

2. Элэз шубуун элинэл-яанал,

ай, һөө!

Эрьэ дээгүүр элинэл-яанал,

ай, һөө!

Эрхэ сааза ерэнэл-яанал,

ай, һөө!

Эрилтэтэй хүндөө буунал-

яанал, ай, һөө!

Хурагша: Хори буряадууд үльгэр домогуудта айхабтар дуратай юм. Мүнөө танай анхаралда алдар сууда гараһан хүнүүд тухай түүхэ домог «Бабжа Барас баатар». Гол геройн Бүхэ Бэхи Хорин 11 эсэгын хуасай угай хүн байһан гэдэг.

(8 хурагшад хөөрэнэ).

1. Бабжа Барас баатар гэшэмнай хуасай отогой Бүхэ Бэхин хүн байһан байгаа. Бүхэ Бэхи гэшэ 3 хүбүүтэй байгаа. Ехэнь Бабжа Барас Баатар. Тэдэнэр үгытэй айлайхи байһан гэдэг. Тэрэ Бүхэ Бэхи гэшэ ехэ агнадаг, агнажа хоолойгоо тэжээдэг хэн.

2. Бабжа Барас 7 наһатай боложо байгаа. Нэгэтэ баабайн агнажа ябахадаа, номо хурша оложо ерээ хэн. Бүхэ Бэхи гэшэ

һэеы гэрэйнгээ дээдэ забһарта тэрэ номо хуршынь хабшуулаад, далдалаад байдаг хэн.

3. Нэгэтэ сагаан моритой нэгэ хамниган тамхи наймаалжа ерээ. Тэрэ айлай 3 үхибүүдые ехэ гасаалаа, баһаа, ама хамар руунь тамхи хээ, бархируулаа. Тиихэдэнь Бабжа хүбүүн ехэ хороо бусалаад лэ, моритой хүн руу номоео харуулжа харбажархео. Тэрэ ябаһан хүн халашаба, үхэшэб.

4. Гэнтэ һэеы гэрэйн нүхөөр: «Зай, Бабжын Баабайтан, таанадые мүнөө һүни хамниган зонууд алаха гэлсэжэ байна. Таанад түргэн тэрелжэ гарагты».

5. Бүхэ Бэхи хүбүүдтэе тэрелжэ гараба. Тэдэнэр Онон мурэн ерэбэ. Эндэ үндыжэ түбхинэжэ хуугаа. Бабжа хүбүүн 15-тай болобо.

Гэнтэ хураг суу дуулдаба: «Тэрэ Бабжа баатарай толгой абажа ерэгты!»- гэжэ хамнигадай ноён захиржа эльгээһэн байгаа. Онон мурэниие гаража, 31 хүн ерэбэ ха даа.

6. Бабжа хүбүүн хархагар сэрэг хараад, хэлэбэ: «Би энэ баруун хойноо дайнай толгойтой хүн, энэ толгой дээрэ дайлалдаад, миний толгой абаха гүбта даа», - гээд, номо хуршалаа абаад лэ гүйшоо хэн.

7. Бабжа баатар түрүүшын 7 хүниие унагаажархео. Онон мурэн тээшэ үлдүүлжэ, хореод хүн уһа руу ороо.

8. Тиихэдэнь үлэгшэ арба гаран хамнигадынь нютагаа бусаһан гэдэг. Бабжа баатарай шэди эндэ иигэжэ харагдаа хэн гэхэл.

(Үхибүүдэй хөөрөжэ байхада, морин хуурай хүүжэм эддэлнэ).

Хурагша: Мүнлэ Хори буряадууд шог зугааша, үгэ буяалдаанда, ябаган хэлэ аманда тон бэрхэшүүл юм.

(Үхибүүд шог зугаа наада үнгэргэнэ).

Хурагша: Еохоргүй ямар наадан болохоб даа! Еохорлое!

(Булта еохороо хатарна).

Хурагша: Хори буряадууд өөрын магтаал дуутай байгаа юм. Танай анхаралда тэдэнэй гимн «Хорин зоной хүлдэ дуун»

Үгэнь Ц.А.Жимбиевэй Хүүжэмьинь Д.Д.Аюшевэй

1. Байгаа юртэмсын

хүлдэ болоһон

Байгал далаймнай,

аршаан сүршөөрэй.

Булган дайдада буусаа олоһон

Буряад-Монголым, Бурхан, үршөөгыт!

Дабталга: Жабхалантай, жабхалантай Жагсаал хүсэлнай залан

урагшаа

Хоридойн албатан, Хун шубуун гарбалтан Хүхэ мүнхэ тэнгэрийн ашаар! 2. Анхан урданай Арын ноёдой Алтан обоодо мургал заяагаат, Агуу ерээдүйн түлөө оролдон, Али олохон замаар харгылаат!

Дабталга.

3. Түрэл арадай түүхэ

гайхамшаг-

Түрэ наһанайн тугууд

мандана,

Түби бүхэнэй түмэн айлшадые

Торгон хадагаар золгон

угтана...

Дабталга.

Хурагша: Хори зоной түшэлгэ

(покровители)

1. Адуу малай тириээлгэ

Алтан дэлхэй гэлэй лэ.

2. Амитан хүнэй түшэлгэ

Аба эжы гэлэй лэ.

3. Хорото сомоной халхалалга

Хуяг дуулга гэлэй лэ.

4. Хара зоной түшэлгэ

Алтан Богдо гэлэй лэ.

5. Алтан Хангийн гургалдай

Аюусхадажа жэргэнэ.

6. Алтан сайхан жэбэрээрээ

Дэбин бэлгэн тэргэнэ.

7. Байшан турайн түшэлгэ

Бай, хара гэнэ лэ.

8. Бага ехын түшэлгэ

Аба эжы гэнэ лэ.

9. Дараа үгы эмээлые

Дархашууһаа гуй лэ.

10. Далан табан наһые

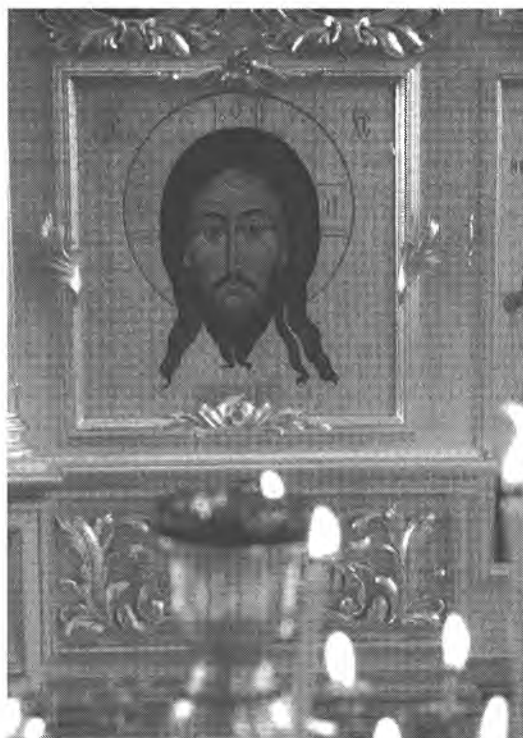
үрээлтэл заяанһаа гуй лэ.

Багша: Хори буряадуудай түлөөлэгшэдэй нэгэдэхи Петр хаанда морёор зорижо ошоһон ушар (1702-1703 онууд) буряад арадай түүхэдэ шухала үйлэ хэрэг болоно. Дипломатическа энэ хэрэгэй ашаар буряад отогуудай угайнгаа мэдлэй газарнуудта эзэд байхаарнь Сагаан хаан тусхай Захиралта (Указ) гаргаһан юм. Хори буряадуудай түлөөлэгшэдэй I Петр хаанда зорижо ошоһоор 350 жэлэй ойдо зорюулагдаһан гол хэмжээ ябуулгануудай түсэб табигдаад, хаа хаанагүй үргэн дэлэсгэтэйгээр үнгэргэгдэнэ.

Жаргалма ЭРДЫНЕЕВА, Буряадай Үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай эхин классуудай багша.

ШҮЛЭГҮҮДЭЙ
ШЭНЭ ДЭБТЭР ҺЭЭ

«НАНГИН СУДАРАЙ» АЯЛГААР

«Нангин судар» - түби дэлхэй дээрэ хамагай олон хэлэн дээрэ оршуулагдана, хүн зоной дунда дэлгэрэн ном юм. Олон улас гүрэнэй олон сая уншагшад ай анхаралые иитэрээ юундэ татааб гэхэдэ, түүхын нарин нангин, үнэн бодото баримтануудые зүбөөр дэлгэн харуулган ном болоно.

Бурханай ном / Библи / 66 заахан номууднаа бүридэнэ. Энэ номууд 40 мэдэлшэдээр дамжуулагдаа. Түрүүшын табан ном мэдэлшэ Моисей 3500 жэлэй саада тээ бэшээ. Нүүлшын ном 1900 жэлэй саада тээ Иоани бэшээн байна. Бурханай ханал бодол, болохо үйлэ хэрэгүүд мэдэлшэдээр дамжуулагдан бэшэгдэн байна. Тиймээхэ Бурхад – «Нангин судар» /«Библи»/ номой автор болоно.

«Хүнэй бэе ногоон шэнги, алдар солонь сээг шэнги. Ногоон хагдарна, сээгын гунхан унана, Бурханай хэлэн үгэ ходоодо мүнхэ». /2 Петр 1:21-24; 2 Тимофей 3:16/. «Бурханай ном Библи ехэ хэрэгтэй, үхибүүдые хургахада, алдуу эндүүе заахада, буруу зүбыень ойлгоходо.» /Исайя 46:9/

Энэ ном соо мэдэлшэдээр ерээдүй сагай хүн зоной хуби заяан харуулагдана. Булта

дэлхэйн зон хэлэнэ: «Библи - Бурханай үгэ».

Энэ «Библи - Бурханай үгэ» суглуулагдажа, нэгэ томо ном боложо, «Нангин судар» гэдэг нэрэтэйгээр Америкэдэ 2007 ондо хэблэгдэн гарахан байна. /«Священное писание. Перевод нового мира». США. 2007. - 1787 с./

Тийхэдэ энэ ном олон хэлэнүүдтэ оршуулагдаа: англи, немец, испан, итальян, хитад, корей, македон, нидерланд, ород, француз, грек, румын, хорват, чех, словак, швед, араб, венгер, япон г.м.

Мүн бага буряад хэлэн дээрэ «Есүүс» /«Луухын бэшээн намтар түүхэ»/ энэ ном Балдоржийн Цэрэндаш оршуулжа, хэблэлшэ 1994 ондо Москвада гарахан байна. Тийхэдэ «Иисус - хүүгэдэй нүхэр» гэжэ номые Цыден-Жан Арсаланович Жимбиев оршуулжа гаргахан юм. Редакторын Райцанова Дарима. Эдэ хөөрөөнүүд «Хүүгэдэй Библи» гэжэ номһоо абтанхай. / Нангин судар оршуулгын институт Москва - Стокгольм, 1999. - 64 с./

Мүнөө «Нангин сударай» аялгаар бэшэгдэн шүлэгүүдэ танай анхаралда табинаб.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА, хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат, Рос-син Федерациин дээдэ эрдэм нурулсалай хүндэтэ хүдэлмэрилэгшэ, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн.

ОРШОЛОНТО ЮРТЭМСЫН
ЭЗЭНЭЙ МАГТААЛ

/ Псалом 19 /

Шамайгаа Яховын Бурханаа сэдхэлээрээ мэдэрнэб,
Ши нара, нара, огторгойн одо мүшэдые бии болгоош,
Шинии ёһо гурим, хуули - сэбэр арюун лэ, найшаанаб.

Үндэр тэнгэрийн орёлнууд - шамайгаа магтана,
Үргэн далайн долгидто хизаарынь заагааш,
Үргэлжэ энэниие хануулганшини зүбтэй байна.

Үдэр үдэртөө, хүни хүниндөө һониноо дамжуулна,
Хэды үндэр суутай гээшэб? Шинии нэрэ хүндэ?
Харин шинии үгэ алта мүнгэнһөө үнэтэй!

Үлүү үгэ хэлэнгүй, эрдэм номдо хурганаш,
Хэн гээшэб хүн? Мартаагүйш, хайн ханана,
Харгыяа шэлэхэдэнь, хурса сэсэн ухаа заана!

БУРХАН МҮНХЭ НА ҺА ҮГЭХЭБ
ГЭЖЭ НАЙДУУЛНА

/ Псалом 37: 29 /

Бурхан үнэн сэхэ хүндэ мүнхэ наһа үгэхэб гэжэ найдуулна,
Булта эсэрын ударидалга доро ехэ амжалтануудые туйлаха,
Баһа наһа нүгшээн хүн амидырха.
Зоболон гашуудал үгы болохо.

Үнэн сэхэ хүн - Газарай эзэн болохо.
Амар жаргажа нууха,
Үдэр хүнигүи энхэ тайбан ажабайдал энэ дэлхэйдэ тогтохо,
Үхибүүдэ Эсэгэмнай хараха, уһатаһан нулимсыень аршаха.

ЕСҮҮС

/ Иисус 1:7,8 /

Үндэр түрэлтэ Танаа магтан дуулая,
Үргэн тала дайдада ажабайдалаа зохоёо,
Үнэн сэхэ хүнүүдтэ анхаралаа хандуулая.

Бидэ дуугаа баринабди Агуу Есүүстэ,
Барагдашагүй сагаан толоёо сасанаш мандаа,
Бүмбэрсэг дэлхэйн зон туһалхаар бэлэн Тандаа.

Анхаран, манай маани мэгзэм шагнана,
Аманһаа гарахан үгэшни үнэтэй хургаал болоно.
Агуу үсын үе сагуудта Есүүс зонхилло!

Этигэнэбди, үгэ бүхыетнай дэмжэнэбди,
Энэл ажабайдалдаа үнэн сэхэ ябахабди,
Үбшэ хабшан, үхэл холодон ошохо манһаа.

Алдуу эндүүе бидэ булта мэдэрнэбди,
Алтан гарайш хүсэ хаба маниие гайхуулна,
Агуу Есүүс зоболон гашуудал үгы хэхэ.

Танһаа хүлисэл гуйнабди, бидэ,
Түргэн ерэнш туһалхаа, нүхэр мэтэ,
Танаа баяртай угтанабди бултадаа.

Халуун улаан шуһараа муу юумые дараа,
Хамаг юумые абарааш, Есүүс хайнши даа,
Харин дуун соогоо магтанабди шамайгаа!

Ай, Бурхан, ойлгоогүй юумыем ойлгуулыш,
Алтан энэ дэлхэйдэ үсын үе сагуудта зонхилыш,
Агуу Есүүсэ хэтын хэтэдэ магтыш!
Шагныш, минии маани мэгзэм

/ Псалом 54 /

Пайн дорюун Эсэгэмни, шамдаа би дууланаб,
Пайхан шэнэ үдэр бэлэглэнэндш баярланаб,
Пайханаар үнэн сэхээр ажаһууһаа хүсэнэб.

Ай, Бурхамни, шамһаа жэшээ абан ажаһуунаб,
Ажабайдал намда бэлэглээш, харгыем заагааш,
Алхалан сугтаа энэ дэлхэйдэ ябахабди бидэ.

Үндэр түрэлтэ нэрыеш үргэхөө хүсэнэб,
Үргэн дэлгэр сэдхэлыеш хайхашаан магтанаб!
Үргэлжэ сагаа ябахыем хүсэ, хаба үгыш, гуйнаб!

ЗҮРХӨӨРӨӨ МЭДЭРНЭБ...

/ Псалом 19:14 /

Ай, Бурхамни, зүрхэ сэдхэлэйм бодолнууд шамдам хайханаар ханагдаг.
Ажабайдалдам үнэн сэхэ, хайн хайхан хэрэг ходоодоо гэрэлтэжэ байг.

Минии ханал бодол ходоодоо шамайем урмашуулжа, баясуулжа байг.
Магтаалда хүртэмөөр үндэр заяатай - сэдхэлдэм амгалан байдал.

Үе сагай хүлгөөн соо гуниг гашуудалда абтаад ябахадам,
Үнэ сэнгэйл байна үгэнүүдшни, алта мүнгэнһөөшье үлүү.

БАЯРАЙ ҮРЭЭЛ ШАГНА

/ Лука, 11 : 28 /

Бултадаа дуратайгаар Есүүсэе шагнана гүбди?
Бурханай захяагаар ажаһуухадамнай туһална,
Бамбайжа халбархан модон сагтаа эдешэнэ.

Үгэ бүхэниинь тэрэнэй манай харгы гэрэлтүүлнэ.
Үнгэтэ шулуун дээрэ манай гэр баригданхай,
Урган халбаранхай уһанай эрьедэ гэр бүлэмнай.

Абаһан эрдэмэ ажабайдалдаа хэрэглэе,
Анхаран шагнажа, дутуу дундая усадхая,
Арбагархан үхибүүндэл, Бурхаяа шагнаа.

Бурхамнай тэнгэрийнгээ үудые сэлхэ,
Бордоһото шуурганһаа гэрыемнай хамгаалха,
Баясан урдамнай мүнхэ ажабайдал хүлээхэ!

МҮНХЭ НА ҺАН

/ Иоанна 3:16 /

Бодоод үзыш: хайн саг ерээ, халбаржа байна дэлхэй,
Бэе бээтэйгээ хүн зон амгалан мэндэ һууна хүюутэй,
Баһа наһатай зон залуу боложо ажаһууна баяртай.

Хүлгөөгүй байдал. Тойроод баяр. Бурхан маанадтай.
Харин гуниг гашуудал үгы.
Үбшэ хабшан үгы. Арад жаргалтай.
Ходоодоо магтаал үгэ урдажа байг
Уран гартанда мүнхэдөө!

БУУРАЛ ТОЛГОЙТОН -

ЖАРГАЛТАЙ...

/ Притчи 16:31 /

Наһатай болоһон зон олон болоо, хэн нэгэнэй бэень һула болоо,
Нээрээшье, сэхэ харгыдаа буурал толгойтой болоһондоо жаргалтай.

Ямар хайханаар жэрүлдэн зогсонобди, хүр хүлдэмнай шанга ялалзана.
Ямар хайхан бэ? Хүн зоной баглаа - энэниие сэхэ сэгнэхэ хэрэгтэй.

Үйдхар гашуудал гээшые бидэ бултыень дабажа гараабди,
Угаа хүсэтэй, шанга шамаруун залуудаа булта байгаабди.

Хадужа аба, бултыень Эсэгэ, хүлээжэ байна бэлэг, Танаа,
Хээээдэшые хайгаа ходоодоо үгэдэг, үнэн сэхэ алба хаадаг байгаа.

Эдэнэй хүндэ бэшэ гүйдэлые,
Эсэгэмни, ши ханана бээш,
Энэниие булта анхаржа шагнаг:
«Ши мүнхэдөө ажаһууш!»

ТАРААГЫШ МЭДЭЭСЭЛ!

/ 2 Тимофей 4:2 /

Бидэнэй найдалые хамгаалхын түлөө Бүхы ханалаа хэлэнэбди Тандаа,
Бурханай нэрые магтанабди урматай.

Тараагыш мэдээсэл! Газар дэлхэй шагнаг!

Тараагыш мэдээсэл! Бурханай орон тухай!

Тараагыш мэдээсэл! Бүхы юртэмсэ дуулаг!

БУРХАНАЙ НАНГИН ДУРАН

/ Исайя 55:1-3 /

Бурханай нангин дуран – зүрхыемнай дулаасуулна,
Бурханай нангин дуран - гарыемнай алтаруулна,
Бурханай нангин дуран - ажалыемнай суурхуулна.

Хүбүүгээ хайн дураараа эльгээгээ.
Тэрэнь зоноо абараа.
Хүн зоноо зонхилхын хэтэдээ алтан шэрээдээ һуулгаа.
Харин бидэ харгы зам шэлэхэдэнь, туһалхабди арад зондоо.

Үнэн сэхэ харгы олгоо, ажабайдалдаа һуухыень жаргалтай.
Үгэнэн үгэдөө хүрээбэ. Ёһо хуули тэнгэридээ зонхилоо.
Үндэр Түрэлтын мэдээсэл бидэ тараабди булта зондоо.

Мэри ХАМГУШКЕЕВА
найруулан бэшэбэ.

НЕЙРОХИРУРГИЧЕСКАЯ СЛУЖБА БУРЯТИИ:

ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ

(К 50-летию отделения Республиканской клинической больницы им. Н. А. Семашко)

Организация нейрохирургической службы в нашей республике началась в 50-х годах прошлого века, когда после открытия нейрохирургических отделений в крупных областях и краях постепенно создавались специализированные отделения в отдаленных территориях и автономных республиках РСФСР.

Под руководством Эрзэна Раднаевича Раднаева, главного хирурга Министерства здравоохранения Бурятской АССР, кандидата медицинских наук, в 1956 году в республике впервые стали проводить операции нейрохирургическим больным: пластика дефекта черепа оргстеклом, ламинэктомию при спинальной травме, удаление костных осколков при вдавленных переломах, чрезбрюшинную симпатэктомию.

Ю.А.Цыдыпов после окончания клинической ординатуры в Ленинградском научно-исследовательском нейрохирургическом институте им. проф. А.Л.Поленова (1962-1964 гг.) работал ординатором, а в 1970 году возглавил отделение и был его заведующим до 1972 года. Ю.А.Цыдыпов, врач высшей квалификационной категории, внес большой вклад в развитие и становление нейрохирургической службы, внедрил новые методы диагностики нейрохирургическим больным. Это позволило в 1965 году у 16 пациентов диагностировать и успешно прооперировать опухоли головного мозга.

Впервые в республике стали проводиться операции при облитерирующем энтертерите - внебрюшная пояснич-

ность В.А.Сороковиков (1981-1985 гг.), ныне доктор медицинских наук, профессор, директор НИИ травматологии и ортопедии (Иркутск), Ю.Ф.Ермолаев (1967-1970 гг.), ныне доцент Иркутского ГИУВа, Б.Г.Бальжиров (1976-1983 гг.), кандидат медицинских наук, в последующем министр здравоохранения Республики Бурятия, ныне заместитель Председателя Правительства Республики Бурятия, К.М.Пронькин (1984-1985 гг.).

В Ленинградском научно-исследовательском нейрохирургическом институте им. проф. А.Л.Поленова, переименованном в 1991 году в Российский нейрохирургический институт, окончили клиническую ординатуру и аспирантуру наши врачи Ю.Ф.Ермолаев, П.С.Бурюхаев, Г.Д.Намсараев, Б.Г.Бальжиров, Э.Б.Борисов, И.М.Бухаев, В.П.Хунданов. Окончили клиническую ординатуру и аспирантуру при Иркутском ГИУВе К.М.Пронькин, В.А.Сороковиков, А.В.Викторов, Е.Б.Очирова, Р.С.Прушенов; при Иркутском медицинском университете Э.С.Цыденов, А.С.Николаев.

В отделении постоянно внедряются современные медицинские технологии. За последнее время используется такой метод диагностики как миелография с омнипаком для диагностики межпозвоноковых грыж позвоночника. С вводом компьютерной и магнитно-резонансной томографии улучшилась диагностика внутричерепных гематом, опухолей головного и спинного мозга, последствий черепно-мозговой и спинальной травмы, врожденных патологий у детей. Ежегодно осваиваются новые виды оперативных вмешательств - передняя декомпрессия спинного мозга при переломах и вывихах в шейном отделе позвоночника со спондилодезом, шунтирующие операции при гидроцефалии, базальных менингиомах головного мозга, опухолях задней черепной ямки, пластика пролежней на сосудистой ножке, транспедикулярная фиксация при травмах позвоночника, местная стабилизация при дорсопатиях пояснично-крестцового отдела позвоночника и т.д.

В 2008 году РКБ им.Н.А.Семашко получила федеральную лицензию, выданную Федеральной службой по надзору в сфере здравоохранения и социальной защиты на оказание высокотехнологичной медицинской помощи по нейрохирургии, что является стратегически важным направлением, определяющим качество, доступность и полноту оказания специализированной медицинской помощи населению республики. С 2008 года ежегодно проводятся до 70 высокотехнологичных операций на сосудах головного мозга.

За последние пять лет увеличилось количество пролеченных нейрохирургических больных с 969 до 1246 в 2010 году, число операций с 392 до 485, в том числе плановых - в 1,5 раза. За счет внедрения современных технологий, оптимизации работы коечного фонда отделения за последние годы отмечаются рост хирургической активности до 35-36%, снижение дооперационного и послеоперационного пребывания, за счет чего снизилось среднее пребывание, увеличились оборот и средняя работа койки. Однако в связи с увеличением поступления больных с тяжелыми сочетанными травмами, часто несовместимыми с жизнью, увеличилась летальность в 2 раза с 3,32 до 6,42%, при высокой досуточной летальности - 25,0%. Вместе с тем, необходимо отметить, что произошло снижение послеоперационной летальности в 5,7 раза - с 17,65 до 3,09%.

Большую роль в организации эффективной и качественной работы, своевременном оказании специализированной помощи нейрохирургическим

больным играет средний и младший медицинский персонал. Много лет в отделении работали медицинские сестры З.Г.Хлызова, Н.Г.Денисова, младшие медсестры З.Д.Шалина, Н.Д.Михайлова, Р.З.Живило. Наши старшие медсестры Е.Г.Оленникова, Е.И.Говорина, И.Д.Паткина, операционные сестры Н.М.Дугарова, Т.С.Фетисова, О.Д.Олотова, медсестры А.В.Губенкова, Н.Г.Денисова, М.М.Цымпилова, младшие медсестры А.А.Полянская, Б.А.Будаева и многие другие работают добросовестно, не покладая рук. Большое и сердечное спасибо им за добросовестный труд и неоценимую помощь в лечении больных.

Для ухода за тяжелыми больными впервые в республике в 2004 году на базе РКБ им.Н.А.Семашко в нейрохи-

рургическом отделении создана палата индивидуального сестринского ухода на девять коек. Были разработаны сестринские истории болезни, включающие полный сестринский анамнез, основные потребности пациента, проблемы, долгосрочные и краткосрочные цели, индивидуальный план ухода, лист наблюдения и т.д. За 7 лет (2004-2010 гг.) со дня открытия палаты пролечен 1121 тяжелый спинальный больной, в том числе с черепно-мозговыми и сочетанными травмами тяжелой степени (46%), различными травмами позвоночника (38%), опухолями головного и спинного мозга (10%), острыми нарушениями мозгового кровообращения (6%). В результате хорошо организованной работы, индивидуального подхода к каждому больному у больных практически исчезла проблема возникновения пролежней.

В октябре 2004 года для дальнейшего продолжения лечения, проведения восстановительного лечения и реабилитации больным со спинальной травмой на базе Ильинской участковой больницы в с.Ильинка Прибайкальского района открыто нейрохирургическое отделение №2 РКБ им. Н.А.Семашко на 15 коек. Заведующей отделением назначена Тамара Владимировна Лупарева, работавшая главным врачом Ильинской участковой больницы. Со дня создания отделения работает совместителем хирург Ильинской больницы Иван Устинович Федотов. С 2007 года заведует отделением врач-нейрохирург Ринчин Намжилович Даржаев. Пациенты поступают переводом из НХО, а также по направлениям из районных ЛПУ. Основной контингент больных со спинальной травмой - это лица трудоспособного возраста, средний возраст которых составляет 23,5 лет, в 80% случаях причиной травм являются дорожно-транспортные происшествия. В рамках восстановительного лечения больным назначаются физиопроцедуры: УВЧ, парафинолечение, электростимуляция, электрофорез, массаж, ЛФК. Отделение оснащено тренажерами «Ketter», силовой станцией, беговой дорожкой, велотренажерами.

Коллектив нейрохирургического отделения выезжает по санавиации во все

районы республики, активно участвует в межрегиональных нейрохирургических совещаниях, съездах, семинарах, занимается подготовкой кадров: интернов, клинических ординаторов и стажеров по нейрохирургии.

Подводя итоги 50-летней истории отделения, можно с уверенностью сказать, что нейрохирургическая служба твердо и крепко стоит на ногах. Подготовлены высококвалифицированные кадры, многие из которых защитились на центральных базах, получена федеральная лицензия на оказание высокотехнологичной медицинской помощи по нейрохирургии, улучшилась материально-техническая база отделения.

С созданием регионального сосудистого центра планируются: при-

обретение электронно-оптического преобразователя с С-дугой, нейронавигационной системы, аппаратуры для функциональной нейрохирургии, второго ангиографического комплекса для проведения эндоваскулярных операций на сосудах головного мозга; открытие палаты нейрореанимации, подготовка высококвалифицированных врачей нейроанестезиологов-реаниматологов.

В 2010 году открыто нейротравматологическое отделение на базе Городской клинической больницы скорой медицинской помощи для оказания первичной медико-санитарной помощи населению Улан-Удэ. В планах - открытие детского нейрохирургического отделения на 20 коек на базе Детской республиканской клинической больницы.

Хочется сказать слова огромной благодарности и признательности нашим учителям, наставникам, коллегам за оказание консультативной и практической помощи: Л.С.Кораиди, профессору (Иркутск), В.А.Сороковикову, профессору, директору НИИ травматологии и ортопедии (Иркутск), Ю.Ф.Ермолаеву, кандидату медицинских наук, доценту Иркутского ГИУВа, А.И.Петрову, кандидату медицинских наук, главному нейрохирургу Иркутской области, заведующему нейрохирургическим отделением Иркутской областной больницы, В.Е.Олюшину, доктору медицинских наук, профессору Санкт-Петербургского научно-исследовательского нейрохирургического института, П.И.Никитину, доктору медицинских наук, профессору (Санкт-Петербург), В.П.Берсневу, доктору медицинских наук, профессору (Санкт-Петербург).

Становление и развитие нейрохирургической службы РКБ им. Н.А.Семашко происходило благодаря поддержке и оказанию практической помощи как со стороны администрации больницы в лице главных врачей: Б.Х.Антононова, Д.Д.Васюткина, М.П.Рябова, Е.Ю.Лудуповой, так и со стороны Министерства здравоохранения Республики Бурятия в лице министров Л.Д.Мадыевой, В.В.Анганова, В.В.Тармаева, Б.Г.Бальжирова, В.В.Кожевникова.

Материал подготовлен пресс-службой РКБ им.Н.Семашко.

Большой вклад в развитие и становление нейрохирургической службы, как Республиканской клинической больницы, так и всей республики, внес Сергей Степанович Бороноев, проработавший с 1947 по 1955 годы главным врачом областной (ныне Республиканской клинической) больницы. После прохождения специализации по нейрохирургии в Ленинградском научно-исследовательском нейрохирургическом институте им. проф. А.Л.Поленова в 1960 году он впервые организовал нейрохирургическое отделение на десять коек в республиканской больнице и до 1970 года был его бессменным руководителем.

Под руководством С.С.Бороноева стали проводиться операции при травмах центральной и периферической нервной системы, позвоночника, опухолей головного мозга, при заболеваниях симпатической нервной системы, проводилась большая организационная работа по внедрению современных технологий в диагностику, лечение, реабилитацию нейрохирургических больных. Стала регулярно оказываться экстренная помощь по санитарной авиации во все районы республики.

Благодаря усилиям С.С.Бороноева и при поддержке Минздрава БурАССР в 1970 году было открыто реабилитационное спинальное отделение в Выдринской участковой больнице на тридцать коек - первое в Восточной Сибири и на Дальнем Востоке отделение такого профиля, которое позволило больным с тяжелыми повреждениями позвоночника и спинного мозга и их последствиями после специализированной высококвалифицированной стационарной медицинской помощи получать восстановительное лечение, в том числе проводить трудовую реабилитацию. В связи с дефицитом наземного транспорта транспортировка спинальных больных осуществлялась на воздушном транспорте - вертолетах Ми-2.

За большой вклад в развитие здравоохранения, в том числе в развитие нейрохирургической службы республики, С.С.Бороноев был удостоен звания заслуженного врача РСФСР и Бурятской АССР, награжден орденом Трудового Красного Знамени.

ная симпатэктомию (1965г.), удаление звездчатого узла (1971г.), с 1967 года - дискэктомия при межпозвоночных грыжах пояснично-крестцового отдела позвоночника. Ю.А.Цыдыпов был наставником молодых специалистов, под его руководством подготовлены известные в республике нейрохирурги, хирурги и невропатологи. В 2004 году ему было присвоено почетное звание «Заслуженный врач Республики Бурятия».

В последующем организаторами нейрохирургической службы были талантливые врачи: с 1972 г. по 1975 г. - В.Г.Глазунов, с 1975 г. по 2002 г. - П.С.Бурюхаев, с 2002 г. по 2008 г. - К.М.Пронькин. С 2009 года по настоящее время отделением заведует Э.Б.Борисов.

27 лет нейрохирургическим отделением заведовал Петр Саввич Бурюхаев, врач высшей квалификационной категории. В 1970 году он начал трудовую деятельность врачом-ординатором нейрохирургического отделения РКБ им.Н.А.Семашко, где трудится и сегодня. В 1975 году он был назначен заведующим отделением. За долгие годы добросовестный труд, большой вклад в развитие нейрохирургической службы, активное участие в общественной жизни в 1997 году ему присвоено почетное звание «Заслуженный врач Республики Бурятия».

С 2002 по 2008 годы отделением руководил Константин Максимович Пронькин, врач высшей квалификационной категории, отличник здравоохранения России. Под его руководством внедрены новые методы оперативных вмешательств при заболеваниях и травмах центральной нервной системы.

Более тридцати лет трудится в отделении Гомбожап Далерьевич Намсараев, врач высшей квалификационной категории, заслуженный врач Бурятии, который после окончания Хабаровского государственного медицинского института в 1972 году начал трудовую деятельность в нейрохирургическом отделении РКБ им. Н.А.Семашко и работает по настоящее время.

С 1988 года работает Анатолий Иванович Моросьяк, врач высшей категории, заслуженный врач Бурятии.

В отделении начали трудовую дея-

ХVII ЖАРАНАЙ САГААНШАН ТУУЛАЙ ЖЭЛ

ХАБАРЫ АДАГ ХАРА ЛУУ (ЕХЭ) НАРА

6 САГААН МЭНГЭТЭЙ, ГАЛ ЫУУДАЛТАЙ

Бэлгэц үдэр, гариг	1 Паран	2 Улаан ноёдн	3 Үлэмжэ	4 Гадлан	5 Солбон	6 Хэсэг	7 Наран
Аргын үдэр, гариг	4 понедельник	5 вторник	6 среда	7 четверг	8 пятница	9 суббота	10 воскресени
Жал үдэр	шаргагшан үдэр	сагаан бара	сагааншан туулай	хара луу	харагшан могой	хүхэ морин	хүхэгшэн хонин
Жалын одон	26	0	1	2	3	4	5
Пуудал	шорой	түмөр	огторгой	уһан	уула	модон	хин
Мэнгэ	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан
Бариддалта	аршаан	хүшэн түгээхэ	үхэхэ	хүшэн түгээхэ	шэди	тохирохогүй	үхэхэ
Шүтэн бариддалта	нэра - үнгэ	түрэн түгээхэ	хуралсохэ	нэрихэ	хурисаха	абаха	сансар
Ето тохө- олго	наһата ногтохо	аршаан	һомо	суһалай гал	нүхэр	ошор	хэрээ
Эхэн үдэр	хурагшан	нэгшэ	хагташ	хээлэгшэ	арилгагша	дүүргэгшэ	хүбээдэгшэ
Үдэрэй үрэ	даһанима		модон хо- һомой				

хубсаһа үмдэхэ, зарлиг тушаал гаргаха, байшан шабаха, гадагшаа ябаха, хүрэг дүрсэ һилэхэ ба бүтээхэ, будахада һайн. Гахай, бар, туулай жэлтэндэ муу. Нүүхэдэ ехэ муу. Үри зээли түлэхэ, хэрүүл, тэмсэл хээхэ, газашань үгэхэ, хара модон талалха, удардан хүтэлхэ, эм шэнжэлхэ, хаан ба бөөтэй үһэрхэхэ, уһа хааха, абаха, дараха гүрэм хээхэ, гал гуламтыг үүсхэхэ, эд таваар үгэхэ, хатуу үйлэ хээхэ, газар малтаха, ном уншаха, хүншүү хөрбоһо гаргаха, бузарлаха, бэлбэсэн эхэнэртэ ошохо, эд таваар, мал бусадта үгэхэдэ муу. **Һайн сагынь:** 7 ч 40 м - 9 ч 40 м, 11 ч 40 м - 15 ч 40 м, 19 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Бэлгэц 1, апрелин 4, понеделнигтэ унаа олодо. Луу, могой, үхэр, хулгана жэлтэндэ һайн. Дашанима үдэртэй тулада, буян үйлдэхэ, хэшэг даллага абаха, гэр байшан бариха, эм найруулаха, бэри буулгаха, нүүдэл хээхэ, хубараг лама болохо, түргэн бүтээхэ үйлэ хээхэ, эд таваар, мал абахада буян хэшэг нэмэхэ, ехэ һайн. Наһанай хүшые арьбадхаха, «Жаб-туй» бүтээхэ, угаал үйлдэхэ, «Цэван» үгэхэ, «Цэдэ», «Цэдүб» уншуулаха, худалдаа хээхэ, тэнгэри лусые тахиха, дасан, дуган ба шүтээн бодхохо, лама болохо, санаар хүртэхэ, дээдэнүүдтэ айлдхал хээхэ, наһанай үйлэе бүтээхэ, худалдаа, буян тогтоохын эхи табиха, урлаха ба наадан хээхэ, нүхэрые эрижэ олохо, мал худалдаа, хутага урлаха, дархалха, заргалдаха, модо пуулгаха, хүшэр лусые тахиха ба эмтэй газарай ээзине тахиха, аюулһаа зугадаха, ламатай ушарха, модо абаха, эмшэлхэ, багша шаби болохо, шадал хорихо, хургуулида орохо, будаха, үри нэхэхэ, эд таваар, үри зээли абахада һайн. Хонин, гахай жэлтэндэ муу. **Замда гараха, хүдөөлхэ, бурхание тахихада ехэ муу.** Ном сонсохо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эд агуурһа газашань үгэхэ, хубсаһа эсхэхэ, тодорһые дараха, ухаанда һураха, хии мориин дарсаг хиндхэхэ, үһэлдэхэ, зүблэлдэхэ, «Жаб-туй» бүтээхэ, угаал хээхэ, зальбарха, шулуу хобхолохо, модо талалха, хүрэг һилэхэ ба бүтээхэ үйлдэ муу. **Һайн сагынь:** - 9 ч 40 м - 11 ч 40 м, 15 ч 40 м - 17 ч 40 м, 21 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Үһэ абахада, эрхэ барагдаха. **Бэлгэц 2, апрелин 5, вторнигто дайсан хүдэлнэ.** Могой, морин жэлтэндэ ехэ һайн. Хулгана, нохой жэлтэндэ һайн. Бурхание тахиха, номын абадые бүтээхэ, худалдаа хээхэ, хатуу үйлэ, хэшэг даллага дуудуулаха, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулаха, равнайлахда ехэ һайн. Үлзы хутагыг үйлдэхэ, гүрэм заһал хээхэ, дайсан, тодорһые номгодохо, санаар хүртэхэ, дээдэнүүдтэ айлдхал хээхэ, лама болохо, түшэмэлдэ тушааха, гал гуламтыг үүсхэхэ, нүхэрые эрижэ олохо, модо талалха, тангаригые хааха, харалые дараха, бусааха, хубсаһа урлаха, гэр бариха, модо абаха, эмшэлхэ, багша шаби болохо, шадал хорихо, хургуулида орохо, будаха, үриэ нэхэхэ, эд таваар, үри зээли абаха, хүрэг һилэхэ ба бүтээхэдэ һайн. Бишэн жэлтэндэ ехэ муу. Таһа жэлтэндэ муу. **Замда гараха, бэри абахада ехэ муу.** Хүдөөлхэ, ехэ хурал суглаа хээхэ, нүүдэл хээхэ, газашань үгэхэ, «Жинсрэг» бүтээхэ, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хээхэ, амаар садан бо-лохо, ваан үгэхэ, золиг гаргаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, гашуудлаха, һүни абахада муу. **Һайн сагынь:** - 7 ч 40 м - 9 ч 40 м, 13 ч 40 м - 15 ч 40 м, 19 ч 40 м - 21 ч 40 м.

Үһэ абахада, эд, мал арьбажаха. **Бэлгэц 3, апрелин 6, средада хамар ба гашуун доройтоно.** Гахай, нохой жэлтэндэ ехэ һайн. Хулгана, үхэр, луу, бар, хонин жэлтэндэ һайн. Худалдаа аралжаа хээхэ, харюулга балин гаргаха, хатуу үйлдэ ехэ һайн. Мал

гаргаха,эдые бүтээхэ, үзэг зурхайда һураха, ажалшание абаха, хүрэг бариха, мал абаха, амаар нүхэр болохо, нүхэрые шүтэхэ, урлаха үйлэ, дайсание номгодохо, хэрүүл, тэмсэл хээхэ, үхэр, хониной үйлэ, хаан, түшэмэлтэй уулзаха, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хээхэдэ һайн. Морин жэлтэндэ ехэ муу. Таһа, бишэн жэлтэндэ муу. **Модон хохимой үдэртэй тулада, ураг болохо, бэри абаха, хүдөөлхэ, хэшэг даллага абаха, замда гараха, бурхан тахиха, лама болохо, нүүхэдэ ехэ муу.** Худал малтаха, үзэл үзэхэ, үбшэнтэние анха газашань гаргаха, дасан дуган байгуулаха, нүүдэл хээхэ, нохой худалдаа абаха, нялха үхибүү хүлдэ оруулда муу. **Һайн сагынь:** - 13 ч 40 м - 15 ч 40 м, 17 ч 40 м - 19 ч 40 м.

Үһэ абахада, баян болохо. **Бэлгэц 4, апрелин 7, четврелдэ хэрүүл, тэмсэл эрэнэ.** Бишэн, хулгана жэлтэндэ ехэ һайн. Бар, туулай, таһа, морин жэлтэндэ һайн. Бурхание тахиха, бэри абаха, буянай үйлэ хээхэ, «Цэдүб», «Намсарай» уншуулаха, гэр бариха, мал худалдаа абахада ехэ һайн. Үлзы хутагыг үйлдэхэ, гүрэм заһал хээхэ, үзэгтэй эрдэм ухаан, шэдин хүшэндэ һураха, замда гараха, эм найруулаха, шүтээн бодхохо, хурин найр хээхэ, «Жинсрэг» бүтээхэ, худалдаа аралжаа хээхэ, ехэ үйлэе эхилхэ, «Үлзы хутаг дахарлиһан» ба «Үлзы хутагай хэрэгые бүтээгшэ» номуудые уншаха, хатуу үйлэ, дайсан, номгодохо, үзэл үзэхэ, лу-сые тахиха, түмэр урлаха, хэшэг даллага дуудуулаха, амааргай ушарха, ваан үгэхэ, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хээхэ, ном заалгаха, бэшэг үргэхэ, шэнэ гэртэ орохо, тушаал хүлэжэ абаха, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болоходо һайн. **Нохой жэлтэндэ ехэ муу.** Хонин жэлтэндэ муу. **Онгосо табиха, хүдөөлхэдэ ехэ муу.** Хэрүүл, тэмсэл үүсхэхэ, хүүргэ заһаха, хануур, төөнүүр хээхэ, газар малтаха, гашуудаха, ехэ уһые гаталха, дошхон газарые номгодохо, тангариг табиха, нүүдэл хээхэ, элдэб эрдэни газашань үгэхэ, гаргаха, эмгэн, үбгэн үхэбэл, хэшэгтэй хүрэн эбдэрхэ, шорой малтаха, хүрэг дүрсэ зураха, мүнэнэй һан нэхэхэ, үрэ зээли абаха, толгойн үбшэн заһахада муу. **Һайн сагынь:** - 9 ч 40 м - 11 ч 40 м, 15 ч 40 м - 19 ч 40 м, 21 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Үһэ абахада, эрхэ барагдаха. **Бэлгэц 5, апрелин 8, пятницада нүхэртэй ушарха.** Таһа жэлтэндэ ехэ һайн. Могой, үхэр, хулгана, хонин, бишэн жэлтэндэ һайн. Худалдаа хээхэ, эм найруулаха, замда гараха, буянай үйлэ, бурхание тахихада ехэ һайн. Шүтээн бодхохо, ном тэдхэгшэ сахиусание тахиха, лама болохо, хурин найр хээхэ, ухаанда һураха, бэри абаха, хүдөөлхэ, хүрэг бариха, «Цэдүб», «Намсарай» уншуулаха, мал абаха, түшэмэл болохо, урлаха ба наадан хээхэ, амарингы үйлэ, мал гаргаха, «Луца тахиха», үбшэнтэние гэрһэе гаргаха, угтаха, үдэхэ, үри зээли үгэхэ, номын үүдэндэ орохо, пурбын харюулгаар дараха, адуу һураха, байшангай һуури табиха, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хээхэ, шэнэ

Үһэ абахада, эд, мал арьбажаха. **Бэлгэц 6, апрелин 9, субботодо сахилгаан буухын, аюул, эрэнэ.** Бар жэлтэндэ ехэ һайн. Үхэр, туулай, нохой, хонин, бишэн жэлтэндэ һайн. «Цэдүб», «Намсарай» уншуулаха, бэри абаха, хубсаһа шэмэг үмдэхэ, зүүхэ, худалдаа хээхэ, буянай үйлэ, бурхание тахиха, эд таваар абахада ехэ һайн. Хулгай, дээрмэлхэ нэргылхэ, эд малые абаха, худалдаа, лама болохо, равнайлаха, ном номлохо, наһанай даллага дуудуулаха, урлаха ба наадан хээхэ, нюуса зүблөө хээхэ, нүхэрые эрихэ, тангариглаха, байшангай һуури табиха, эм найруулаха, эхэнэрые дуудаха, элшэ эльгээхэ, үри зээли абаха, шадал хорихо, үри нэхэхэ, мал үгэхэ абалсаха, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ гэртэ орохо, хүрэг дүрсэ һилэхэ ба бүтээхэ, засаг захиргаанай ажалшан болохо, һангай гэр барихада һайн. **Хулгана жэлтэндэ ехэ муу.** Гахай жэлтэндэ муу. **Эдые газашань үгэхэ, замда гарахада ехэ муу.** Нүүдэл хээхэ, хэрүүл тэмсэл хээхэ, заргалдаха, мори худалдаа абаха, туһа хэрэгтэй үйлэ хээхэ, ётгохо, мори уридуулаха, модо талалха, тангариглаха, улай, хүншүү хөрбоһо гаргаха, эм ууха, үбшэн эмшэлхэ, тушаал хүлээн абаха, худалдаанай ажалаар холо ябаха, айлдхал үргэн барихада муу.

Һайн сагынь: 11 ч 40 м - 13 ч 40 м, 15 ч 40 м - 17 ч 40 м. **Үһэ абахада, зүһэ шарай һайжарха.** **Бэлгэц 7, апрелин 10, воскресенид хэлэ ама болоно, айха болоно.** Гахай жэлтэндэ ехэ һайн. Луу, хонин, бишэн, туулай жэлтэндэ һайн. **Равнайлаха, хурин найр хээхэ, эм найруулаха, лама болохо, наһанай хэшэг далга дуудуулахада ехэ һайн.** Мал гаргаха, ваан үгэхэ, түшэмэлдэ тушааха, мори һураха, урлаха ба үзэг, зурхайда һураха, мал худалдаа абаха, нүхэрые эрижэ олохо, хони мал абаха, мал тараажа үгэхэ, эдэ олохо, тарни тоолохо, заргалдаха, харюулга хээхэ, шүдхэрые дараха, ногтуу галзуе номгоруулаха, хатуу үйлэ, «Жабтуй» бүтээхэ, угаал хээхэ, наманшалха, бурханай егүүэри, тарни бүтээгшэ, инагы хураха, гэр бариха, гадагшаа ябаха, гал тахиха, зам заһаха, һаба һуулга абаха, үри нэхэхэ, засаг захиргаанай ударидагша ажалшан болохо, тушаал абахада һайн. **Үхэр жэлтэндэ ехэ муу.** Бар жэлтэндэ муу. **Хубсаһа эсхэхэ, хануур төөнүүр хээхэ, бэри абаха, хүдөөлхэ, замда гарахада ехэ муу.** Байшангай һуури табиха, эд агуурһые газашань үгэхэ, нүүдэл хээхэ, ажалшание абаха, сахил санаар абаха, сэг мүшые шэнжэлхэ, туһа хэрэгтэй үйлэ, хии мориин дарсаг хиндхэхэ, тангариглаха, хурал суглаан хээхэ, гашуудаха, буртаглаха, бузарлаха, үһэлхэ, ном заалгаха, худалдаа хээхэ, бэшэг үргэхэ, үргэмжэлэл абахада муу. **Һайн сагынь:** 9 ч 40 м - 11 ч 40 м, 15 ч 40 м - 17 ч 40 м, 21 ч 40 м - 23 ч 40 м.

Үһэ абахада, аминһа хахааха.

БАЯН ХЭШЭГ НЭЭ ХҮРТЭНХЭЙТ

Ойн баяр

Байгал далайе бүһэлэн тойроһон үндэр хада уулануудтай, тунгалаг сэбэр уһа голнууд, нуурнуудтай дэмбэрэлтэ Баргажан Хурамхаанай аймагай нотаг бууса бүхэнһөө олон бэлигтэйшүүл гаража, орон дайдаа суурхуулжа байдаг. Аргата нотагһаа уг гарбалтай нимэ бэлигтэйшүүлэй нэгэн манай абга Цыбик Цынгеевич (Чирип-Цынгеевич) Хобраков болоно. Энэ хабарай түрүүшын үдэрнүүдтэ хүндэтэ абгамнай жара наһанайгаа ойн баярые үнэр баян, эбтэй эетэй гэр бүлынгөө дүхэриг соо тэмдэглэхэнэ гэшэ.

Хубрагтанай уг Аргата нотагтаа ехэ хүндэтэй, һайхан сэбэр сэдхэлээрээ, хүндэмүүшэ зангаараа, ажалша бэрхээрээ нотаг нугадаа суурхалан юм. Цыбик Цынгеевич 1951 оной мартын 9-дэ Аргата нотагта түрэнэн намтартай. Арга-тынгаа дунда хургуули дүүргэд, ёһото хоёр жэлэйнгээ сэрэгтэй ал-банда ябаад эрэнэн. Дэнцэма Чи-рип-Цынгеевна эгшынгээ харгы дахажа, эмшэн мэргэжэлтэй болохо гэжэ шиндэһэн юм. 1973-1978 онуудта Шэтын миндиституд дүүр-гэһээр, аяар Владивосток хотодо интерна-тура гараһан юм. Пүүлээрнь Улаан-Үдын 1-дэхи поли-клиникэдэ врач-стоматологоор ажаллажа эхилбэ. Эндэ аяар 30-аад жэлэй туршада врач-аар ажаллаһаар ябана. 1986-1988 онуудта мэргэжэлэ дээшлүүлжэ, Омскын миндиститудай клиническэ ординатурада амжалтатайгаар һу-ража гараа.

Цыбик Цынгеевичтэ шүдөө аргалуулан хүн бүхэн эмшэнэй гарнуудын зөөлэн, нөдөннин хурса, зүрхэниин нимгэн гээд булта тэмдэ-гледэг. Ходоодо энэдэтэй, хүхюүтэй байхадань, хүн үбшээ аргалуулжа байһанаа мартажархихаар болошодог. Хүн бүхэнэй арга боломжые зүбөөр ойлгодог, хүн бүхэндэ зохид налархайгаар хандадаг заншалтай юм. Цыбик Цынгеевич ажалдаа урагша ханаатай, өөрынгөө мэргэжэлдэ тон ехэ дүй дүршэлтэй, үргэн тэнюун бодолтой байһыенэ Буряад Республикын габыяата эмшэн, дээдэ зиндаагай врач-стоматолог гэхэн үндэр нэрэ зэргэнүүдэнь гэршэлнэ бшуу.

Гол ажалайнгаа хажуугаар Цыбик Цынгеевич залуу ябаханаа хойшо кун-фугаар бөө хоридогын һайшаалтай. Мүн тинхэдэ зүүн зүгтэй гүн ухае шэнжэлдэг. 2008 ондо «Методика медитативного построения личной ступы в практике некоторых видов восточных боевых искусств» гэжэ ном гаргаһан байна. Тэрэн соогоо хүн яажа хүндэ хүшэр сагта бээ абажа, өөрынгөө шажан мүргэл, ёһо заншалаа алдангүй ябахаб гэхэ мэтэ асуудалнуудые гүн ухаанай талһаа шэнжэлжэ бэшэһэн юм. Цыбик абгамнай түрэл гаралайнгаа залуу үетэние сагаан сэбэр ханаатай, бурхан шажандаа хүзэгтэйгөөр, түрэл хэ-

Баргажан ехэ эхынгээ Баян хэшэгтэй хүртэнхэйт. Бархан үндэр баабайнгаа Бардам дуунуудые сахинхайт.

Үлгэн замбинн үршөөлөөр Үглөөнэй нарантай ханиланхайт.

Үйлын сагаан замуудаар Үймөөтэ юртэмсые шэнжэлэнхэйт.

Элинсэг хулинсагай захяе Эрхэ бэшээр дүүргэнэт. Элбэг жаргалай дээжые Эхэ дайдаа сүршэнхэйт.

Холодоо арадтаа хүндэтэй Хонгор талаараа ябыт даа. Эрээдүйнгөө үргэн үүдэнүүдые Эрэ гаратараа нээгйт даа.

Ирина ХОБРАКОВА, Үндэнэтэй номой сангай ахамад библиотекарь.

Ажалай ба Эсэгын дайнай ветеран, нагаса абгай **ТУДУПОВА** Дэжида Тудуповнагай наһа бараһан ушараар Батоевтоной, Нанзатовтанай, Бальжинимаевтанай бүлэнүүд дүтынэ зондо, түрэл гаралдань гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Учредители: Президент, Народный Хурал, Правительство Республики Бурятия

<p>И.о. гендиректора-гл. редактора - Т.В. САМБЯЛОВА Редактор - Г.Х.ДАШЕЕВА</p> <p>РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ: И.М.Егоров, Б.Г.Бальжиров, П.Л.Носков, М.В. Калашников, И.В.Смоляк (Правительство РБ), А.С. Коренев, Ц.Б.Батуев, В.Р.Булдаев Ц.Э.Доржиев (Народный Хурал РБ), Д.Б.Гуродармаева (зам. редактора), С.Б.Байминова (ответсекретарь), Н.Д.Бадмаринчинов, Л.В. Очирова, А.А. Фадеева, В.Г.Гомбоева, Б.В.Балданов, В.Д.Дамдинова.</p>	<p>АДРЕС: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГУП «Издательский дом «Буряад унэн»» Учредитель - Правительство Республики Бурятия</p>	<p>Подписной индекс 73877 Газета зарегистрирована ФГУ «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление» Регистрационный №БОО79 e-mail: unep@mail.ru</p>	<p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад унэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография» тиражом 4500 экз. Объем 6 п.л. 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 24.02.2011 в 17.00 Общий тираж изданий ИД «Буряад унэн» - 18000 экз. Цена свободная. Заказ №516.</p>
<p>ТЕЛЕФОНЫ: 21-54-54 - приемная, 21-68-08 - первый замгендиректора, 21-64-36 - редактор, 21-60-21 - замредактора, 21-60-21 - ответсекретарь, секретариат, 21-66-76 - компьютерный центр, 21-54-93 - отдел культуры и истории, 21-54-93 - отдел молодежи, 21-23-67 - бухгалтерия, 21-54-93- отдел социальных проблем, 21-63-86- отдел экономики и политики, 21-55-97 - издательский отдел, 21-54-93 - редакция журнала «Одон», 21-50-52 -подписка и распространение.</p>			
<p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>			<p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (I этаж), Тел.: 21-62-62, тел.факс: 21-54-54</p>

СЕТЬ КАБЕЛЬНОГО ТЕЛЕВИДЕНИЯ СТРЕМИТЕЛЬНО РАСТЕТ

Лидер модернизации - 2010

Р.Б. Лубсанов

Сегодня в Улан-Удэ мало кого удивит количеством телеканалов, позволяющих быть в курсе событий в мире, стране и республике. Это стало возможным благодаря компании «Байкальские информационные кабельные сети», которая шесть лет назад начала строить в Улан-Удэ современную широкополосную сеть кабельного телевидения. Сегодня оно доступно жителям большинства многоквартирных жилых домов столицы Бурятии, а с начала 2010 года клиенты компании «Байкальские информационные кабельные сети» получили возможность воспользоваться услугой доступа в Интернет.

История компании начинается с 2004 года. В тот год коллектив из 12 человек под руководством кандидата физико-математических наук Ринчина Балдановича Лубсанова, являющегося генеральным директором компании «Байкальские информационные кабельные сети», построил первый кластер сети кабельного телевидения в первом микрорайоне Улан-Удэ. В 2004-м в сети ретранслировались 23 телевизионных канала. Это был огромный шаг в развитии телекоммуникационного рынка города. Сегодня в компании работают около ста человек, в их числе выпускники различных вузов нашей страны. За плечами самого Ринчина Балдановича Томский институт автоматизированных систем управления и радиоэлектроники, годы работы во главе лаборатории тонкопленочной электроники родного вуза, шесть авторских свидетельств на изобретения, свыше 20 опубликованных научных статей, работа на кафедре электронных вычислительных систем Восточно-Сибирского государственного технологического университета.

Сегодня улан-удэнцы благодаря компании «Байкальские информационные кабельные сети» имеют 45 телевизионных каналов. В их числе все местные эфирные телеканалы и собственный телеканал «МИР-Бурятия».

В планах на 2011 год - реализация проекта цифрового ТВ в сети кабельного телевидения. По словам Ринчина Лубсанова, 65 цифровых телеканалов - это первый этап, а в дальнейшем возможно их увеличение до 100-120. Сегодня этот проект активно прорабатывается. Выбрано оборудование, поставщиком которого стала известная китайская компания Sumavision. Обучен обслуживающий персонал. Ведется работа по формированию каналов из

В конце 2010 года, в конференц-зале «Президент-Отеля» в Москве генеральному директору ООО «Байкальские информационные кабельные сети» Ринчину ЛУБСАНОВУ была вручена награда Всероссийского экономического проекта «Лидер модернизации-2010». Компания из Улан-Удэ оказалась единственной в регионе среди занимающихся современными телекоммуникационными и информационными технологиями, кто удостоился награды федерального уровня.

Ю.В. Жданов

множества, предлагаемых московскими коллегами.

- С внедрением цифрового формата телевидения у жителей Улан-Удэ появится возможность смотреть некоторые телеканалы в стандарте телевидения высокой четкости HDTV, - говорит Ринчин Балданович.

По словам технического директора ООО «Байкальские информационные кабельные сети» Юрия Жданова, это огромный шаг в развитии. Цифровое кабельное ТВ сможет предоставить и много дополнительных сервисов. Например, появится возможность просматривать каналы в HD-качестве со стереозвуком или видео «по запросу». То есть клиенты компании смогут заказать просмотр интересующей программы, получить электронную почту на свой цифровой приемник и многое другое.

Знакомство улан-удэнцев с компанией «Байкальские информационные кабельные сети» в течение шести лет убедило их в отличном качестве кабельного ТВ и приемлемости цен на его услуги. Поэтому награда «Лидер модернизации-2010», которую получило ООО «Байкальские информационные кабельные сети» в рамках Всероссийского экономического проекта, воспринята в столице Бурятии как закономерный итог ее работы.

ЖИВИТЕ В МИРЕ, СМОТРИТЕ ТЕЛЕКАНАЛ «МИР-БУРЯТИЯ»

- С чего начинался собственный телеканал ООО «Байкальские информационные кабельные сети»?

- Мы обратились к истории и культуре народов, населяющих Бурятию, - говорит генеральный директор Р.Б. Лубсанов. - Показ известных кинолент прошлого, в том числе и бурятских мастеров кино, вызвал живой интерес. Трансляции концертов с участием ведущих исполнителей Бурятии, Китая и Монголии тоже воспринимаются с огромным интересом. Телепроект «Содружество сердец» посвящен национальным центрам и диаспорам Бурятии. С телеканалом сотрудничает студенческое ТВ с его передачей «Неформат». Известную многим передачу «Духэриг» на бурятском языке вот уже два года ведет народный артист Бурятии, академик Петровской академии наук и искусств, заслуженный работник культуры России Гунзэн-Норбо Цыренович Гунзынов. Знаток бурятского языка, истории и культуры, великолепный собеседник и непревзойденный исполнитель скороговорок, песен, танцев, он широко известен не только в Бурятии. Вот уже два года обзор прессы на бурятском языке, который Г-Н.Ц. Гунзынов готовит по заказу Издательского дома «Буряад унэн», вызывает неизменный интерес телезрителей. «Духэриг» можно смело отнести к наиболее успешным телепроектам.

- Мне часто звонят телезрители со словами благодарности, - признался Гунзэн-Норбо Цыренович. - Вместе с Галиной

Хандуевой Дашеевой, редактором «Буряад унэн», мы решили не только рассказывать о новостях республики, но и поздравлять юбиляров. Представляете, как приятно человеку не только прочитать теплые слова в свой адрес, но и услышать их по телевидению. Причем, наша передача выходит один раз в неделю и еще трижды повторяется ...

Как нам рассказали в коллективе телеканала «МИР-Бурятия», они нацелены на расширение своей аудитории. Уже само название настраивает телезрителей на восприятие культуры, истории и традиций всех народов, проживающих в Бурятии.

- На телеканале работают дружные и креативные профессионалы. Мы заинтересованы в том, чтобы наши передачи были интересными, учили добру, расширяли мир общения и познания, - говорит Надмит Байминова, руководитель телеканала «МИР-Бурятия».

350-летию добровольного вхождения Бурятии в состав Российского государства посвящен цикл передач «Образ жизни» об известных наших земляках. Это будут портреты людей неординарных, оставивших след в истории, вносящих свой вклад в социально-экономическое развитие республики. Цикл передач «Традиционная медицина Бурятии» создается при поддержке Центра восточной медицины и госпиталя ветеранов войн. Вести ее будет врач, кандидат медицинских наук Ирина Есаулова. Ну разве не интересно будет узнать о древних методах лечения?!

- В декабре вышла наша новая передача «Кухня народов Бурятии», - рассказала Маргарита Мискевич. - Уверена,

Г-Н.Ц. Гунзынов

она понравилась нашим телезрителям.

Телепередачу «Благо творить так просто» о меценатах и благотворителях ведет Светлана Татарова, профессор, доктор социологических наук. Эти и другие новые телепроекты вы также увидите в этом году ... Коллектив телеканала «МИР-Бурятия», впрочем, как и всей компании «Байкальские информационные кабельные сети», молод. Инженеры, экономисты, техническая служба, операторы, журналисты, рекламные менеджеры нацелены на постоянное движение вперед. И свидетельство тому не только звание лидеров модернизации, но и признание жителей столицы Бурятии.

Анна ПЛАТОНОВА.
(Из журнала «БайкалГео»,
№1 февраль 2011 г.)